

Torsdagen den
11 mars 1976

Torsdagen den 11 mars

Kl. 10.00

§ 1 Meddelande om ändrad tid för sammanträdet fredagen den 12 mars

Herr TALMANNEN:

Med hänsyn till att fem av de interpellationssvar som aviserats till kammararens bordläggningssplenium i morgon, fredagen den 12 mars, inte kan lämnas vid nämnda sammanträde tar detta sin början kl. 14.00.

*Meddelande om
ändrad tid för
sammanträdet.
fredagen den 12
mars*

*Om ökat antal
klinikplatser för
rättspsykiatriska
undersökningar*

§ 2 Om ökat antal klinikplatser för rättspsykiatriska undersökningar

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Lövenborgs (vpk) den 24 februari anmälda fråga, 1975/76:249, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Lövenborg har frågat justitieministern vilka åtgärder som har vidtagits i syfte att utöka antalet rättspsykiatriska klinikplatser så att väntetiderna för rättspsykiatrisk undersökning i brottmål kan minskas. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

I enlighet med 1961 års riksdagsbeslut (propositionen 185 år 1961) har under det senaste årtiondet det rättspsykiatriska undersökningsväsendet rustats upp i betydande grad. Sålunda har nya rättspsykiatriska kliniker byggts i Uppsala, Lund och Göteborg. Vidare planeras två nya rättspsykiatriska kliniker i anslutning till Umeå lasarett resp. Hudinge sjukhus. Dessa kliniker beräknas kunna tas i bruk under år 1978.

Även i övrigt har åtskilligt gjorts för att förbättra förhållandena inom rättspsykiatrin. Den rättspsykiatriska verksamheten har kontinuerligt förstärkts med läkare, kuratorer och annan personal. Vidare har socialstyrelsen lämnat anvisningar om rationalisering av undersökningsarbetet och om utformningen av rättspsykiatriska utlåtanden. Dessutom har socialstyrelsen sökt stimulera utomstående psykiatrer att medverka i undersökningsarbetet.

Antalet rättspsykiatriska undersökningar på häktade personer har under den senaste femårsperioden varit i stort sett oförändrat; dock har en viss ökning skett under år 1975. Samtidigt har undersökningsfallen visat en tendens att bli alltmer komplicerade. Detta sammanhänger bl. a. med att enklare fall numera ofta får åttelseftergift. Trots de åtgärder som jag här har redogjort för har det därför inte varit möjligt att minska undersökningstiderna i önskvärd utsträckning. F. n. utgör den genomsnittliga undersökningstiden för häktade personer ca tio veckor, vilket innebär en minskning med tre veckor

Torsdagen den
11 mars 1976

*Om lokaliserings-
stöd för att trygga
sysselsättningen
inom vissa glasindu-
striorter*

jämfört med år 1970.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att 1971 års utredning om behandling av psykiskt avvikande enligt direktiven har i uppdrag att bl. a. undersöka i vad mån utredningens förslag påverkar det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Utredningen avser att redovisa resultatet av sitt arbete under år 1976. Enligt vad jag har inhämtat kommer utredningens förslag att innefatta betydande förändringar i den rättspsykiatriska organisationen, som bl. a. syftar till att väsentligt förkorta undersökningstiderna för häktade personer.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Aspling för svaret på min fråga.

Jag kan fatta mig mycket kort, därför att jag betraktar svaret som positivt. Det visar att man har uppmärksamheten riktad mot den här problematiken och att man försöker göra något för att förbättra läget.

Min fråga ställdes mot bakgrund av att det under föregående år fanns en del rätt uppmärksammade fall, där väntetiderna måste betraktas som helt oacceptabla. Det gällde inte minst klinikplatser för kvinnor.

Nu är saker på gång här efter vad som framgår av svaret. Jag noterar – det var i vart fall för mig en nyhet – att två nya rättspsykiatriska kliniker planeras i anslutning till Umeå lasarett resp. Huddinge sjukhus. Det bör rätt väsentligt kunna förbättra situationen.

I år redovisas resultatet av utredningen om behandling av psykiskt avvikande. Det kan också ha sin betydelse i sammanhanget.

Jag vill än en gång tacka för svaret och säga att vi också från vårt håll skall följa utvecklingen med uppmärksamhet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om lokaliseringsstöd för att trygga sysselsättningen inom vissa glasindustriorter

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Fagerlunds* (s) den 4 mars anmälda fråga, 1975/76:258, och anförde:

Herr talman! Herr Fagerlund har frågat mig om Emmaboda, Lessebo, Nybro och Uppvidinge kommuner kan påräkna statligt lokaliseringsstöd för att trygga sysselsättningen.

Bakgrunden till herr Fagerlunds fråga är de väntade svårigheterna för den manuella glasindustrin. De aktuella kommunerna ligger utanför det allmänna stödområdet. Lokaliseringsstöd lämnas i första hand inom stödområdet. Regeringen kan dock bevilja lokaliseringsstöd till företag utanför stödområdet, t. ex. när en ort hotas av arbetslöshet till följd av industri-nedläggning. Regeringen kommer att med utgångspunkt i dessa grundlägg-

gande regler pröva ansökningar om lokaliseringsstöd från företag som ämnar starta eller bygga ut verksamhet i de nämnda kommunerna. Jag kan av naturliga skäl inte föregripa regeringens prövning i de enskilda fallen.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret, som jag tolkar positivt.

Jag förstod ju att man inte kan ge ett generellt löfte, men jag tar arbetsmarknadsministerns uttalade att regeringen "kommer att med utgångspunkt i dessa grundläggande regler pröva ansökningar om lokaliseringsstöd från företag som ämnar starta eller bygga ut verksamhet i de nämnda kommunerna" som ett direkt löfte att ansökningarna kommer att prövas med all den generositet som är möjlig för att rädda sysselsättningen.

Bakgrunden för min fråga är ju precis den som arbetsmarknadsministern har angivit. Låt mig nämna ett par siffror för att visa den manuella glasindustrins betydelse för några kommuner.

I Lessebo kommun finns det 2 210 industrisysselsatta. Av dessa är 818 anställda inom glasindustrin, vilket är lika med 37 %.

I Uppvidinge kommun finns det 2 370 industrisysselsatta, varav 373 inom glasindustrin, vilket motsvarar 16 %. Men om jag i Uppvidinge också räknar in teko- och träindustrierna blir andelen för de industrisysselsatta 65 %. Vi vet också hurdant läget är inom trä- och tekoindustrierna.

Jag är alltså tacksam för svaret. Men samma dag som jag lämnade in min fråga kom, utan att jag då kände till saken, det första varningstecknet, och det var faktiskt i en kommun som inte tillhör dem som jag tagit upp. Det var i Högsby kommun, vars näringsliv är ganska likartat det som finns i Uppvidinge, med glas-, trä- och tekoindustrier. Jag vill ställa en följdfråga, nämligen om även Högsby kommun kan inräknas bland dem som kommer att ha möjlighet att få lokaliseringsstöd.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag har kännedom om situationen i Högsby kommun, samma situation som i de i mitt svar uppräknade kommunerna. Mitt svar gäller självfallet även för denna kommun, om den drabbas av en sådan nedläggning som man befarar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:104 till lagutskottet

1975/76:121 och 124 till näringsutskottet

1975/76:127 till trafikutskottet

1975/76:130 till jordbruksutskottet

1975/76:131 till konstitutionsutskottet

1975/76:140 till inrikesutskottet

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

Finansdebatt
(forts.)

1975/76:145 till civilutskottet
1975/76:151 till näringsutskottet
1975/76:152 till försvarsutskottet
1975/76:154 till jordbruksutskottet
1975/76:159 till näringsutskottet
1975/76:161 till kulturutskottet

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:2214 till skatteutskottet
1975/76:2215–2217 till utbildningsutskottet

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1975/76:148.

§ 7 **Finansdebatt** (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1975/76:20, näringsutskottets betänkande 1975/76:34 och skatteutskottets betänkande 1975/76:29.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Man brukar definiera en tipsexpert som en man som i förväg vet exakt hur utgången skall bli av en match – och som efter matchens slut vet exakt varför utgången blev en annan än den han förutsett.

Det är inte min avsikt att jämföra vår finansminister med någon tipsexpert, men det är alltid lika intressant att läsa i finansplanen hur prognoserna från ett tidigare år av olika orsaker blivit ganska annorlunda än vad han då förutsett.

Om årets finansplan gör herr Sträng gällande att utfallet blivit någorlunda i linje med hans prognoser och att de allra flesta utomstående experter lyckats betydligt sämre än vad han själv gjort. Det är klart att man kan ha olika uppfattningar om vad som är bra eller dåligt vad gäller prognoser, men nog är det så pass markanta skillnader mellan prognoser och utfall att det finns anledning att vara en smula ödmjuk. Men det är kanske inte praktisk politik för en finansminister.

Trots detta kan han inte komma ifrån att nämna vissa påtagliga avvikelser, exempelvis att konjunktur nedgången 1975 blev avsevärt djupare än vad han kunde förutspå, vilket medfört en dämpad produktionsutveckling inom industrin. Vi fick en volymminskning av den svenska exporten, varvid skillnaden mellan prognos och utfall var ca 10 %. Detta innebär konkret att vi gick miste om ca 7,5 miljarder kronor i intäkter.

Samtidigt steg konsumentpriserna under året med 10 %, vilket är en fjärdedel mer än vad herr Sträng räknade med.

Det mest allvarliga på sikt är att vi förlorat stora marknadsandelar på exportmarknaden. Även om en del av förklaringen härtill är att marknaden

varit svag för våra basprodukter ligger den allvarligaste anledningen i att kostnadsutvecklingen i Sverige varit så ogynnsam jämfört med våra konkurrentländer. Vår ökning av arbetskraftskostnaden – 22 % – låg ungefär 50 % högre än något annat OECD-lands, och det kommer inte att bli lätt att återta dessa marknader.

Utfallet har även lett till en kraftig försvagning av bytesbalansen, vars underskott 1975 beräknas uppgå till 7–8 miljarder kronor. Det kan i detta sammanhang vara av intresse att göra en jämförelse med den nyligen publicerade långtidsutredningen, som konstaterar att vår ekonomi är helt beroende av den internationella ekonomiska utvecklingen. Studerar man hur finanspolitiken läggs upp i vår omvärld, finner man att ett flertal av länderna tycks prioritera pristabilitet och balans i utrikeshandeln på bekostnad av målet full sysselsättning.

Regeringarna i dessa länder tycks bedöma de politiska riskerna av en hög inflation som större än de som följer av en hög arbetslöshet.

Eftersom vi i Sverige har den fulla sysselsättningen som främsta mål kan detta medföra svårigheter på det internationella planet.

På det inrikespolitiska planet konstaterar långtidsutredningen att vi ända sedan 1960 haft en avtagande produktivitetstegring som följd av en förskjutning från varuproducerande sektorer till tjänstesektorn, vilken har klart lägre stegringstakt i sin produktivitet. Detta märks mycket väl om man granskar prisökningarna för de olika komponenterna. Lägst ligger den internationellt bestämda sektorn med drygt 3 %, medan den offentliga sektorn når högst med en ökning av ca 11 % per år. Förklaringen ligger i mekanismen att de sektorer som är skyddade från internationell konkurrens erfarenhetsmässigt har en låg produktivitetstveckling, vilket leder till ett större genomslag på dessa sektors pris- och kostnadsstegring vid en likformig lönestegring. Genom detta förhållande kräver en volymförändring en ökning av löpande priser som ligger klart över den privata konsumtionens öknings-takt.

Detta medför i sin tur att bruttonationalprodukten ökar långsammare, vilket skärper trycket på skattefinansieringen, där skatteinkomsterna – trots automatiska ökningar – inte räcker till. Man kan komma att få pröva nya grepp i den ekonomiska politiken för att bringa vår inhemska pris- och kostnadsutveckling i linje med omvärldens.

Finansministern anser också att "vi måste inrikta politiken på att successivt återställa jämvikten i vår utrikesbalans och att detta kommer att bli allt svårare ju längre vi dröjer med åtgärder". Kraven från våra långivare kan annars medföra att den ekonomiska politiken ställs om så att den tvingar fram en deflationistisk politik med ökad arbetslöshet och sänkt levnadsstandard.

När man så försöker läsa ut vad finansministern konkret föreslår i finansplanen blir man ganska besviken. Han konstaterar att resursutrymmet för en bruttonationalproduktutveckling med 3 % om året i betydande omfattning redan är in-tecknat. Dessutom får vi inget produktivitetstillskott genom befolkningsökning, eftersom hela ökningen faller på årgångarna över

Finansdebatt
(forts.)

65 år. När så produktivitetsökningen efter hand blir alltmera dämpad och den internationella skuldsättningen beräknas öka till uppemot 20 miljarder kronor i slutet av det här året – och troligen ännu mera nästa år – blir utgiftsbelastningen mycket påtaglig.

Finansministern konstaterar beträffande årets budgetunderskott att utgiftsökningen – 14,7 miljarder kronor – i huvudsak består av automatiska kostnadsökningar och ett fullföljande av redan fattade beslut. Det finns då grundad anledning att befara att årets kostnadsökningar kommer att medföra ännu större underskott i nästa års statsbudget. Då är det också uppenbar risk för att finansministern i den finansplanen kommer att skriva att även det årets budgetunderskott "kan anses försvarbart" – under förutsättning att det fortfarande är herr Sträng som är finansminister efter valet – och att samtidigt målsättningen att återställa den yttre balansen flyttas längre fram på 1980-talet. Den kan nämligen endast återställas genom en förbättring av det samlade finansiella sparandet i landet.

Eftersom industrin måste genomföra ett kraftigt investeringsprogram för att klara av en exportökning, som är en absolut nödvändig förutsättning för balans, kan industrins sparande inte väntas öka. Inte heller kan man räkna med någon ökning av hushållens redan nu rekordhöga sparkvot. Då återstår den offentliga sektorn och i första hand staten, som får öka sitt sparande, vilket innebär en stram finanspolitik där utrymmet för nya utgifter är starkt begränsat.

Vid behandlingen av finansplanen i finansutskottet hade som vanligt även oppositionspartierna kommit in med sina partimotioner, där de presenterat sin syn på den ekonomiska politiken och lagt fram konkreta krav på åtgärder för att nå de mål som vi från olika utgångspunkter önskar.

I moderata samlingspartiets partimotion har vi särskilt tryckt på att stimulansåtgärder är nödvändiga, om inte 1976 skall bli ett dåligt år med minskad produktion, ökad arbetslöshet, snabb inflation och en otillräcklig investeringsutveckling. De förslag som vi lägger fram är alternativa lösningar, och därför har vi inte haft några svårigheter att ansluta oss till det mesta av vad som föreslås i mittenmotionen och på så sätt få en gemensam skrivning i finansutskottets betänkande.

Men i två avsnitt har vi haft en avvikande mening, vilket framgår av de reservationer som bifogats betänkandet. Jag skulle vilja beröra dem något.

Det gäller först frågan om riksdagen skall bemyndiga regeringen att överföra 500 milj. kr. till fjärde AP-fonden för aktieköp samt om fondens aktieinnehav skall begränsas till 5 % av röstvärdet i något enskilt företag. I de här frågorna har vi den principiella ståndpunkten att sådana åtgärder strider mot fondens syften och att de inte var åsyftade vid fondens tillkomst. Denna vår uppfattning delas även av kapitalmarknadsutredningen, som anser att detta kan få vittomfattande konsekvenser för inflytandet inom näringslivet och för den ekonomiska utvecklingen över huvud taget. Till det kommer att vi vill lägga stor vikt vid att åtgärder vidtages för att stärka finansieringen i de mindre och medelstora företagen. De åtgärder som här föreslås kan direkt motverka att en sådan finansiering når god effekt.

Den andra frågan gäller utställandet av en finansfullmakt på 1 500 milj. kr., vilket vi anser olämpligt. Vi menar att det är regeringens uppgift att ha planerade och väl förberedda ekonomisk-politiska åtgärder och inte hastigt tillkomna åtgärder, som kan vidtas inom ramen för en finansfullmakt.

Det är riksdagen som efter behandling i utskottet skall få ta ställning till beredningsplaner, vilka således öppet bör redovisas så att de kan bli föremål för debatt. Vi anser att detta skulle medföra att vi fick en väsentligt bättre ekonomisk-politisk beredskap än genom en finansfullmakt med oklart innehåll.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 B och 7 vid finansutskottets betänkande 1975/76:20 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr KNUT JOHANSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Under gårdagens överläggning om finansutskottets betänkande nr 20 diskuterades bl. a. småföretagens och de medelstora företagens situation. Man fick då, liksom tidigare när den frågan behandlats, närmast en känsla av att socialdemokratin och fackföreningsrörelsen skulle vara på något sätt fientligt inställda till denna kategori av företagare. Finansutskottets majoritet skriver i sitt betänkande bl. a. följande:

”För att uppfylla centrala sysselsättningspolitiska mål bör – som framhålls i motionen 2042 – ske en omläggning av näringspolitiken, vilket självfallet även måste påverka investeringspolitiken. Denna omläggning bör enligt utskottets mening ha som mål att ta tillvara den betydande utvecklingspotential som finns i de mindre företagen sett även ur sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt. En nyorientering av denna innebörd i samhällets syn på näringslivet är enligt utskottets mening angelägen.”

Om beskrivningen utgjorde en faktisk bild av småföretagens situation, så skulle denna arbetsgivargrupp utgöra en liten och ur kapitalförsörjnings-synpunkt missgynnad kategori. Men så förhåller det sig inte i verkligheten.

Som ofta har påpekats i liknande debatter består det svenska näringslivet till stor del av småföretag. Vi har 250 000 företag här i landet, och 245 000 av dessa har färre än fem anställda. Ser man enbart på den privata sektorn, finner man att över 900 000 människor, eller ca 40 % av samtliga anställda, arbetar i företag med mindre än 50 anställda.

Småföretagen i den privata sektorn svarar således för nästan hälften av verksamheten i det näringsliv som varit så framgångsrikt att det fört fram det svenska folkhushållet till dess ledande position bland världens industrinationer och som medfört att vårt lands medborgare erövat den välfärd vi faktiskt har.

Tror verkligen finansutskottets majoritet och center- och folkpartimotionärerna att detta skulle ha varit möjligt om 245 000 av vårt lands 250 000 företag stått i strykklasse för den svenska näringspolitiken? I själva verket är det ju tvärtom. Eftersom mer än 95 % av våra företag är småföretag, är de av avgörande betydelse för produktion, sysselsättning och välfärd i vårt land.

Man kan också fråga: Är då 95 % av företagen försummade i näringspolitiken för att vi satsar på stora industriella utbyggnadsprojekt och för att vi satsar 500 miljoner på den fjärde AP-fonden? Eller för att citera utskottsmajoriteten: "Dessa förslag gynnar alltför ensidigt de stora börsnoterade företagen, där fjärde fondstyrelsen satsar sitt kapital, och den statliga företagssektorn."

Återigen är svaret självfallet nej. Det är en banal missuppfattning att stora och små företag skulle leva sina egna liv oberoende av varandra. Jag behöver bara erinra om ett talande exempel bland flera som bevisar det orimliga i resonemanget – en exemplifiering som ofta anförts i liknande debatter.

Volvo är vårt största företag. Det sysselsätter i egen regi över 50 000 personer, vilket redan det är mer än vad hela branscher sysselsätter. Men dessutom sysselsätter Volvo ungefär lika många anställda såsom underleverantörer, ofta små företag.

Industriproduktionen i det här landet är ett sammanvävt mönster, där små och stora företag ingår i ett oskiljaktigt samband. Ingendera kan klara sig den andre förutan.

Nåväl, små företag mår bra av att de stora finns och av att de stora företagen går bra. Då kan man fråga: Satsas inget direkt för småföretagens utveckling? Svaret är åter ett annat än vad utskottsmajoriteten menar.

Näringspolitiken är mest utvecklad, differentierad och nyanserad när det gäller de mindre företagen. Den äger bara inte rum i så uppseendeväckande former som t. ex. de stora satsningarna i våra basindustrier.

I motsats till vad utskottsmajoriteten tycks tro är behovet av insatser för de mindre företagens framgångsrika utveckling inte störst när det gäller finansieringen. Där är de väl tillgodosedda för de flesta typer av kreditbehov genom en lång rad specialinstitut för mindre företag. Här satsas sammantaget miljardbelopp på att klara de mindre företagens finansiering. Det är en både nödvändig och bra näringspolitisk insats.

Med detta, herr talman, skulle jag vilja slå fast att socialdemokratin och fackföreningsrörelsen är verkligen inte näringsfientliga, verkligen inte företagsfientliga och verkligen inte småföretagsfientliga. Det vore ju också orimligt, när nästan alla våra företag är småföretag och vi alla i avgörande grad är beroende av företagens framgångsrika verksamhet.

Men det finns andra problem i det här sammanhanget. En viktig fråga som varken de borgerliga motionärerna eller den borgerliga majoriteten i finansutskottet visat något intresse men som är betydande är att de anställda i småföretag och på små arbetsplatser erhåller förmåner motsvarande vad nuvarande lagar medger för löntagare på större arbetsplatser.

Vi är några socialdemokrater som i en motion gjort en genomgång av de nya lagar som riksdagen redan beslutat om och de som riksdagen inom kort kommer att ta ställning till på arbetslivets område. Genomgången visar en betydande risk för att de 900 000 människor som arbetar i småföretagen mer eller mindre kommer att ställas utanför arbetslivets förnyelse.

Småföretagens problem får inte lösas genom att deras anställda placeras

i strykclass. Den fackliga rörelsen kan aldrig acceptera att den anställda skall behöva riskera sin hälsa, ha sämre villkor eller ha en otryggare anställning bara för att han arbetar i ett mindre företag. Det tror jag inte heller att småföretagen vill. De vill göra rätt för sig både hos de anställda och mot samhället.

Men vad vill då centern och folkpartiet? Är ni beredda att medverka till en politik, som innebär att också de anställda i de mindre företagen skall omfattas av arbetslivets förnyelse? Det är det som politiken skall inriktas på, nämligen att se till att även småföretagen får möjlighet att leva upp till kraven i morgondagens arbetsliv. En sådan målsättning klarar man inte med borgerlighetens recept.

För att inte nya klyftor skall uppstå mellan olika arbetsplatser och löntagare måste särskilda insatser göras. Särskilda insatser måste till för de anställda i små och medelstora företag och för branscher med många små arbetsplatser. Jag hoppas att centern och folkpartiet kommer att visa sig lika intresserade, när riksdagen skall behandla kraven på insatser för de anställda, som de nu är när vi diskuterar insatser för denna kategori av företag.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna i finansutskottets betänkande av Sven Ekström m. fl.

Herr KRISTIANSSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka Knut Johansson för de utomordentligt erkänn samma ord han fällde om småföretagarna. Jag noterade dem och skall faktiskt be att få klippa en del av vad han sade. Jag kan inte säga det bättre själv. Självfallet bör man vara rädd om en sådan företagargrupp. Det gav också Knut Johansson löfte om, och jag tar fasta på det. Han behöver inte befara att i varje fall vi från centern kommer att göra några ansträngningar som innebär att de anställda i småföretagen får en sämre ställning än anställda i större företag.

Efter gårdagens långa debatt är det givetvis inte möjligt att nu tillföra debatten något nytt. Så långt sträcker sig heller inte mina ambitioner. Jag har närmast tänkt begränsa mig till några kommentarer till det som sades under gårdagen och som man också ute i landet ofta möter i den allmänna debatten om den ekonomiska politiken.

Det som då är intressant att konstatera är att samtidigt som socialdemokraterna så energiskt försvarar den politik som de fört under många år – för att inte säga årtionden – erkänner de, och har också satt det på pränt i finansutskottets förevarande betänkande, att utvecklingen har gått snett. Jag tänker här på budgetunderskottet och på underskottet i vår betalningsbalans. Likaså konstaterar man i betänkandet att det inte kan få fortgå på det sättet längre, utan att det måste rättas till. Men det kan inte ske förrän på 1980-talet.

Jag skall här återge några rader ur reservationen 4 till finansutskottets betänkande, där det sägs så här:

”I finansplanen har regeringen – i anslutning till en första presentation av 1975 års långtidsutredning – preciserat att en rimlig målsättning för den

ekonomiska politiken bör vara att balansen i våra utrikes betalningar successivt skall återställas fram till 1980. Utskottet delar denna uppfattning. Det är enligt utskottets uppfattning inte rimligt att Sverige som är ett rikt land på sikt skall ha en nettoinlåning från omvärlden. Vi bör i stället söka underlätta kapitalbildningen i t. ex. de länder som håller på att industrialiseras. På sikt kräver detta en viss restriktivitet i vår inhemska resursanvändning – man kunde naturligtvis lika väl ha sagt konsumtion – ”så att utrymme skapas för exportproduktion och för de därför nödvändiga förstärkningarna av exportindustrins produktionskapacitet.”

Vad innebär då detta konstaterande? Det är naturligtvis ingenting annat än ett underkännande av den politik som har förts – den har ju varit den rakt motsatta. Vi har fått en ständigt ökad resursanvändning eller konsumtion här i landet. Den offentliga sektorn har ökat, och näringslivet har samtidigt trängts tillbaka.

Nu invänder naturligtvis socialdemokraterna att detta har varit nödvändigt, framför allt under de senaste åren. Om vi inte hade ökat resursanvändningen, konsumtionen, här i landet, hade vi inte kunnat hålla sysselsättningen uppe. Detta har ofrånkomligt fört med sig ett budgetunderskott och ett underskott i bytesbalansen.

Man säger vidare att oppositionen också i vissa lägen har förordat denna politik och t. o. m. varit pådrivande. Det är naturligtvis ett riktigt konstaterande. Men när anklagelserna vänds mot oppositionen vill jag konstatera den skillnad som föreligger. Socialdemokraterna har haft regeringsansvaret under en lång följd av år och borde därför om politiken varit förutseende förekommit det läge vi har i dag. Oppositionen har varit nödsakad att försöka rätta till saker och ting i ett läge där det redan gått snett. Då har vi på kort sikt föreslagit eller biträtt sådana åtgärder.

Man måste således skilja mellan åtgärder på lång sikt och åtgärder på kort sikt. Med åtgärder på lång sikt menar man som regel åtgärder framåt i tiden – det är i och för sig naturligt. Socialdemokraterna har emellertid regerat det här landet i så många år – finansutskottets vice ordförande konstaterade därtill i går att man också satt sin prägel på politiken och utvecklingen. Det finns då skäl att så att säga applicera detta långsiktiga synsätt också bakåt i tiden. Man har anledning att fråga varför inte socialdemokraterna har satt in åtgärder i tid, så att vi hade kunnat undvika den situation vi nu befinner oss i. Det hade varit bättre att förebygga den här situationen än att senare improvisera åtgärder för att rätta till den.

Finansministern skriver nu testamente. Till arvingarna säger han: Ni måste banta ned och återställa. Det är kanske värre att vara mottagare av det arvet än att vara testator. Om det här arvet skall klaras upp – det är således ett konstigt arv – krävs det ökat arbete och ökad produktivitet. Det krävs – det konstaterar också socialdemokraterna – en prioritering av näringslivet, av såväl export- som hemmamarknadsnäringar.

Näringslivet måste sättas in i det centrala, avgörande sammanhanget och bli löneledande. Det får inte vara så som det varit vid några tillfällen att man låter den offentliga sektorn vara löneledande.

Det måste också föras en ekonomisk politik som gör oss mer konkurrenskraftiga – det sades av åtskilliga talare i går – så att vi i fortsättningen inte som hittills tappar marknadsandelar utan i stället kan inte bara bibehålla våra marknadsandelar utan också öka dem.

När man talar om kostnadsläget kommer naturligtvis lönerna, skatterna och avgifterna in i bilden. Priserna är till syvende og sidst en summa av dessa komponenter, det går aldrig att komma förbi.

Det som förvånar mig allra mest när man resonerar med socialdemokrater om dessa ting – och det förvånade mig inte minst i går, när jag hörde herr Ekström i debatten – är de fördomar som på det hållet finns när det gäller att diskutera löner. Det räcker förresten inte att säga fördomar – det är snarast fråga om ett allergiskt motstånd mot att placera in lönerna i det centrala sammanhang där de hör hemma. Socialdemokraterna för – och det gjorde herr Ekström i går också – ett vi- och ni-resonemang som jag tycker är helt orimligt. Det är närmast oanständigt när man för det på det politiska planet. Jag påstår, och det är inte svårt att bevisa, att det inte finns några renodlade löntagar- eller företagarparter i det här landet, det finns inga renodlade löntagar- och arbetsgivarintressen på det politiska planet. Och det är absolut fel att försöka placera centern som en specifik företrädare för arbetsgivarintressena.

Lönerna och inkomsterna över huvud taget är naturligtvis partsintressen inom vissa gränser – eller ramar, som man säger i högtidliga sammanhang. Det måste vara ett samhällsintresse för alla, inklusive löntagarna, att följa upp och analysera vilka följderna blir om löneutvecklingen går utöver rammarna, vilka konsekvenser det får på priser, inflation och skatter, och inte minst hur det kommer att slå på sysselsättningen. I stället för det hårdtagna vi- och ni-resonemanget, partsresonemanget, borde man på det politiska planet föra ett vi-resonemang om hur långt vi har råd att gå och vid vilken nivå vi har garanti för att få ut det mesta möjliga för de pengar som ligger i lönekuvertet. Det kan rimligen inte vara så att det är de nominella löneökningarna som är intressanta.

Så några ord om skatter och avgifter. Regeringen har de senaste åren tryggt sig till det nya inslaget i skatterna – arbetsgivaravgifterna. När herr Sträng skall sänka den direkta skatten höjer han arbetsgivaravgifterna minst lika mycket, oftast mer. När reformer skall finansieras höjer man arbetsgivaravgifterna. Företagarna – eller produktionen – betalar, det är resonemanget.

Låt mig för att undvika missförstånd säga att jag inte är fixerad i kampanjen mot arbetsgivaravgifter i den mån den går ut på att arbetsgivarna slutligt betalar desamma. Arbetsgivarna betalar inte så och så många miljarder – i det långa loppet kan de aldrig göra det. Jag beklagar att resonemanget har blivit ensidigt här. Jag vill tillägga att det ändå kan vara fel att gå för långt på den här vägen, framför allt om man inte till fullo tar hänsyn till avgifterna i avtalsomgången, och det förmenar jag att man inte har gjort. Arbetsgivaravgifterna blir då kostnadshöjande och slår dessutom ojämnt med hänsyn till om ett företag är arbetskraftsintensivt eller kapi-

talintensivt. Men om jag beklagar denna ensidiga argumentering, så beklagar jag ännu mer och påstår att det är ännu farligare när socialdemokraterna och de fackliga organisationerna går ut till människorna – i det här fallet löntagarna – och påstår att ökade arbetsgivaravgifter inte spelar någon roll därför att de betalas av företagarna. Man för det enkla resonemanget att vi kan genomföra reformerna och skattesänkningarna osv. därför att kostnaderna läggs på företagarna. Jag reagerar mot detta resonemang, eftersom det är ofullbordat. Man stannar på halva vägen eller avbryter i varje fall resonemanget innan man kommit till slutet.

Det finns till syvende og sidst inga skattebetalare av format i det här landet utöver de fysiska personer som betalar den övervägande delen av skatten oavsett om den tas ut direkt eller indirekt i form av moms eller arbetsgivaravgift. Skatten transfereras till dem även om det tar tid. Effekterna märker vi nu när prisstegringarna tränger på och drastiska åtgärder måste vidtagas för att hålla priserna nere. Sådana åtgärder kan vara nödvändiga temporärt i en besvärlig situation men de klarar ingalunda på lång sikt av den här problematiken.

Slutligen, herr talman, några ord om arbetstiden. Det här arvet som finansministern, förmodar jag, via kommande finansministrar testamenterar till det svenska folket kommer att kräva arbetsinsatser av stora mått, arbete och åter arbete. Det kommer också att kräva att vi, såsom det står i den socialdemokratiska reservationen, är restriktiva med vår egen konsumtion. Från den utgångspunkten är centerns målsättning och ambition när det gäller sysselsättningsfrågor inte för hög. Ju fler som är i arbete, desto lättare går det att få ekonomin på rätt köl. Men naturligtvis är det inte bara fråga om hur många människor som arbetar i landet, utan arbetstiden spelar också en stor roll.

Jag finner det ganska naturligt att ett land som har en hög sysselsättningsgrad också har ett icke oväsentligt inslag av deltidsarbete. Jag tycker att det är fullkomligt riktigt att sikta in sig på möjligheterna till reducerad arbetstid för vissa grupper, t. ex. småbarnsföräldrar, äldre och handikappade, underjordsarbetare etc. Det borde inte vara någon svårighet att komma överens i den frågan. Men härifrån till att bjuda ut förkortad arbetstid över hela fältet tycker jag att steget är långt.

För att inte bli missförstådd vill jag säga att jag tror på en förkortad arbetstid framöver. Men jag har aldrig förstått – det vill jag gärna ge till känna – det meningsfulla i att politiskt förhandsdiskontera denna fråga. Att på 1970-talets mitt och tidigare ta upp en debatt om vem som har varit eller är mest ambitiös på det här området, om vad som skall hända på 1980-talet, eller kanske ännu längre fram mot seklets slut, tycker jag är alldeles meningslöst, så mycket mer som det inte finns något parti som har några mandat att dela ut i detta fall.

Jag vill i det här sammanhanget slutligen säga, herr talman, att jag med tillfredsställelse noterar den ställning som LO har intagit. Den kan ge förutsättningar för en lugnare och sakligare debatt på området.

Med detta, herr talman, vill jag instämma i de yrkanden som herr Åsling tidigare har ställt.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig något beröra frågan om inflationsutvecklingen i vårt land – även om en rad talare i den här debatten tidigare har framfört sina synpunkter på detta problem. Jag finner emellertid frågan så allvarlig att den tål att ingående penetreras ur alla synvinklar. Konsumenterna drabbas av inflationsutvecklingen genom de ständigt höjda priser på dagligvaror och tjänster som de för sitt livsuppehälle tvingas att betala. Vi politiker har anledning att inte minst i denna riksdagsdebatt redogöra för hur vi ser på dessa problem.

Hårdast drabbas denna inflationsutveckling de grupper i vårt samhälle som inte har möjligheter att få kompensation i form av höjda löner eller som kan få endast en ringa kompensation för fördrade levnadsomkostnader. Jag tänker då speciellt på våra pensionärer och på barnfamiljerna. Vissa förbättringar till trots får dessa grupper sannerligen vidkännas vad kostnadsfördringarna när det gäller livets nödtorft – mat, kläder, resor etc. – innebär i hushållsbudgeten.

Ser man på prisutvecklingen exempelvis för åren 1965–1975, alltså under en tioårsperiod, finner man att varor som år 1965 kostade 100 kr. år 1975 kostade inte mindre än 181 kr. Kronans värde har med andra ord nära nog halverats på tio år. Enligt statistiska uppgifter har bostadskostnaderna stigit ännu mer – till 195 kr. år 1975 – medan kostnaderna för kläder däremot ökat till 159 kr. Jag anser, herr talman, att dessa siffror är alarmerande nog för att vi skall se allvarligt på inflationsutvecklingen, inte minst att inflationen fortsätter i accelererat tempo. Och jag finner ingen anledning för vår regering att gång på gång när inflationen förs på tal hänvisa till den internationella utvecklingen för att därmed försöka lugna enskilda människor och skjuta skulden på faktorer som de ansvariga i vårt land inte råår över. Den inflation vi i dag upplever är i stora stycken hemmagjord, och det har omvittnats av bl. a. ekonomiska experter som står även regeringspartiet nära.

Det fanns en tid då man hävdade – inte minst från regeringshåll – att avsevärda besparingar skulle kunna utvinnas för det svenska folkhushållet genom att man importerade livsmedel från länder som på grund av förmånliga klimatiska förhållanden och andra omständigheter kunde producera livsmedlen billigare. Dessa tankegångar har inte visat sig vara hållbara i praktisk tillämpning. Det finns tvärtom belägg för att de importerade livsmedlen i de flesta fall är betydligt dyrare än de vi producerar inom landet.

Jag skall här anföra ett exempel, som visserligen kan vara ett extremt sådant men som ändå, enligt min mening, illustrerar riktigheten i vad jag anført. I en affär i Stockholm salufördes nyligen en importerad amerikansk potatis. Bl. a. såldes denna potatis styckevis till ett pris av 1 kr. och 60 öre. Kilopriset angavs vara omkring 6 kr. Potatisen var s. k. bakpotatis, en sort som för några år sedan inte var säljbar som s. k. matpotatis och

följaktligen klassades som foder- eller fabrikspotatis. Enligt uppgifter hade emellertid en del affärer t. o. m. sålt den importerade potatisen för 2 kr. per styck och mer än så. Även om detta, herr talman, kan vara ett extremt fall när det gäller importerade livsmedel är jag övertygad om att liknande exempel kan hämtas från andra livsmedelsområden.

Det som givit mig anledning till speciell oro är att den pågående inflationen är ägnad att avrubba konsumenternas prismedvetenhet. Man börjar ta det som en självklar sak att priserna stiger. Detta vitsordas även från handelsfolk. En sådan reaktion hos konsumenterna kan ha mycket allvarliga konsekvenser.

Vi har redan fått bevittna de följder prisutvecklingen haft på arbetsmarknaden. När kraven på kompensation inte kan tillgodoses tillgrips strejkvapnet och detta mitt under en avtalsperiod. Dessa s. k. vilda strejker bör om något ge de ansvariga en allvarlig tankeställare.

Ingen torde dock kunna bestrida – om vi vill vara ärliga – att vi levt över våra tillgångar, något som varken enskilda eller en nation i längden kan göra utan allvarliga följdverkningar. Skall vi kunna nå en högre privat levnadsstandard och en väl fungerande offentlig sektor, dvs. bättre åldringsvård, sjukvård, handikappvård, etc., måste vi få ökade resurser. Då gäller det inte bara att producera mer för att nå detta – långt viktigare är att vi i större utsträckning än vad som nu sker börjar hushålla med våra resurser. Vi måste komma ifrån köp- och slängmentaliteten på alla områden.

Jag tror att vi är inne på farliga vägar om vi i våra strävanden för bättre levnadsstandard utgår ifrån att våra resurser skulle vara outtömliga. Jag anser att utvecklingen visat att de ansvariga i långa stycken gjort denna felbedömning. Vi bör i stället gå in för att tillvarata alla de resurser som står oss till buds, att bl. a. söka återanvända alla avfallsprodukter, begränsa användningen av engångsförpackningar m. m. Om en bättre hushållning inte kommer till stånd lär välståndsutvecklingen avstanna fortare än vi i dag anar.

I handhavandet av tillgängliga resurser bör vi beakta – förutom det faktum att dessa inte är outtömliga – även vårt ansvar gentemot kommande generationer. Dessa skall inte behöva anklaga oss för att vi slösat bort och vandaliserat de resurser till vilka våra efterkommande har samma rätt som vi. Glömmer vi bort eller nonchalerar vårt självklara ansvar för kommande generationer kan framtidens dom bli hård över vårt handlande i dag.

Herr talman! När det gäller den nu helt oacceptabla inflationsutvecklingen vore det enligt min mening av största värde om vi alla hjälptes åt att få en så bred samling som möjligt kring åtgärder för att hejda den. Ingen partipolitisk prestige borde få lägga hinder i vägen för en gemensam kraftanstängning som alla i vårt samhälle vore betjänta av. En lugn och stabil prisutveckling är något som varje människa har rätt att kräva åtgärder för – inte minst av oss politiker.

Vi är skyldiga att ta vår del av ansvaret för en bättre utveckling. Jag vill, herr talman, sluta med att påpeka värdet av en bred samling för att

åstadkomma åtgärder i syfte att bekämpa inflationen. Jag vill i detta sammanhang understryka vad statsminister Palme i går angav om en sådan samling, vilket jag hälsar med glädje. En samling bestående av företrädare för politiska partier, regering, näringsliv och arbetsmarknad skulle kunna nå den lösning av inflationsutvecklingen som svenska folket med rätta förväntar sig. Tidigare erfarenheter visar att svårlösta problem i vårt samhälle kunnat bemästras när berörda parter, inte minst då de politiska partierna, varit villiga till gemensamma krafttag.

Herr WACHTMEISTER i Staffanstorp (m):

Herr talman! Som riksdagsledamot hör man ständigt ifrån allmänheten i form av brev, telefonsamtal eller personliga kontakter. Ärendena berör praktiskt taget alla olika områden i vårt samhällsliv. På den senaste tiden har emellertid dessa ärenden haft en alldeles speciell inriktning, den enskilde företagarens marginalskattesituation. I brev efter brev påtalas det hur egenföretagaren som utökar sin verksamhet och gör en större arbetsinsats belönas med en marginalskatt på över 100 %. En del är visserligen avdragsgill påföljande år, men pengarna skall ut och vem vet vad vi får för bestämmelser till ett annat år. Ett vet vi av erfarenhet: när det gäller skattelagarna är det ena året inte det andra likt.

Som alla vet är boven i marginalskattedramat Haga II-uppgörelsen, där man slopade det tidigare taket för sociala egenavgifter. Jag är tacksam för att moderata samlingspartiet inte biträdde detta orättfärdiga beslut. Den enskilde som drabbas kan naturligtvis inte fatta hur de politiker är skapta som begär att man inte bara skall arbeta gratis utan dessutom få betala till. Han eller hon kan naturligtvis inte heller fatta att samma politiker inte ögonblickligen, när uppmärksamheten fästs på misstaget, erkänner det och svarar att det snabbt skall rättas till. Vi har påtalat det tidigare och ställt en fråga till finansministern här i riksdagen, men först nu när en verklig s. k. kändis, Astrid Lindgren, drabbats ställs problemet i fokus. Det är inte en dag för tidigt.

Det var glädjande att i går höra Per Ahlmark så kraftfullt ta avstånd från missförhållandena rörande företagarnas marginalskatt, men det hade naturligtvis varit ännu bättre om hans företrädare tänkt på det innan Haga II-uppgörelsen skrevs under.

På den gamla goda tiden, när inflationstakten höll sig inom vad finansministern brukar kalla tolerabla gränser, behövdes skattereformer ungefär vart femte år. Under innevarande decennium, när inflationstakten accelererat först till 6 à 7 % och de senaste åren till 10 %, har det behövts en ny skattereform varje år. Inflationen är i själva verket mer än 10 % om man tar hänsyn till att en del av prisstegringarna har hållits tillbaka och betalats direkt över skattsedeln. Jag tänker då på livsmedelssubventionerna, som innevarande budgetår uppgår till närmare 2,9 miljarder kronor. Att dessa subventioner förrycker konkurrensen mellan olika produkter och medför svårigheter för de icke-subventionerade är en annan historia, som är värd en alldeles egen debatt.

I den mån skattereformerna inneburit en sänkning av den statliga skatten har säkert som ett brev på posten kommit en höjning av kommunalskatten. I anslutning härtill har vi fått en rikhaltig flora av statsbidrag till kommunerna, så omfattande att det nu förefaller svårt att hitta på benämningar som inte redan är upptagna av tidigare bidrag. Herr Ekström namngav alla dessa olika bidrag under gårdagens debatt, men det är sannerligen ingenting att skryta över. Det visar blott hur vi mer och mer snärjs in i skatter, bidrag och avgifter, så att man snart varken vet ut eller in. Hur skall kommunalmännen kunna göra upp planer för framtiden, något som är ett oerhört väsentligt element i den kommunala ekonomin, när de inte från det ena året till det andra vet vilka nya skatter, avgifter och bidrag som vi har att rätta oss efter? Kommunalekonomisk långtidsplanering, s. k. KELP, är ganska meningslös som styrinstrument under nuvarande socialistiska styre.

Det är förvånansvärt att socialdemokraterna uppenbarligen utan alltför stora betänkligheter låtit flytta över skattetrycket på den kommunala sektorn. Som alla vet drabbar den proportionella kommunalskatten de lägre inkomsttagarna förhållandevis mycket kraftigare än den progressiva statsskatten. För den alldeles övervägande delen av landets inkomsttagare är kommunalskatten kännbarare än statsskatten. Först vid inkomster en bit över 80 000 kr. om året överskrider statsskatten den kommunala skatten. Det kan väl aldrig vara på det viset att man från socialdemokratiskt håll kallt räknar med den negativa effekt en kommunalskattehöjning för med sig i de många borgerligt styrda kommunerna och landstingen. I över hälften av kommunerna och landstingen är det nämligen borgerlig majoritet.

I finansutskottets hemställan under punkten 5 yrkas att regeringen skall undersöka möjligheten att låta kommunerna få sin del av skatten på ersättningarna från försäkrings- och arbetslöshetskassorna. Jag kan gärna instämma i detta centeryrkande, eftersom samma krav restes i en motion som jag väckte för ett år sedan. Den motionen överlämnades för beaktande till den sittande kommunalekonomiska utredningen. Ett ytterligare understrykande av detta krav skadar naturligtvis inte. Det är oerhörda belopp som skulle tillföras kommuner och landsting om skatten på sjukpenningen inte behölls av staten. För 1976 beräknas i sjukpenning komma att utbetalas inte mindre än 8,5 miljarder kronor. Det är lätt att räkna ut att ett bifall till hemställan väsentligt skulle förbättra den högst ansträngda kommunalekonomiska situationen – utdebiteringen till primärkommuner och landsting ligger ofta på över 25 kr.

Mellan åren 1973 och 1975 ökade antalet sjukdagar med ca 11 miljoner. Därmed överförs årligen väldiga belopp till staten från kommuner och landsting. På sitt sätt alltså en kostnadsövervältring på kommunerna, som man i allmänhet inte har uppmärksammat, men som är nog så betydelsefull.

I dag aviserar kommunministern ett förslag om att permanenta skat-testoppet. På det svarar Landstingsförbundets socialdemokratiska ordförande att det naturligtvis är orimligt att göra något "idiotstopp" utan att samtidigt vidtaga andra konstruktiva lösningar. Det är givetvis så sant som det är sagt, och här skall blott konstateras att det inte är kommunerna själva som

satt sig i den här situationen, utan det huvudsakliga skälet är de ständigt nya uppgifter och pålagor som drabbar kommunerna utan att erforderlig ekonomisk kompensation lämnas.

Motionerna om företagarnas marginalskatt har av finansministern överlämnats till företagsskatteberedningen för övervägande. Kommunministerns propå om skattestopp lär dock knappast gömmas undan i den kommunalekonomiska utredningen utan snarare utmytna i en populär proposition valåret 1976.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Herr Knut Johansson i Stockholm ställde för en liten stund sedan en fråga till centerpartiet, nämligen om centern är beredd att medverka till att anställda i de mindre företagen får samma villkor i arbetslivet som i övriga företag. Jag måste säga att det är en mycket egendomlig fråga. Den bör Knut Johansson ställa till sig själv och sina socialdemokratiska riksdagskamrater. Om herr Knut Johansson hade läst centerns motioner och utskottsbetänkandena under årens lopp innan han hade röstat emot dem, skulle han inte ha behövt ställa den frågan.

När det gällde Åmanlagarnas genomförande krävde vi en form av fondbildning eller försäkring, helt enkelt för att företag i svåra ekonomiska förhållanden skulle få möjligheter att följa Åmanlagarnas bestämmelser. Vad avser arbetsmiljöfonderna krävde centern att 5 % av de avsatta medlen från de vinstgivande företagen skulle avsättas till en gemensam fond för att hjälpa företag med liten eller ingen vinst att klara miljöproblemen.

År 1973 och 1974 motionerade vi om att företag som hade det ekonomiskt besvärligt skulle erhålla statsbidrag för miljöåtgärder till miljöåtgärder innanför fabriksväggarna motsvarande de procentsatser som utgått för yttre miljöåtgärder. Detta gick socialdemokraterna emot. Herr Johansson kanske erinrar sig att det var en lottningssituation här i riksdagen, där lotten gynnade den reservation som förelåg, och följden blev att en utredning tillsattes. Den utredningen föreslog en låneform, för vilken ställdes till förfogande en kreditgaranti på totalt 200 milj. kr. Men från centerns sida krävde vi att denna lånemöjlighet skulle kompletteras med en bidragsform. Som också Knut Johansson vet finns det företag som har små möjligheter att klara förbättringarna inom arbetsmiljön. Detta förslag har socialdemokraterna gått emot. I år kommer frågan tillbaka igen, Knut Johansson, eftersom låneformen bara skulle gälla 1975/76. Om herr Johansson verkligen är intresserad av att förbättringar vidtas i arbetsmiljön inom mindre företag som inte går med vinst, har Knut Johansson möjlighet att så småningom rösta för detta yrkande här i kammaren. Det ingår i centerpartiets miljömotion.

Jag kan tala om för Knut Johansson att det i mitt eget hemlän finns företag, där arbetsmiljön är sådan att man tvingas lägga ned verksamheten och friställa samtliga anställda på grund av att man icke har möjligheter att göra de stora insatser som krävs på detta område. Jag vill alltså uppmana Knut Johansson att i stället rikta sin fråga till den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Herr KNUT JOHANSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Det som herr Gustavsson i Alvesta erinrat om är riktigt, men det är ändå dock litet skillnad på innebörden i centerns yrkande och vad vi har ansett vara rimligt.

Det är lätt att säga att här sett ur de anställdas synpunkt föreligger ett behov av bättre miljö, bättre arbetsförhållanden osv., men *andra* skall betala detta. Det skall större företag betala, har man begärt, genom bidrag av olika slag. Men det är väl ändå rimligt att vederbörande företag, oavsett om det är stort eller litet, medverkar till att betala kostnaderna för detta.

Jag är fullt medveten om att det finns svårigheter, inte minst för de anställdas vidkommande, att direkt från företagen få de förmåner som lagarna medger och att man måste undersöka möjligheten till någon fondbildning, men självfallet skall även den företagskategorin vara med om att betala dessa kostnader.

Det är lätt att säga: Det här skall vi klara av, men på andras bekostnad.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr Knut Johansson, försök inte att blanda bort korten nu!

Kvar står att herr Knut Johansson icke ville vara med om att försöka finna någon möjlighet för dessa företag att hjälpa till, men den statliga kreditgarantin på 200 miljoner kom. Det är ju här inte fråga om att inte företagen själva får göra en insats, utan bidragen är ett komplement till den egna insatsen. Det kanske finns en eller annan företagare som inte har förståelse för detta, men jag är övertygad om att de företagare som verkligen vill att deras företag skall leva vidare också är intresserade av att arbetsförhållandena blir bättre. Dessa mindre företagare jobbar i regel själva i sina företag, och avståndet till deras anställda är därför inte så långt som i storföretagen.

Det är mycket intressant att herr Knut Johansson börjar inse att det finns företag i detta land som inte har miljonvinster utan att man nu måste fundera på hur man skall kunna lösa problemet för dem också. Inte minst viktigt är detta ute i glesbygderna. Där finns i regel de små företagen, som är oerhört betydelsefulla för sin bygds utveckling och för de människor som lever där.

Herr KNUT JOHANSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte bara bland de små och medelstora företagen som den situationen föreligger att man saknar miljonvinster för att kunna klara i lag fastställda avgifter och försäkringar; så kan det vara även i större företag, som ändå måste klara detta.

Detta är inte någonting nytt, vare sig för mig eller för den socialdemokratiska gruppen. Vad som är aktuellt är i första hand att ungefär 900 000 står utanför de lagar som nu är antagna – flera lagar kommer att antas – och att man måste finna formerna för att kunna kompensera dem på något sätt.

Vad vi har begärt i den motion som väckts till årets riksmöte är att en översyn nu skall göras för att få ett grepp över omfattningen, inriktningen och hur det ligger till och för att på basis av den översynen vidta de åtgärder som är erforderliga. Jag utgår från att det intresse som herr Gustavsson i Alvesta har vittnat om här också kommer att visa sig när åtgärder skall vidtas dels i anledning av motionens förslag, dels på grundval av den översyn som jag hoppas kommer till stånd.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Det här är ingenting nytt, säger herr Knut Johansson. Men faktum kvarstår att den planering som vidtagits för att skaffa medel och därigenom ge möjligheter till väsentliga miljöinsatser har lagts upp på det sättet att det är de vinstgivande företagen som har haft någonting att avsätta till miljöfonderna.

Sedan framhåller herr Johansson att det är många som står utanför de lagar som nu gäller. Men, herr Johansson, det ansvaret får väl regeringen ta! Det är regeringen som lägger fram propositionerna. Vi har inte gått emot några sådana förslag, och jag avvaktar med intresse det nya förslag som kommer.

Herr SIVERT ANDERSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag följde med intresse debatten mellan finansministern och moderata samlingspartiets ledare herr Bohman i går, och jag måste konstatera att förvirringen över moderata samlingspartiets ekonomiska politik kvarstår på de väsentligaste punkterna.

På ett område har det emellertid klarnat, och efter vad jag förstår är det ett utomordentligt intressant område – åtminstone för de människor som arbetar inom den fackliga rörelsen och jobbar med frågor som gäller de lågutbildade och de sämst ställda i vårt samhälle.

Moderata samlingspartiet har ju lämnat in en motion, 1975/76:2020, där man hemställer att riksdagen skall uttala att studiecirkelbidragen skall utgå med samma belopp för alla cirklar. Vid sina beräkningar av de utgifter som moderaterna har föreslagit men som de saknar täckning för har man i finansdepartementet trott – och det har väl de flesta gjort – att moderata samlingspartiet hade tänkt sig att bidragen skulle höjas. Icke, sa Nicke.

Nu vill jag citera ur snabbprotokollet från gårdagen. Där säger nämligen herr Bohman:

”När det gäller statsbidragen till studieförbunden undrar jag: Vem har sagt att vi skall höja statsbidragen till studieförbunden för de högst prioriterade? Vad vi har menat är att man skulle sänka bidragen till de högst prioriterade och skapa en enhetlig nivå på ett lägre plan. Men det är typiskt för socialdemokratin att så fort man talar om enhetliga bidrag skall de höjas upp till den högsta nivån.”

Det här är enligt min mening ett utslag av en konservatism av värsta slag. Vad är det egentligen man föreslår? Jo, att de höjda bidrag som har tillkommit för att studieförbunden skall kunna bedriva utbildningsverk-

samhet bland de lågutbildade människorna i samhället skall sänkas och, naturligtvis, att kostnaderna i stället skall tas in genom deltagaravgifter och över de fackliga organisationernas ekonomi.

Det är numera välkänt vilken syn framför allt herr Bohman har på dem som han kallar yngre fackföreningsmän, men att den synen nu också omfattar de människor som har det sämst ställt när det gäller utbildningsmöjligheter är värt att notera. Vi har noterat det och kommer att med största uppmärksamhet följa de här frågorna i framtiden, det kan jag försäkra.

Det vore intressant att veta om den här inställningen, lika bidrag för alla cirklar, innebär att herr Bohman menar att invandrarna, som i dag har särskilda bidrag för att lära sig svenska språket och därigenom kunna anpassa sig i det svenska samhället, också skall finansiera sin studieverksamhet genom deltagaravgifter.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Den historiska utvecklingen av frågan om AP-fonderna är sannernligen märklig och kanske symtomatisk. Jag hade tillfälle att följa frågan i riksdagen när den behandlades i slutet av 1950-talet, även om jag satt här i en delvis annan egenskap på den tiden.

Vid framläggandet av propositionen då diskuterade departementschefen upprättandet av en särskild pensionsfond. Han konstaterade att det nya pensionssystemet skulle grundas på avgifter från de vid varje tid verksamma, vilka sedan skulle utbetalas till de pensionsberättigade. Härigenom skilde sig det nya systemet från tidigare använda metoder, som ju baserades på uppbyggandet av en premiereserv, dvs. ett kapital eller en fond. I princip skulle ATP-systemet sålunda inte kräva någon fondbildning alls, men när man nu ändå beslöt sig för att inrätta en fond, skulle den ha två – och endast två – funktioner. Jag citerar departementschefen: "Den skall ersätta sådant sparande, som kommer att falla bort, när man ekonomiskt tryggar befolkningens ålderdom genom en pensionering av den föreslagna typen. Fonden skall också innebära ett ökat sparande, som ger utrymme för en högre investeringskvot inom samhället. Därigenom skall den främja den produktionsökning, som framtidsförsörjningen – inberäknat pensionärernas standard – skall bygga på."

Det var således för det första oron för att det privata sparandet genom bortfallet av enskilda pensionsförsäkringar osv. skulle minska det samhällsliga sparandet som låg bakom fondtanken, och för det andra vetskapen om att ATP-systemet inte i sig kunde garantera de gamlas pensioner. En förutsättning var att näringslivet i framtiden skulle fungera på ett tillfredsställande sätt. Det är en förutsättning som man i dag i debatten vanligen bortser ifrån. ATP-systemet – hur vettigt det än är konstruerat – kommer inte att kunna ge medborgarna en värdesäkrad pension om näringslivet inte tillåts fungera på ett effektivt sätt.

Redan vid denna tidpunkt uttrycktes viss oro för att fonden skulle kunna bli orimligt stor och fresta till socialisering eller åtminstone en kraftig dirigering av näringslivet. Statsminister Erlander förklarade emellertid under

debatten i riksdagen 1959: "Trots att vi ansåg att fonden var viktig var vi villiga att resonera med oss. Inte bara jag och Torsten Nilsson från regeringens sida förklarade det utan även LO:s ordförande förklarade, att fonden är ett viktigt instrument inte för någon ökning av samhällets makt-positioner utan för ett tryggnad av de gamlas och familjernas försörjning. Kunde man visa någon annan metod, utan denna fondbildning, ville vi gärna vara med och diskutera." Jag trodde honom då, och jag är övertygad om att han menade vad han sade.

Åren har gått och under 1970-talet har vi fått en ny socialdemokratisk partiledare och en högröstad socialiseringsentusiastisk vinge i partiet.

Den utredning som tillsattes 1968, den s. k. kapitalmarknadsutredningen, fick i uppdrag att även "pröva de skäl som kan tala för ett mera direkt engagemang i näringslivet från fondens sida". Därmed avsågs enligt lämnade förklaringar frågan om fonden skulle få rätt att förvärva aktier. När utredningens yttrande så småningom förelåg och sändes ut på remiss, förklarade LO helt framt att ett av LO:s centrala önskemål var att samhället-löntagarna skulle få ett ökat inflytande i näringslivet via AP-fonderna. I remissyttrandet konstaterade man samtidigt att nyemissioner av aktier på marknaden från både fördelnings- och effektivitetssynpunkt var ett väsentligt bättre alternativ för kapitalavkastning än en självfinansiering genom förbättrad lönsamhet, "särskilt om kapitalet kommer från kollektivt samlade medel".

Även TCO betonade att användningen av fondmedlen för insatser i ägar-kapital är motiverad för att ge samhället och löntagarna större inflytande i företagen.

Departementschefen citerade med välbehag dessa yttranden och drog den mycket tvivelaktiga slutsatsen att "en användning av medlen från AP-fonden för tillskott till näringslivet i form av riskvilligt kapital kan också ses som ett uttryck för löntagarnas vilja att ta ökat ansvar för den ekonomiska och industriella utvecklingen". Det är sålunda ovedersägligt att AP-fonderna – åtminstone den fjärde fonden – har fått en helt annan inriktning än man försäkrade när pensionsreformen på sin tid togs. Detta framkom också mycket tydligt i departementschefens uttalande i samband med förslaget om inrättande av en fjärde fond i propositionen 1973:97. I strid med kapitalmarknadsutredningens förslag förklarade departementschefen att de medel som används för inköp av aktier icke i framtiden skulle kunna användas inom pensionssystemet, och dessutom att avkastningen av dessa aktier icke annat än i katastrofall skulle få utnyttjas för pensionsbetalning. Man kan sålunda konstatera att hela den fjärde AP-fonden enligt regeringens egen uppfattning totalt saknar relevans för hela det pensionssystem som grundar sig på ATP-beslutet.

Det måste kännas som ett hårt mot alla de småföretagare – både de 700 som på grund av framför allt regeringens ekonomiska politik årligen tvingas att nu sälja sina företag och de som med stora svårigheter kämpar vidare – när de får klart för sig att delar av de ATP-medel som de tvingas inbetala, och enligt regeringens önskemål säkerligen en stigande andel, inte har någon

betydelse för deras och deras underlydandes pensioner utan endast är ett medel för regeringen och vissa starka organisationer att skaffa sig inflytande på näringslivet.

Det är helt i linje med denna politik och dessa ambitioner som regeringen med benäget stöd av vpk kräver att utan begränsningar få köpa in sig i svenska företag och sålunda överstiga den gräns på 5 % som på sin tid föreslogs av kapitalmarknadsutredningen. Det är klart att man kan säga att gränsen 5 % är godtyckligt vald. Det är naturligtvis riktigt som finansministern i propositionen år 1973 framhöll att den 5-procentsregel som i detta hänseende gäller för försäkringsbolagen har ett ganska annorlunda syfte än vad som bör gälla för AP-fondens investeringar. Vad det här gäller är att förhindra att AP-fonden används för att indirekt socialisera det svenska näringslivet och sålunda avskaffa vår s. k. blandekonomi. I vissa företag kan man uppnå ett ganska avgörande inflytande, t. o. m. med mindre än 5 % av rösträtten i företaget, om aktierna i övrigt ligger mycket spridda. I flertalet fall krävs det dock en större andel, men någon gräns måste fixeras, och 5 % har således av flertalet politiska instanser ansetts vara en lämplig siffra.

Finansministern ägnade mycket liten tankeverksamhet åt detta i sin proposition 1973. Han sade bara att det föreslagna rambeloppet för fjärde fonden, 500 miljoner, "i och för sig inte kan anses vara av sådan storleksordning att den motiverar någon begränsning av placeringsmöjligheterna. Med hänsyn till det anförda anser jag att tillräcklig anledning saknas att begränsa fondens handlingsfrihet när det gäller att tillgodose ett visst bolags behov av riskvilligt ägarkapital." Logiken och tankeskärpan är verkligen inte oantastliga i det här yttrandet. Även om detta totalbelopp ansågs vara ganska modest utgör det självfallet inget hinder för att man koncentrerar dess användning till några företag och där köper en aktiepost som i realiteten kan ge en väsentlig kontroll.

En rimlig tolkning av det knapphändiga resonemanget borde emellertid under alla förhållanden vara att om storleksordningen av fjärde fonden väsentligt ökar, så uppkommer efter hand frågan om vilken procent man får köpa i ett företag av allvarlig betydelse. Nu har vi för dagen ett förslag om en fördubbling av fonden, och jag skulle därför vilja fråga finansministern om hans tankegångar: När anser finansministern att "tillräcklig anledning" kommer att finnas "att begränsa fondens handlingsfrihet"? Är det beloppet 1 miljard, 2 miljarder, 3 miljarder eller mera?

Det är glädjande att konstatera att alla de demokratiska oppositionspartierna är eniga om att en begränsning redan nu till inköp av högst 5 % av rösträtten i olika företag är nödvändig.

Samtidigt som jag konstaterar detta måste jag naturligtvis beklaga att en liknande enighet inte uppnåtts beträffande fjärde AP-fonden som sådan. Mittenpartierna accepterar under vissa villkor påspädningen på fonden. Vi anser inom moderata samlingspartiet liksom mittenpartierna tidigare att en fortsatt ökning av AP-fonden inte är önskvärd. Detta beror självfallet inte på bristande omsorg om eller bristande intresse för näringslivets kapital-

försörjningsproblem. Men i realiteten förbättrar inte ytterligare anslag till fjärde fondens aktieköp företagens kapitalförsörjning. Det betyder i realiteten bara att man borttar motsvarande belopp från de andra fondernas placeringar i obligationer inkl. kapitaltillskott till de fonder där även småföretagarna kan ha en chans att få nytta av AP-fonderna.

Detta för mig in på den sista punkten jag vill ta upp, nämligen fonduttaget. F. n. ställs endast omkring 6 % av inbetalda ATP-avgifter till vederbörande företags förfogande som återlån. Vid sidan härav har de naturligtvis dock möjligheter att via de s. k. mellanhandsinstituten låna ytterligare medel, och för de stora företagen finns därutöver möjligheter att placera obligationer hos AP-fonderna. Det är naturligt att småföretagen, som normalt har betydligt större svårigheter att skaffa kapital än de stora företagen, inte är särskilt nöjda med nuvarande förhållanden. Ännu mindre nöjd är man kanske med de väldiga överuttag som de nuvarande ATP-avgifterna innebär. Om vi strikt skulle följa principen att ATP-uttagen för varje år på längre sikt inte behöver vara större än beloppet av de pensioner som betalas ut, så kan man konstatera följande. Pensionsutbetalningarna 1975 uppgick till omkring 5 miljarder. Summan av de inbetalade pensionsavgifterna var mer än dubbelt så stor, nämligen 11 miljarder. Redan räntorna på den nuvarande fonden skulle mer än väl täcka utbetalningarna av pensionsmedlen. Teoretiskt skulle man sålunda enligt detta räkneexempel under 1975 inte ha behövt ta ut ett öre mer i ATP-avgift för att klara det årets pensionsutbetalningar.

Det är därför inte heller underligt att AP-fonden nu växer med mer än 10 miljarder om året. Om vi går tillbaka till 1958 års proposition kan vi konstatera, att fonden har vuxit oerhört mycket snabbare än man någonsin planerat och snabbare än man lät riksdagen förstå eller ana. Det är visserligen sant att AP-fonderna kommer till produktiv användning, men det är nog en väl enkel demagogi att hävda, att om uttagen minskades detta skulle medföra att företagen – både små och stora – i väsentlig utsträckning skulle använda de därigenom kvarhållna medlen för konsumtionsändamål, inte för investeringar. Så gick ju resonemanget då. Särskilt gäller detta naturligtvis småföretagare och speciellt ensamföretagare. En sådan filosofi kan väl närmast tolkas som ett hån med tanke på dagens svårigheter för småföretagarna.

Tiden är nog mogen för en översyn av de principer och det tänkande som ligger bakom den oerhörda stegringen av AP-fonderna och frågan hur man på bästa sätt skapar ett effektivt näringsliv. Ty som finansministern framhöll redan 1958 – och som jag nyss citerade – finns det inget annat sätt att garantera medborgarna en värdebeständig pension än att tillse att näringslivet fungerar effektivt.

Så vill jag till slut göra en liten reflexion. Det sägs ofta att AP-fonderna är löntagarnas pengar. Det är väl i stort sett en ganska teoretisk fråga. Pengarna betalas ju in av företagen. Och det har heller aldrig påståtts att uttagets storlek skulle påverka lönekraven. De pengar som fonderas ligger självfallet som ett slags säkerhet för framtida pensioner, men som jag nyss sade gäller detta inte de hundratals miljoner som nu går till fjärde AP-fonden. Följ-

aktligen är löntagarnas direkta intresse ganska ordentligt avlägsnat från vad som händer på den fronten.

Däremot är det klart att de övriga tre fondernas pengar – och framför allt avkastningen på dem – eventuellt kommer att vara av viss betydelse för pensionerna i framtiden. Men vad har hänt på det området? Fonden uppgick vid 1975 års ingång till 75 miljarder. Inflationen det året var ungefär 10 %. Det betyder att det reella värdet av dessa inbesparade medel – vare sig de skall betecknas som löntagarnas eller inte – sjönk med 7,5 miljarder. Och går vi till 1974, så finner vi att fonden vid det årets ingång var ungefär 65 miljarder. Eftersom prisökningen också då var ungefär 10 % sjönk det reella värdet med 6,5 miljarder. Man skulle kunna göra en uppställning som visade hur de pengar som under årens lopp betalats in har förlorat åtskilliga miljarder i realvärde.

Denna reflexion har en viss anknytning till gårdagens diskussion om betydelsen av att man hejdar inflationen. Det är alltså i eminent grad ett intresse för löntagarna att man verkligen kan ge dem de pensioner som man på papperet utlovar och har utlovat ända sedan 1958. Och detta måste hänga samman med att man i någon mån kan bevara en fond vid det realvärde som pengarna hade när företagarna tvingades betala in dem.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 A av herr Ekström m. fl., 3:o reservationen nr 1 B av herrar Burenstam Linder och Söderström samt 4:o reservationen nr 1 C av herr Hermansson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Då herr Ekström begärde votering, upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o och 4:o, av vilka den under 3:o förklarades ha flertalets mening för sig.

Herr Hermansson begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 1 antar reservationen nr 1 B av herrar Burenstam Linder och Söderström röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit reservationen nr 1 C av herr Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 46
Nej - 15
Avstår - 245

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 1 antar reservationen nr 1 A av herr Ekström m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 1 B av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 145
Nej - 48
Avstår - 114

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 A av herr Ekström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 154

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 2 A av herr Ekström m. fl. samt 3:o reservationen nr 2 B av herr Hermansson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Ekström begärde votering upptogs

för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hermansson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 2 antar reservationen nr 2 A av herr Ekström m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 B av herr Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 140
Nej – 14
Avstår – 151

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 A av herr Ekström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 154
Nej – 154

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Carlsson i Vikmanshyttan (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 A av herr Ekström m. fl. samt 3:o) reservationen nr 3 B av herr Hermansson. och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Ekström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hermansson begärt votering även beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 3 antar reservationen nr 3 A av herr Ekström m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 B av herr Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 13
Avstår - 154

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 A av herr Ekström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvëkan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 154

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, var-

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

Finansdebatt
(forts.)

efter på herr talmannens anmodan fru Diesen (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 3 A av herr Ekström m. fl.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 4 A av herr Ekström m. fl. samt 3:o reservationen nr 4 B av herr Hermansson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då herr Ekström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hermansson begärt votering även beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 4 antar reservationen nr 4 A av herr Ekström m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 B av herr Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 13
Avstår - 153

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 A av herr Ekström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 154

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, var-efter på herr talmannens anmodan herr Jonsson i Alingsås (fp) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 5 A av herr Ekström m. fl. samt 3:o reservationen nr 5 B av herr Hermansson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Ekström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hermansson begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 5 antar reservationen nr 5 A av herr Ekström m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 5 B av herr Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning vekställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 140
Nej – 14
Avstår – 154

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 A av herr Ekström m. fl.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Allmänna pensions-
fondens fjärde
fondstyrelse*

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 141
Avstår - 13

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herrar Burenstam Linder och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 20 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herrar Burenstam Linder och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261
Nej - 47

Mom. 8 och 9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 8 Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:34 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser överförande av medel till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelsens förvaltning jämte motioner.

(Detta betänkande hade debatterats i samband med behandlingen av finansutskottets betänkande 1975/76:20.)

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 (budgetpropositionen) bilaga 1 (finansplanen) under punkten 6 (s. 67) föreslagit riksdagen att bestämma att de medel som med tillämpning av 1 § reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skulle över-

föras till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning fick uppgå till högst 1 000 000 000 kr.

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Allmänna pensions-
fondens fjärde
fondstyrelse*

Förslaget i propositionen innebar att det belopp som förvaltades av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse höjdes med 500 milj. kr.

Regeringens förslag var grundat på en framställning från fjärde fondstyrelsen den 3 november 1975. En minoritet inom fondstyrelsen, bestående av arbetsgivarorganisationernas två representanter, hade förordat att överföringen av ytterligare fondmedel till fjärde fondstyrelsens förvaltning skulle begränsas till 250 milj. kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:188 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen skulle anta ett till motionen fogat förslag till lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning, innebärande,

att i den mån allmänna pensionsfondens medel placerades i aktier skulle det vara i statsägda företag, företrädesvis för nyetablering av basindustrier,

att minst hälften av den rösträtt som var förknippad med aktieinnehavet skulle tillkomma de anställda i företaget,

att ramen för aktieplaceringar av detta slag skulle vara 5 % av fondens medel samt

att en enda fondstyrelse med majoritet av löntagarrepresentanter skulle få ansvaret för allmänna pensionsfondens förvaltning,

1975/76:2027 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställdes att riksdagen skulle

2. anta ett till motionen fogat förslag till ändring av reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning, innebärande att fonden ej skulle få inköpa mer aktier i ett bolag än som svarade mot 5 % av röstvärdet,

4. avslå regeringens förslag om att ytterligare 500 milj. kr. skulle överföras till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning, samt

1975/76:2044 av herrar Fälldin (c) och Ahlmark (fp), vari såvitt nu var i fråga hemställdes att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975/76:100 beslutade

1. att under i motionen angivna villkor bifalla regeringens förslag om att tillföra fjärde AP-fonden ytterligare 500 milj. kr. för aktieköp,

2. att fjärde AP-fondens köp av aktier i fortsättningen skulle vara begränsat till aktier motsvarande högst 5 % av röstvärdet i varje enskilt företag.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle

Torsdagen den
11 mars 1976

*Allmänna pensions-
fondens fjärde
fondstyrelse*

a) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 1 punkten 6 samt med avslag på motionen 1975/76:188, motionen 1975/76:2027 yrkandena 2 och 4 och motionen 1975/76:2044 yrkandet 2 anta av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning,

b) avslå motionen 1975/76:2044 yrkandet 1, i den mån motionen inte i denna del tillgodosetts enligt utskottets hemställan under a eller behandlades under 2,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2044, såvitt den avsåg representation för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse i bolagsstyrelser (yrkandet 1 i viss del).

Reservationer hade avgivits

1. beträffande ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c), Andersson i Örebro (fp) och Sjönell (c) samt fru Hambræus (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 1 punkten 6 och motionen 1975/76:2044 punkten 2, med anledning av motionen 1975/76:2027 yrkandet 2 och motionen 1975/76:2044 yrkandet 1, i den mån motionen inte i denna del behandlades under 2, samt med avslag på motionen 1975/76:188 och motionen 1975/76:2027 yrkandet 4 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning,

2. beträffande ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning av herrar Hovhammar (m) och Siegbahn (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2027 yrkandet 4 och motionen 1975/76:2044 yrkandet 2, med anledning av motionen 1975/76:2027 yrkandet 2 samt med avslag på propositionen 1975/76:100 bilaga 1 punkten 6, motionen 1975/76:188 och motionen 1975/76:2044 yrkandet 1, i den mån motionen inte i denna del behandlades under 2, skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning,

3. beträffande ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) avslå propositionen 1975/76:100 bilaga 1 punkten 6 och motionen 1975/76:2044 yrkandet 1, i den mån motionen inte i denna del behandlades under 2, samt finna att motionen 1975/76:2027 yrkandet 4 härigenom tillgodosetts,

b) avslå motionen 1975/76:2027 yrkandet 2 och motionen 1975/76:2044 yrkandet 2,

c) med anledning av motionen 1975/76:188 hos regeringen begära förslag till lag om ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning i enlighet med vad reservanten anført,

4. beträffande representation för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse i bolagsstyrelser av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c), Andersson i Örebro (fp) och Sjönell (c) samt fru Hambræus (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2044 yrkandet 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført om representation för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse i bolagsstyrelser,

5. beträffande representation för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse i bolagsstyrelser av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2044 yrkandet 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anført om representation för allmänna pensionsfonden i bolagsstyrelser.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Herr PETERSSON i Västerås (vpk):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 5.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till

1:o utskottets hemställan, vilken motsvarade reservationen nr 1 A vid mom. 1 i finansutskottets betänkande 1975/76:20,

2:o reservationen nr 2 av herrar Hovhammar och Siegbahn, vilken motsvarade reservationen nr 1 B vid mom. 1 i finansutskottets betänkande 1975/76:20, samt

3:o reservationen nr 3 av herr Svensson i Malmö, vilken motsvarade reservationen nr 1 C vid mom. 1 i finansutskottets betänkande 1975/76:20,

och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Då herr Magnusson i Borås begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Pettersson i Västerås begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 1 antar reservationen nr 2 av herrar Hovhammar och Siegbahn röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 47
Nej - 14
Avstår - 246

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Hovhammar och Siegbahn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 47
Avstår - 97

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 4 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. samt 3:o) reservationen nr 5 av herr Svensson i Malmö, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Börjesson i Glömminge begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Pettersson

i Västerås begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Investeringsavdrag
och investeringsbi-
drag*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 2 antar reservationen nr 4 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 5 av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 109
Nej - 17
Avstår - 181

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 107
Avstår - 45

§ 9 Investeringsavdrag och investeringsbidrag

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:29 med anledning av motioner om höjning av det särskilda investeringsavdraget och det statliga investeringsbidraget för inventarieanskaffning m. m.

(Detta betänkande hade debatterats i samband med behandlingen av finansutskottets betänkande 1975/76:20.)

I skatteutskottets betänkande behandlades motionerna 1975/76:1993 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle

Torsdagen den
11 mars 1976

*Investeringsavdrag
och investeringsbi-
drag*

1. besluta för 1976 höja näringslivets investeringsavdrag för maskin-
investeringar från 10 till 20 %,
2. besluta om ett investeringsavdrag på 10 % i fråga om näringslivets
byggnadsinvesteringar under 1976, samt

1975/76:2043 av herrar Fälldin (c) och Ahlmark (fp), vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av prop. 1975/76:100, bil. 1, (finansplanen), beslutade att särskilt investeringsavdrag i rörelse, jordbruk och skogsbruk skulle utgå med 20 % för investeringar i maskiner och inventarier och med 10 % för investeringar i byggnader samt att motsvarande statliga investeringsbidrag skulle utgå med 8 % resp. 4 %, allt avscende leveranser resp. byggnadsarbeten som i huvudsak fullgjordes under 1976.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1975/76:1993,
2. motionen 1975/76:2043.

(Utskottets hemställan motsvarade reservationen nr 3 A vid mom. 3 i finansutskottets betänkande 1975/76:20.)

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m), Josefson (c), Mundebo (fp), Sundkvist (c), Olsson i Järvsö (c) och Hallenius (c) samt fru Troedsson (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:1993 och 2043 skulle anta av reservanterna framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1975:1147) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,
2. lag om ändring i lagen (1975:1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning,
3. lag om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten,
4. lag om statligt investeringsbidrag för vissa byggnadsarbeten.

(Reservationen motsvarade utskottets hemställan vid mom. 3 i finansutskottets betänkande 1975/76:20.)

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Utlandssvenskarnas rösträtt

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Utlandssvenskarnas
rösträtt*

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:43 med anledning av propositionen 1975/76:111 om ändring i vallagen (1972:620) avseende utlandssvenskarnas rösträtt jämte motioner.

I propositionen 1975/76:111 (justitiedepartementet) hade hemställts att riksdagen skulle anta ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås en vidgning av kretsen röstberättigade utlandssvenskar. Enligt förslaget skall svensk medborgare som inte är bosatt i Sverige ha rösträtt vid val till riksdagen om han har varit kyrkobokförd här någon gång under de senast förflutna sju kalenderåren.

Vidare innehåller propositionen förslag som innebär att det blir lättare att rösta utomlands. Det föreslås sålunda att möjligheterna att hos utlandsmyndighet lämna valsedel genom bud skall vidgas och att det nuvarande kravet att man hos utlandsmyndigheten skall förete röstkort slopas.

I propositionen föreslås också lättnader när det gäller ansökan att bli upptagen i den särskilda röstlängd som upprättas över röstberättigade utlandssvenskar.

De nya reglerna är avsedda att tillämpas första gången vid 1976 års riksdagsval.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1975 års riksmöte väckta motionerna

1975:416 av herr Lindahl i Hamburgsund m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade att 12 § vallagen skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att tidsgränsen beträffande utlandssvenskarnas rösträtt slopades,

1975:417 av herr Schött m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i vallagen, innebärande att tidsgränsen beträffande utlandssvenskarnas rösträtt slopades,

1975:986 av herr Boo m. fl. (c), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade att hos regeringen anhålla om förslag snarast, innebärande att utomlands bosatta svenska medborgare som var myndiga och innehade giltigt svenskt pass fick rätt att delta i riksdagsval och folkomröstningar i Sverige om de någon gång varit kyrkobokförda här i landet,

2. att riksdagen beslutade att ge regeringen till känna att tekniska, administrativa och andra hinder borde undanröjas så att inga svårigheter av denna art hindrade ett effektivt utnyttjande av utlandssvenskarnas rösträtt och försvårade deras deltagande vid 1976 års allmänna val.

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:2201 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen med ändring av propositionen 1975/76:111 beslutade att vallagen 4 kap. 11 § skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att tidsgränsen beträffande utlandssvenskarnas rösträtt slopades,

1975/76:2202 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle anta det vid proposition 1975/76:111 fogade förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620) med den ändringen att 4 kap. 11 § skulle erhålla av reservanterna angiven lydelse, innebärande i huvudsak att tidsgränsen beträffande utlandssvenskarnas rösträtt slopades,

1975/76:2206 av herr Fiskesjö m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av proposition 1975/76:111 skulle besluta att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande utlandsmyndigheternas medverkan vid information om riksdagsvalen till utlandssvenskarna, samt

1975/76:2207 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen med godkännande i övrigt av proposition 1975/76:111 skulle avslå den i lagen om ändring i vallagen (1972:620) 4 kap. 11 § föreslagna ändringen från fem till sju kalenderår.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. beträffande tidsgräns för utlandssvenskarnas rösträtt med avslag på motionerna 1975:416, 1975:417, 1975:986 yrkandet 1, 1975/76:2201, 1975/76:2202 och 1975/76:2207 och med bifall till propositionen 1975/76:111 i denna del anta 4 kap. 11 § förslaget till lag om ändring i vallagen,

2. beträffande information till utlandssvenskarna med anledning av propositionen 1975/76:111, såvitt nu var i fråga, och motionen 1975/76:2206 ge regeringen till känna vad utskottet anförde om utlandsmyndigheternas medverkan i informationshänseende,

3. beträffande valförfarandet m. m.

a) bifalla propositionen 1975/76:111 i vad den inte behandlats i det föregående,

b) förklara motionen 1975:986, yrkandet 2, besvarad med vad utskottet i denna del anförde och hemställt.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Boo (c), Werner i Malmö (m), Fiskesjö (c), Jonnergård (c), Björck i Nässjö (m), Nordin (c) och Lindahl i Hamburgsund (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen beträffande tidsgräns för utlandssvenskarnas rösträtt skulle med anledning av motionerna 1975:416, 1975:417 och 1975:986, yrkandet 1, och med bifall till motionerna 1975/76:2201 och 1975/76:2202 samt med avslag på motionen 1975/76:2207 och med förklaring att propositionen 1975/76:111 i denna del inte kunnat oförändrad godtas anta 4 kap. 11 § i förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620) med av reservanterna föreslagen lydelse,

2. av herr Berndtson (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen beträffande tidsgräns för utlandssvenskarnas rösträtt skulle med bifall till motionen 1975/76:2207 avslå motionerna 1975:416, 1975:417, 1975:986 yrkandet 1, 1975/76:2201 och 1975/76:2202 samt det i propositionen 1975/76:111 framlagda förslaget till lag om ändring i vallagen i vad avsåg ändrad lydelse av 4 kap. 11 §.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Det är självklart att man i en demokrati skall ha allmän och lika rösträtt. Det bör också vara självklart att denna allmänna rösträtt skall vara så ren som möjligt, dvs. den skall inte vara begränsad av en rad specifika krav som utesluter vissa medborgargrupper. Sedan vi införde allmän rösträtt i vårt land har också undan för undan olika speciella villkor för rösträtten rensats ut, och nu uppställer grundlagen endast tre materiella krav för rösträtt: Man skall vara svensk medborgare, man skall ha uppnått aderton års ålder och man får inte vara omyndigförklarad. Vad gäller de kommunala valen har vi gått ytterligare ett steg genom besluten i höstas: även invandrare som inte är svenska medborgare får vara med och rösta.

Men det finns en grupp svenska medborgare som – trots att de uppfyller de materiella krav som grundlagen anger för rösträtt – av formella skäl länge helt var utestängda från rösträtten. Det gäller de s. k. utlandssvenskarna. Genom sin utflyttning föll de ur mantalslängderna, vilket medförde att de inte kom med i röstlängderna, och därmed kunde de inte heller rösta.

Det är rätt självklart att man, allteftersom antalet utlandssvenskar genom våra vidgade internationella engagemang blev allt större, började fråga sig, om det var rimligt att på detta sätt av formella skäl utesluta medborgare från rösträtten, medborgare som fyllde alla de krav som man ställde på svenska medborgare i övrigt för att de skulle få rösta.

Jag skall, herr talman, inte dra någon lång och utförlig historik i det ärende det här gäller. Jag skall bara påpeka ett par saker.

Efter ett mångårigt utredande och efter en myckenhet av om och men beslöt riksdagsmajoriteten 1967 att utlandssvenskar, som inte varit hemifrån

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Utlandssvenskarnas
rösträtt*

mer än fem år, genom ett särskilt förfarande skulle komma med i röstlängd. Man hade diskuterat alla möjliga andra tänkbara avgränsningskriterier men funnit att inget av dem var hållbart. Och så bestämde man sig för tidsgränsen. Men det var från början rätt uppenbart att även den här tidsgränsen var ett godtyckligt kriterium. Man kan inte gärna påstå att man är en sämre svensk medborgare därför att man varit utomlands i sex år i stället för fem.

I konstitutionsutskottet reserverade sig den gången centern, folkpartiet och moderaterna mot tidsgränsen, och i riksdagen röstade ledamöterna från dessa partier mot den. Därefter har vi haft motioner i frågan år efter år. Så småningom fick valtekniska utredningen i uppdrag att ytterligare se på frågan om utlandssvenskarnas rösträtt. Utredningen kom med sitt betänkande den 15 januari 1975.

Motioner som väcktes redan under den allmänna motionstiden 1975 har i omgångar skjutits fram i avvaktan på en utlovad proposition. En av de sista dagarna i januari i år kom propositionen och först nu, en god bit in på valåret 1976, kan kammaren behandla ärendet. Vad man nu än har för uppfattning om utlandssvenskarnas rösträtt, så är en sak uppenbar: något särskilt intresse för att få frågan löst har inte funnits från regeringssidan. Det har varit utomordentligt segt att dra fram något förslag.

Oavsett hur det går i voteringen här i dag, är det beklagligt att ärendet kommer först nu. Jag har vid andra tillfällen när vi behandlat vallagsfrågor sagt, att det är mycket viktigt att riksdagens beslut kommer i så god tid, att myndigheterna får rådrum att agera och att allmänheten hinner bli ordentligt informerad om de nya regler som skall gälla i valet. Det är särskilt viktigt i den här frågan, eftersom det krävs speciella insatser för att nå ut med information till de medborgare som berörs. Det gäller således nu för alla berörda myndigheter, inte minst våra utlandsmyndigheter, att sätta till alla klutar för att få ut information om de nya reglerna. Den enkätundersökning som valtekniska utredningen genomfört visar tydligt, att det låga valdeltagandet bland de utlandssvenskar som nu haft rösträtt i tre val inte beror på bristande intresse utan på att informationen om gällande bestämmelser inte nått ut. Valdeltagandet har för övrigt ökat betydligt i 1973 års val jämfört med tidigare.

I propositionen framläggs en del förslag som är ägnade att underlätta själva valförfarandet. Det är bra. I utskottet har det rått enighet omkring dessa förslag, och jag skall för den skull inte orda mer om dem.

Men i själva principfrågan är inte propositionens förslag bra. Man har tydligen ansett att något bör göras men inte för mycket. Propositionen och utskottsmajoriteten föreslår att den gällande femårsgränsen bör ersättas med en sjuårsgräns. Även denna gräns är naturligtvis godtycklig, och någon egentlig motivering för den framläggs inte heller. Man framhåller, märkligt nog, att det tar sju år för invandrare att bli medborgare i Sverige. Det är en sanning med modifikation. För invandrare från de skandinaviska länderna går det som regel snabbare. Om det funnits logik i det förda resonemanget om sambandet mellan den tid det tar att bli medborgare i Sverige och den

tidsgräns som skall gälla för utlandssvenskarnas rösträtt, borde således tidsgränsen ha satts snävare för utlandssvenskar bosatta i de nordiska grannländerna. Men nu finns det ingen logik i propositionens motivering. Det är helt orimligt att koppla samman villkoren för utlandssvenskars rösträtt med den tid det tar att bli medborgare i vårt land. Det är ju inte fråga om att ge någon kategori svenskt medborgarskap. Vad det gäller är att se till, att de som redan är svenska medborgare och som fyller de övriga krav som gäller för alla andra svenskar också får rätt att rösta.

Sjuårsgränsen är godtyckligt vald, och det är ingen tvekan om att varje tidsgräns av det här slaget måste bli godtycklig. Det finns inga principiella eller tekniska skäl för att ha en särskild tidsgräns. Det ansåg en utredning redan 1965. Det ansåg valtekniska utredningen i sitt betänkande 1975. Det ansåg huvudparten av remissinstanserna. Däremot finns det starka principiella skäl för att slopa tidsgränsen. Det är ju svenska medborgare det gäller och dem bör vi inte frånta rätten att delta i riksdagsvalen.

För övrigt måste det av de berörda upplevas som mycket märkligt att de har rätt att rösta i ett val men inte i nästa, utan att de på något sätt blivit vare sig bättre eller sämre svenska medborgare. Ibland anförs det att de som bott utomlands – tidigare var det fem år, nu blir det sju – inte skulle ha något intresse att delta i svenska val. Den tidigare nämnda enkätundersökningen visar att det inte finns grund för ett sådant påstående. Men bortsett från detta är det enda rimliga att lämna till vederbörande själv att avgöra om han eller hon vill delta i valen eller ej. Så gör vi när det gäller andra svenska medborgare. Det finns ingen anledning att i det avseendet behandla utlandssvenskarna annorlunda. Men här som i andra valsammanhang är det viktigt att vi når ut med informationen och underlättar valförfarandet, så att valdeltagandet blir så högt som möjligt.

Vi brukar ibland med rätt eller orätt skryta med att vi är pionjärer vad gäller demokratireformer. Det förekom när vi tog beslutet om kommunal rösträtt för invandrare. I den fråga det nu gäller är det ingen risk att vi blir pionjärer. Senast var det Finland som beslöt att ge rösträtt till sina medborgare utomlands utan några tidsrestriktioner. Trepartistatsreservationens förslag innebär att våra utlandssvenskar kommer att få motsvarande rättighet.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 1 av herr Boo m. fl.

I detta anförande instämde herr Svanström (c).

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Det här riksmötet har förelagts ett par väsentliga reformer vad gäller vår vallag. Den ena avser som sagt invandrarnas rösträtt i kommunalval och den andra utlandssvenskarnas vidgade rösträtt. Den förra reformen kommer tvivelsutan att ge det nuvarande regeringspartiet ytterligare en stor grupp väljare, och den reformen gick också att genomföra snabbt. Den andra reformen, som gäller utlandssvenskarnas rösträtt, har

Torsdagen den
11 mars 1976

*Utlandssvenskarnas
rösträtt*

sogat sig fram genom årtiondena. Det är en händelse som ser ut som en tanke.

Diskussionerna i början på 1950-talet ledde så småningom fram till att dåvarande Kungl. Maj:t år 1958 överlämnade frågan till 1955 års valutredning genom tilläggsdirektiv. Sedan dröjde det tio år innan det blev en proposition. 1967 kom den med den av herr Fiskesjö nämnda femårsgränsen – man skulle ha varit skriven i Sverige senast fem år före valtillfället. Och nu har vi fått en ny proposition. Efter ytterligare sju år hade vi hoppats att det skulle bli en liberal lagstiftning för våra utlandssvenskar, men det har verkligen blivit en västgötaklimax. Man har förändrat femårsgränsen till en sjuårsgräns.

Förfarandet har som sagt tagit tid. Det är kanske inte förvånande. Kommittébeträkandet som ligger till grund för propositionen överlämnades till regeringen i januari förra året. Sedan låg det och vilade över sommaren, skickades inte ut på remiss förrän i augusti månad, och sedan fick vi alltså propositionen i januari i år. Därmed har vi förlorat mycken tid för information. Riksskatteverket och våra utlandsmyndigheter har fått väldigt knapp tid att informera svenskar runt om i världen. Ansökan om att bli upptagen i särskild röstlängd skall ju vara inne den 1 juni.

Tidsgränser i de här sammanhangen är olyckliga därför att de alltid är godtyckliga. Självfallet finns det utlandssvenskar som kommer att fråga sig: Jag är svensk medborgare och jag är intresserad av och följer med i svensk politik, varför får jag rösta två gånger men inte en tredje gång? Har man över huvud taget givit utlandssvenskarna rösträtt, skall man naturligtvis inte här hemma sitta och bestämma vilka som är värdiga denna medborgerliga rättighet. Det torde som sagt inte gå att finna några bäriga motiv för en sådan här tidsgräns i rösträttssammanhang.

Föredragande statsrådet är också fullt medveten om detta – det kan man läsa i propositionen, både på och mellan raderna. Han försöker finna motiv för en tidsgräns och söker motivera den utifrån hurdan utlandssvenskens anknytning kan tänkas vara till hemlandet. Vid tio års utlandsvistelse får man anta, menar departementschefen, att denna anknytning har försvagats och att vederbörande alltså inte skulle intressera sig för att utnyttja någon rösträtt. Vid sju års utlandsvistelse kan anknytningen måhända finnas kvar, medan andra menar att gränsen går vid fem år, osv. Vi kan väl lugnt avstå från dessa fäfängliga spekulationer.

Jag måste också ironisera litet mot den passus som även herr Fiskesjö nämnde, nämligen där det i propositionen görs en jämförelse mellan medborgarlagstiftningens sjuårsgräns för att vinna svenskt medborgarskap och en sjuårsgräns för utlandssvenskarnas rösträtt. Det finns ingen vettig koppling mellan de två förteelserna. Eller menar man kanske att en utlänning kan bli försvenskad på sju år och att en svensk kan bli "avsvenskad" på sju år i utlandet? Det är i så fall verkligen en dråplig jämförelse.

Vi bör allt överlåta till den svenske medborgaren själv att avgöra om han vill utnyttja sin rösträtt. Vad är detta för förmynderi, att vi här skall sitta och generellt uttala oss om när intresset för Sverige slutar hos Svensson

i San Francisco? Det kan vi lugnt överlåta åt herr Svensson själv. Vi var verkligen mera generösa när det gällde invandrarna, och det var gott och väl. Vi är också strax beredda att bistå dem med tolkhjälp för att klara valförfarandet. Vi borde kunna visa generositet gentemot våra egna också.

Den enkätundersökning som också redan är nämnd ger klara besked om den anknytning som finns genom åren hos våra utlandssvenskar. Utredningen anför bl. a. följande: "Totalt sett tyder materialet på att det verkliga intresset ('mycket stora') att delta i svenska val efter mer än 15 års utlandsvistelse är ungefär lika utbrett som det var i slutet av femårsperioden ---." Mycket intressant är också uppgiften att 51 % av icke röstberättigade utlandssvenskar prenumererar på en eller flera rikssvenska tidningar. Av de röstberättigade utlandssvenskarna håller 62 % rikssvenska tidningar. Det tycker jag är förbluffande siffror, och jag undrar om ens hemmasvenskarna är lika energiska prenumeranter. Jag vet inte, men jag tror inte att vi överträffar de här siffrorna.

Den erfarenheten har jag själv efter sju utlandsår att många efter många år i utlandet minutiöst följer vad som sker i Sverige och ofta är bättre informerade om svenska förhållanden än hemmasvenskar. Det finns många inofficiella ambassadörer runt om i vår värld som hedrar det svenska namnet och gör Sverige stora tjänster inom näringsliv, kultur och turism. Det vore verkligen en akt av rättfärdighet och uppskattning att ta bort gränserna för deras rösträtt i riksdagsval.

Jag tycker som sagt att resonemanget om anknytning till Sverige och kunskap om landet skall lämnas därhän. Vi ställer inte sådana krav på andra svenska medborgare. Vi låter medborgarskap vara medborgarskap, och däri ingår den allmänna rösträtten. Så länge en svensk bevarar sitt medborgarskap, och därmed sitt svenska pass, har han eller hon tillräckligt deklarerat var han eller hon egentligen hör hemma. Det är och förblir ett tecken på att vederbörande kan tänka sig möjligheten att återvända.

Vinner utskottsmajoriteten i dag kommer de många underligheter att kvarstå som nu finns på skilda håll, t. ex. att svenska tjänstemän som har till uppgift att informera om Sverige i utlandet och att motta informationer inte skall få delta i svenska riksdagsval. Det kommer fortfarande att finnas många fartygsbefälhavare som inte bara skattar i Sverige utan också är förordnade som valförrättare ombord i sina fartyg, men själva inte har rösträtt! Skall verkligen sådana företeelser behöva kvarstå?

Det borde, herr talman, vara ett självklart uttryck för solidaritet och uppskattning att hemmasvenskarna i dag ger utlandssvenskarna oinskränkt rösträtt. I den förhoppningen yrkar jag bifall till reservation nr 1 som är knuten till detta betänkande.

I detta anförande instämde herr Nilsson i Trobro (m).

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Frågan om utlandssvenskarnas rösträtt är en gammal bekant här i riksdagen. I folkpartiet anser vi det naturligt att svenska medborgare

som är över 18 år gamla och som är myndiga skall ha rösträtt i Sverige. Därför har vi i flera år drivit kravet på att även utlandssvenskar skall ha möjlighet att utöva sina medborgerliga rättigheter.

1974 uttalade sig riksdagen i de här frågorna och sade då, att det finns anledning till antagande att de uppdragna gränserna varit för snäva. Tittar man i den avlämnade propositionen finner man att statsrådet också har uppfattningen att femårsgränsen har varit för snäv.

Vad drar då socialdemokraterna för storartade slutsatser av att de kommit fram till att vi har för snäva gränser? Jo, herr talman, de flyttar gränsen från fem till sju år. Propositionen och i viss mån utskottets betänkande är egentligen förbluffande dokument.

I propositionen anförs en del märkliga skäl för att sju år skulle kunna vara en bra gräns. Man uttalar nämligen att det är lämpligt att sätta en gräns där man kan anta att människor återvänder inom snar framtid. Eftersom justitieministern sitter här kan jag ställa frågan: Vad är det för epokgörande upptäckt som gjort att man kommit fram till att en svensk som är ute upp till sju år snart kan väntas återvända hem till Sverige medan det inte gäller för en som varit ute i låt oss säga åtta, eller kanske tio eller varför inte fjorton år? Kort sagt: Alla gränser som man drar upp på det här sättet är och förblir godtyckliga. Man utesluter alltså vissa svenska medborgare från deras medborgerliga rättigheter. Det är vad gränsen i praktiken innebär.

Liksom herrar Fiskesjö och Werner i Malmö står jag också litet frågande till det andra argumentet i propositionen och majoritetens motivering, där man påstår att man försöker koppla ihop tiden för en sådan här gräns med kvalifikationstiden för att bli svensk medborgare. Jag skulle vilja fråga: Innebär detta att socialdemokraterna, om de finner att de vill ge utlandssvenskarna ökad rösträtt, kommer att förlänga kvalifikationstiden när det gäller invandrarnas medborgarskap? Jag hoppas verkligen att så inte är fallet. Men det är onekligen den logiska konsekvensen av socialdemokraternas resonemang i det här fallet.

Tidigare talare har nämnt fördröjningen i behandlingen av denna fråga, och den fördröjningen är djupt beklaglig. Det finns anledning att kritisera regeringen för denna, men riksdagen har i dag chansen att fullgöra sin del av behandlingen, nämligen genom att godkänna kravet på att svenska medborgare som har uppnått myndig ålder och är myndiga skall ha rösträtt i Sverige. Det är den grundläggande demokratiska principen det gäller, inte som socialdemokraterna försöker göra gällande huruvida utlandssvenskarna är intresserade av att rösta i Sverige. Det får de avgöra själva. Det är inte heller fråga om hur många tidningar och vilka tidningar de läser. Vad det gäller är om man som svensk medborgare har rösträtt i Sverige eller inte.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1.

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Från borgerligt håll har under lång tid drivits en kampanj för att utlandssvenskarna skall ha rösträtt i svenska val oberoende av hur

länge de vistats i ett annat land. Valtekniska utredningen föreslog också att den nuvarande femårsgränsen skulle slopas. Utredningen var dock inte enig på denna punkt.

Regeringen har valt att föreslå en sjuårsgräns för utlandssvenskarnas rösträtt. Man går alltså emot majoritetsförslaget från valtekniska utredningen. Samtidigt ger man dock efter ett stycke för kravet på vidgad rösträtt. De borgerliga kan åtminstone notera en delframgång för sina krav.

Vad bör utgöra grundregeln för fastställande av var människorna skall ha sin rösträtt?

Enligt vänsterpartiet kommunisternas mening bör utgångspunkten vara att man skall kunna utöva rösträtt och påverka samhällsutvecklingen i det land där man arbetar och bor.

Detta har varit vägledande när invandrarna erhållit kommunal rösträtt i Sverige. Invandrarna bör kunna påverka de kommunala frågorna i den kommun de är bosatta i.

Vänsterpartiet kommunisterna företräder också uppfattningen att invandrarernas rösträtt bör vidgas till att omfatta även riksdagsval. På samma sätt som invandrarna skall kunna påverka de kommunala frågorna bör de enligt vår mening beredas möjligheter att påverka andra samhällsfrågor, som berör de villkor de arbetar och lever under. Motsvarande bör gälla svenskar som bor och arbetar i andra länder.

En vägledande tanke har varit att människor skall ha möjlighet att påverka samhällsutvecklingen i det land där de stadigvarande bor. Denna princip börjar bli erkänd även i andra länder, påpekade LO i sitt remissyttrande över valtekniska utredningens förslag. LO kom fram till slutsatsen att skäl saknades för slopande av femårsgränsen.

Också vpk har kommit fram till uppfattningen att den hittills gällande femårsgränsen inte bör vidgas. Förslaget om sju år som gräns för rösträtt ser vi enbart som en eftergift för de borgerliga partiernas krav, och vi har därför yrkat avslag på denna förändring. Påståendet i propositionen att det blivit tämligen vanligt med tjänstgöringstider i internationell verksamhet som överskrider den nuvarande tidsgränsen styrkes knappast av de undersökningar som gjorts.

De borgerliga partiernas försök att framställa sin kampanj som ett sätt att vidga demokratin är helt falskt. Ville man åstadkomma detta, skulle man i stället arbeta för vidgad rösträtt för invandrarna i vårt land och för utlandssvenskarna i de länder där dessa är verksamma.

Intresset för att påverka politiken i Sverige liksom det motiverade i att göra detta måste helt naturligt bli mindre ju längre tid en svensk vistas i ett annat land. Det måste vara mera angeläget att påverka politiken i det land där man bor och arbetar. Därför är kravet på bevarad rösträtt utan någon som helst tidsgräns orimligt från alla synpunkter.

Utifrån dessa ståndpunkter har vänsterpartiet kommunisterna i motionen 1975/76:2207 yrkat avslag på den föreslagna ändringen från fem till sju kalenderår beträffande tidsgräns för utlandssvenskarnas rösträtt. Då konstitutionsutskottet inte biträtt detta yrkande har jag fogat en reservation till

Torsdagen den
11 mars 1976

*Utlandssvenskarnas
rösträtt*

utskottsbetänkandet, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Låt mig först konstatera att ett beslut i dag – i vilken riktning det än går – inte kommer för sent för att kunna tillämpas vid 1976 års val. Det är möjligt att vidta de anordningar som krävs, och informationen kan nå ut.

Det råder också enighet i utskottet om informationen till utlandssvenskarna och om valförfarandet. Däremot går meningarna isär i fråga om kretsen av utlandssvenskar som skall ha rösträtt vid riksdagsval.

De borgerliga reservanterna bygger på tanken att medborgarskap ger rösträtt men de är inte konsekventa. I höstas var de med om att ge rösträtt åt invandrare i Sverige trots att dessa inte är svenska medborgare. De ställer upp ett villkor för utlandssvenskarnas rösträtt, nämligen att dessa någon gång skall ha varit kyrkoskrivna i Sverige. De som är svenska medborgare i utlandet men inte uppfyller detta villkor undantas sålunda från rösträtten. Vidare begränsar de borgerliga rätten till att gälla riksdagsval. För några år sedan krävde de att utlandssvenskarna skulle få även kommunal rösträtt. Detta krav har nu dött, sedan vi fick det nuvarande enkammarsystemet. Jag är givetvis nöjd med att man inte har kommit tillbaka med detta krav. Vi tycks sålunda numera vara överens om att den som bor exempelvis i Zürich, Marseille eller San Francisco inte skall ha rösträtt i den svenska kommun där han senast bodde.

Rösträttsbestämmelserna i regeringsformen är inte heller utformade på sådant sätt att medborgarskap automatiskt ger rösträtt. Det står nämligen i 3 kap. 2 §: "Rösträtt vid val till riksdagen tillkommer svensk medborgare som är bosatt i riket. Om rösträtt för svensk medborgare som ej är bosatt i riket finns bestämmelser i lag."

Det har inte ansetts utgöra en kränkning av de mänskliga rättigheterna om en medborgare som bor utanför landets gränser inte har rösträtt. Den europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna har intagit denna ståndpunkt. De stater som inte tillåter sina i utlandet boende medborgare att rösta anses sålunda inte ha brutit mot den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Jag vill tillfoga att det är sällsynt att stater ger rösträtt åt medborgare som bor utanför det egna landets gränser.

I allmänhet förbindes kravet på medborgarskap med kravet på att vara bosatt inom det egna landet eller inom den egna kommunen. Motivet är att det endast är dessa medborgare som är beroende av de beslut som fattas i riksdagen eller inom de kommunala församlingarna. Ingen vill heller konstruera ett kommunalt röstsystem eller valsysteem som gör att man får utöva sin rösträtt i den kommun där man först blev kyrkoskriven. Det rimliga är att svenskar, som bor i ett annat land, där får rösta både till riksdagen och till de kommunala organen. De berörs nämligen på ett helt annat sätt av de beslut som fattas i dessa än av de beslut som fattas i den svenska

riksdagen, i ett svenskt landsting eller i en svensk kommunfullmäktigförsamling. De bör alltså ha möjligheter att påverka förhållandena i det land där de bor, vare sig detta är Australien, USA, Holland eller Schweiz.

Frågan är om vi skall göra undantag från denna huvudregel. Alla besvarar vi denna fråga med ja, eftersom vi alla vill ge utlandssvenskar med bibehållet svenskt medborgarskap rösträtt i vissa fall. Denna inställning beror på att gruppen utlandssvenskar är föga enhetlig. I den ingår personer som under en kort period arbetar inom internationella organisationer eller företräder svenska industrier eller andra företag, exempelvis som resemontörer och ingenjörer. Andra har utvandrat för att finna sin lycka i ett annat land. Kanske har de varit missnöjda med förhållandena här hemma, men de kan också ha emigrerat av andra anledningar.

För mig ter det sig naturligt att de som tillfälligt vistas i ett annat land får bevara sin svenska rösträtt. De skall på nytt bosätta sig här hemma, de berörs av riksdagens beslut och bör alltså kunna påverka dess sammansättning.

Lika onaturligt är det att de som länge bott i ett annat land och inte påverkas av våra riksdagsbeslut skall ha rösträtt till riksdagen. Anknytningen till Sverige är mycket svag när det som enda villkor ställs upp att man en gång har varit kyrkoskriven här – det kan ha varit för 20–30 år sedan, ja, kanske mera. Då berörs man inte av besluten här i riksdagen.

Till detta kommer att dessa som varit borta så länge från Sverige automatiskt kan väljas till riksdagsledamöter. Det lär de väl inte bli i någon större utsträckning – jag skulle inte tro att man ute i valkretsarna nominerar personer som bor i Marseille eller Melbourne eller på annan avlägsen plats – men teoretiskt finns denna möjlighet. Den konstruktion som nu har föreslagits från borgerligt håll är ur den synpunkten felaktig. Man bör inte ha ett system som innebär att den som i många år har varit borta från Sverige, som bor i en främmande stad och ett främmande land, skall kunna väljas till svensk riksdagsledamot. I varje fall är inte vår riksdagsordning skriven med utgångspunkt i att vissa ledamöter skall bo i exempelvis Bern eller Rom eller Madrid.

Sedan kan man givetvis diskutera tidsgränsen. Med den förlängning som föreslås i propositionen blir det möjligt att vistas längre i utlandet utan att förlora sin rösträtt. Det blir möjligt för dem som arbetar inom internationella organisationer att förnya sina uppdrag utan att rösträtten upphör. Man kan också under en längre tid tillvarata svenska intressen i utlandet utan att förlora sin rösträtt.

Bakom tanken på att utlandssvenskar över huvud taget skall ha rösträtt ligger, såvitt jag förstår, den omständigheten att man på ett helt annat sätt än förr flyttar från det ena landet till det andra. Det hade säkerligen inte funnits något gehör för tanken att utlandssvenskar skulle ha rösträtt, om den förts fram i riksdagen på 1870-talet. Men ligger lösningen egentligen i att man skall ha generell rösträtt på det sätt som de borgerliga reservanterna föreslår? Är inte vägen i stället att det bör göras lättare att vinna medborgarskap, så att man i egenskap av medborgare kan påverka förhållandena

i det nya land där man bosatt sig? Man bör på så kort tid som möjligt kunna vinna ett sådant medborgarskap. Skulle sedan någon vilja återvända till Sverige, bör han också efter en kort tid kunna återvinna sitt svenska medborgarskap. För mig ter sig detta som den rimliga lösningen av problemet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! Vi har fri rörlighet över gränserna för våra medborgare. Vi betraktar det som en grundläggande fri- och rättighet att man skall ha rätt att lämna sitt land om man önskar det, liksom att man har en ovillkorlig rätt att återvända. Herr Berndtson gjorde sig till tolk för en väldigt trångt nationalistisk uppfattning i hela den här frågan. Den rimmar illa med den internationalism som man i andra sammanhang inom vpk ger sig sken av att företräda.

I vad gäller herr Johanssons i Trollhättan inlägg kan man säga att alla de invändningar som han riktade mot förslaget att slopa tidsgränsen egentligen avser varje rättighet för utlandssvenskar att rösta. Herr Johansson är således emot även den möjlighet som ges den som har bott upp till fem år utomlands – en gräns som nu ändras till sju år.

De utlandssvenskar som lämnar vårt land för att för all framtid bosätta sig i ett annat land skaffar sig självfallet också medborgarskap i det land som de emigrerar till. Enligt de medborgarskapsregler som gäller förlorar de därmed sitt svenska medborgarskap, och sedan har de inte rösträtt längre. Men just genom att man bibehåller sitt svenska medborgarskap visar man ett bibehållit intresse för Sverige – och ett bibehållit intresse för att återvända till Sverige.

Sedan förde herr Johansson också ett mycket märkligt resonemang om valbarheten. Vad är det för speciella undantag som herr Johansson menar skulle gälla beträffande valbarhet för den här kategorin av röstberättigade? Menar herr Johansson att de utlandssvenskar som omfattas av den femårsgräns som nu gäller, eller den sjuårsgräns som kommer att gälla enligt regeringsförslaget, inte skulle vara valbara? Vi har ju kopplingen mellan valbarheten och rösträtten helt allmänt i vår vallagstiftning. Här finns ingen rimlig anledning att göra några speciella undantag.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hilding Johansson framhåller att den här reformen inte kommer försent. Nej, teoretiskt gör den naturligtvis inte det, men praktiskt gör den det. Vi vet ju att blygsamt valdeltagande tidigare har berott på bristande information. Är man dessutom i tidsnöd, så blir det svårt att nå fram. Ansökan om att bli upptagen i särskild röstlängd skall göras senast den 1 juni, och försent inkommen ansökan tas inte upp till prövning. Det

är sannerligen inte lång tid som står till buds. Informationen desförinnan skall kanaliseras ut genom våra utlandsbeskickningar och konsulat, och helst diskuteras i våra utlandssvenska föreningar. Kort tid är det verkligen.

Sedan säger herr Johansson att gruppen är föga enhetlig, och det är riktigt. Han anför också att vissa har kvar sin rösträtt – de som är knutna till legationer osv. – och att det finns kvalificerade grupper som kanske borde komma före andra. Men det enda sättet att verkligen skydda kvalificerade grupper från att berövas sin rösträtt är att ge en generell rätt.

Får jag ta ett praktiskt exempel. Det finns en informationssekreterare – en svenska – vid legationen i Ottawa. Hon har alltså till uppgift att informera om Sverige i Kanada. Men själv har hon inte rösträtt. Det kan anföras många sådana exempel.

Herr Johansson säger att vi hellre borde ägna oss åt att försöka få medborgarskap för utlandssvenskarna i de länder där de verkar och bor. Det är också en god idé, men den gäller inte den här propositionen, och att arbeta för den är väl knappast vår uppgift i den här riksdagen heller.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att herr Berndtson inte är intresserad av att alla svenska medborgare som är över 18 år och är myndiga skall ha rösträtt. Det är knappast en särskilt överraskande inställning från vpk-håll.

När det gäller en del resonemang som herr Johansson i Trollhättan för, så håller jag med herr Werner i Malmö och herr Fiskesjö om att det egentligen är ett försök till argumentering för att inga som helst utlandssvenskar skall ha rösträtt. Herr Johansson kom också med något konstigt argument om att utlandssvenskarna inte berörs av de beslut som fattas här i riksdagen. Men det är klart att de berörs av sådana beslut. Det är många beslut som påverkar dem. Varför skulle inte de ha något intresse av att vara med därvidlag? De har ju kvar sitt svenska medborgarskap, antagligen därför att de tänker återvända hit till landet så småningom. Om man väldigt gärna vill påverka besluten i det land där man råkar bo och om man tänker bo kvar där är det helt självklart att man också blir medborgare i det landet, och då faller hela frågan om det svenska medborgarskapet bort.

Sedan var det ett underligt argument om att en person som bodde i Marseille skulle kunna bli riksdagsman, om han var svensk medborgare. Ja, det kan han ju bli i dagens läge också. Han får bara inte ha bott där mer än fem år, och om regeringens linje vinner skulle det vara fråga om sju år. Men det är ju ett väldigt uppkonstruerat exempel, och det torde vara svårt att hävda att det har någon som helst verklighetsanknytning. Jag tycker att vi kan diskutera litet grand utifrån vad som kan hända i verkligheten och utifrån vissa principer – exempelvis utifrån den grundprincipen att svenska medborgare har rösträtt i Sverige.

Att man på 1800-talet kanske inte var så intresserad av saken torde bl. a. bero på vissa tekniska svårigheter. Utlandet var mycket långt borta då. I dagens läge är det inte så många timmars resa till någon punkt på denna jord.

Jag ser att justitieministern har gått ut ur kammaren, så jag lär inte få svar på mina frågor om vad det är för upptäckt man har gjort inom departementet vilken innebär att den som varit i utlandet upp till sju år kan förväntas snart återvända hem till Sverige men att detta inte skulle gälla för den som är ute åtta, tio eller fjorton år eller kanske längre tid. Det vore bra om jag kunde få svar på dessa frågor av någon, t. ex. av herr Johansson i Trollhättan.

Herr BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill än en gång notera att det är endast vänsterpartiet kommunisterna som kopplar denna fråga med frågan om rösträtt för invandrarna också i riksdagsval. Den frågan diskuteras inte vare sig av utskottsmajoriteten eller av de borgerliga reservanterna. Men vi får ju tillfälle att återkomma till saken när vpk-motionen om utredning i syfte att pröva frågan om rösträtt för invandrare i riksdagsval skall behandlas. Vi får väl då se hur mycket som finns kvar av det vackra talet från borgerligt håll om rättigheterna.

Jag noterar ändå som positivt att herr Johansson i Trollhättan i sitt anförande ansåg det rimligt att rösträtten bör gälla där man är bosatt, och jag hoppas att det kommer att vara vägledande för den fortsatta behandlingen av de här frågorna. Men jag menar att utskottsmajoriteten skulle ha haft större styrka att avvisa de borgerligas förslag, om man hade haft kurage att rent ut säga att invandrarnas rösträtt här i Sverige bör vidgas till att gälla också riksdagsval. Då hade man haft en principiell utgångspunkt, och då hade man inte behövt blidka de borgerliga partierna genom att öka på ett par år.

Det måste väl ändå vara så att det är mera meningsfullt om rösträtten kan användas för att påverka situationen i det land där man bor och arbetar. Och i det sammanhanget vill jag till herrar Fiskesjö och Lindahl i Hamburgsund säga att uppenbarligen har ni inte alls förstått denna problemställning. Herr Fiskesjö säger att rösträtten skall vara så ren som möjligt. Men vad bör då kriteriet vara? Kan ni förneka att det måste vara viktigare att kunna utnyttja sin rösträtt för att påverka förhållanden i ett land där man lever, bor och arbetar än att rösta i ett land därför att man är född i det landet?

Slutligen noterar jag att herr Fiskesjö har totalt missförstått vad som är nationalism och internationalism.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte ett ögonblick ifrågasatt rätten att utvandra från eller återvända till Sverige, men det förutsätter ju inte rösträtt.

När det här sägs att förslaget om utvidgning har lagts fram för att blidka de borgerliga kan ju herr Berndtson och jag i lika hög grad konstatera att de borgerliga driver sin linje. Bakom detta förslag ligger tanken att många som företräder Sverige också vill vara svenska medborgare, och därför kan det vara motiverat att de har kvar sin rösträtt ytterligare ett antal år. Likaså

finns det många svenskar som vi rent av stimulerar till att arbeta i internationella organisationer, och de bör då ha rösträtt i Sverige.

För min del skiljer jag faktiskt på dem som tillfälligt bor utomlands och dem som bosätter sig permanent i andra länder. För mig är det märkligt att inte andra gör denna uppdelning utan likställer alla som har utvandrat och bevarat sitt svenska medborgarskap. Man har resonerat så att de som tänker stanna kvar i främmande land skaffar sig medborgarskap där. Det är möjligt att det förhåller sig så. Men om de som utvandrat inte skaffar sig detta medborgarskap, skall vederbörande då efter 30–40 års frånvaro kunna utöva rösträtt här i Sverige?

När man sedan hävdar att dessa människor är beroende av de beslut som den svenska riksdagen fattar ligger det nära till hands att fråga: Vilka beslut berör dem? De kan vara intresserade av att påverka förhållandena här, lika väl som jag kan vara intresserad av att påverka förhållandena i ett annat land där jag inte bor. Men det kan inte vara något skäl för rösträtt.

I vad slutligen gäller valbarheten har jag inte velat lösa upp den koppling mellan rösträtt och valbarhet som införts i grundlagen. Men man skall vara medveten om konsekvenserna av den ändring som man nu gör i detta stycke. Även om det kan hända att möjligheten inte utnyttjas förstår jag att herr Lindahl i Hamburgsund leker med tanken att någon i Marseille skall företräda hans valkrets.

Herr FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! På den sista frågan vill jag bara svara att vi över huvud taget inte har något bostadsband i vad gäller valbarheten till riksdagen. Det bostadsband som fanns tidigare har vi ju i största enighet avskaffat.

Herr Berndtson påstod att jag hade missförstått detta med internationalism. Det har jag nog inte. Internationalism innebär bl. a. att man skall stimulera internationellt samarbete och internationellt utbyte av personer och åsikter världen över.

I vad gäller de utomlands bosattas möjligheter att påverka sina egna förhållanden i det land där de bor ser jag med stor spänning fram mot vänsterpartiet kommunisternas kommande ansträngningar att ge svenska medborgare, bosatta i de s. k. socialistiska länderna, kommunal rösträtt.

Slutligen frågade herr Johansson i Trollhättan vilka beslut av riksdagen som berör de svenska medborgare som är bosatta utomlands. Där vill jag att alla beslut berör sådana svenska medborgare, om de har för avsikt att återvända hem. Genom våra beslut i riksdagen, som är av mycket stor betydelse, förändrar vi kontinuerligt hela det samhälle som dessa svenska medborgare vill återvända till. Det finns alltså ingen logik i kravet att utesluta svenska medborgare från rösträtt enbart av det skälet att de är bosatta utomlands.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Johansson i Trollhättan har nu haft ett anförande och en replik, men han har hittills inte kommit med något argument för sju-

årsgränsen. Jag är inte speciellt förvånad över det – det finns åtminstone inte något vettigt argument för den i propositionen, och utskottsmajoriteten har inte heller hittat något bärande argument. Det är bara att beklaga att man ändå håller fast vid sjuårsgränsen.

Jag har ställt frågan vad det är för uppseendeväckande upptäckt som ligger till grund för påståendet att den som varit utomlands i sju år förväntas snart återvända hem. Vad är det som hindrar att en person blir utskickad av en industri för att bygga upp ett projekt utomlands som varar i tio år? Det är klart att den personen också är beroende av de beslut som fattas här i riksdagen. Projektet kanske drar ut på tiden, och utlandsvistelsen kanske blir längre än de planerade tio åren – den kanske blir tolv, fjorton år. Därefter återvänder personen i fråga hem.

Det är alltså helt omöjligt att dra upp gränser för att avgöra när någon är stadigvarande bosatt i ett annat land och inte tänker komma hem. Det gäller här myndiga svenska medborgare. Skall vi inte kunna låta dem själva fatta detta beslut? Det avslöjar en ganska häpnadsväckande inställning.

Herr BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Man säger ibland att någon går från klarhet till klarhet. Efter herr Fiskesjös senaste inlägg måste jag om honom säga att han går från missuppfattning till missuppfattning.

Låt mig ännu en gång påpeka för herr Fiskesjö och andra att syftet med val och valdeltagande är att man skall kunna påverka frågor som rör arbetsliv och samhällsliv där man arbetar och bor. Vägen till detta är utvidgad rösträtt i det land där man är bosatt. Var man är född måste väl ändå i det sammanhanget vara av mindre betydelse.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är uppenbart att inte herr Lindahl finner mina argument bärande. Då skulle han inte ha stått under reservationen. Men när han ifrågasätter om det har givits några argument skulle jag kunna känna mig litet förvånad. Jag har hela tiden hävdat att med den ökade internationaliseringen av arbetslivet kommer vissa människor härifrån Sverige att vara utomlands längre perioder än f. n. Sedan har även jag konstaterat att man inte kan dra en exakt gräns, men någon gräns bör man ändå ha, om man nu inte kopplar rösträtten till medborgarskapet på det sätt som här har skett, när det har sagts att är en person svensk medborgare så skall han ha rösträtt. Men den principen har man ju i övrigt gått ifrån. Man är alltså inte på något sätt konsekvent på den punkten.

Bertil Fiskesjös inlägg avslöjade den argumentation man har för att låta dem som utvandrat och länge varit bosatta i utlandet utöva rösträtt. De vill påverka förhållandena här, så att de skall passa dem när de återvänder. Det finns verkligen anledning fundera över vad det innebär. Man skall alltså kunna utvandera från Sverige på grund av missnöje och sitta utomlands fjärran från Sverige och försöka påverka utvecklingen för att åstadkomma villkor som man kan återvända till. Det är avslöjande!

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! En mördare med livstidsdom avkunnad över sig får rösta i svenska riksdagsval. En svensk sjöman som under större delen av sitt liv sett fjärran hav och fjärran hamnar men varit kyrkoskriven i Sverige får rösta i svenska riksdagsval trots att han mycket litet har vistats här.

En svensk UD-tjänsteman – vi har läst om sådana exempel – som inte har tjänstgjort hemma på 25 år får rösta. En svensk missionär däremot, utskickad och bekostad av t. ex. en svensk frikyrka, med goda kontakter med sitt hemland, sin hemkyrka, sina hemförsamlingar, får inte rösta.

En svensk affärsman som representerar ett svenskt företag vars moderbolag han står i nära kontakt med – han ringer hem flera gånger i veckan, flyger hem ett par gånger i månaden – får inte rösta.

En svensk som arbetar i en internationell organisation och gör stora insatser för det mellanfolkliga samarbetet får inte rösta.

Så konstigt, så orättvist fungerar faktiskt de nuvarande bestämmelserna om rösträtten. Så stora är skillnaderna! Tala inte om konsekvens, för någon sådan finns inte på detta område!

Det vet naturligtvis också regeringen och konstitutionsutskottets majoritet. Under flera decennier har man visat sitt dåliga samvete genom att ständigt förhala frågan. Ända in i det sista har frågan förhalats. De argument som har använts för att försvara förhalandet har varit inkonsekventa. Om det inte hade varit för oppositionens envetna kamp för att ge utlandssvenskarna rösträtt hade vi i dag inte ens haft den femårsgräns som existerar och inte heller något förslag om en sjuårsgräns. Utlandssvenskarna hade, tro mig, varit helt utan rösträtt.

Vi kontrollerar inte människors kunskaper här hemma för att avgöra om de skall få ha rösträtt eller inte. Vi ställer i princip inga andra krav än att de skall ha uppnått rösträttsåldern. Vi har här i landet liksom i alla andra länder människor med bisarra, tokiga åsikter och egenskaper, men de får rösta. Vi är överens om detta därför att vi vet att varje försök att katalogisera människorna på detta område är orimligt, omöjligt. Ingen skulle på allvar vilja föreslå att vi skall kontrollera kunskaper, kapacitet, åsikter innan vi ger människorna rösträtt här hemma. Men om vederbörande i dag har bött mer än fem år utomlands är det stopp. Det hjälper inte vilka kunskaper han har om Sverige och svensk politik, hur noga han följer utvecklingen här hemma. Det hjälper inte om han arbetar för Sverige och gör Sverige stora tjänster – han får inte rösta.

Nu sägs det från socialdemokratiskt håll att utlandssvenskarna skall försöka påverka utvecklingen i första hand i de länder där de verkar. Det är lätt att säga det, men hur förhåller det sig i praktiken? Om en svensk emigrerar i avsikt att bosätta sig för gott i ett annat land, begär han normalt sett så snart som möjligt medborgarskap i det landet. Det ligger i hans eget intresse. Det tar sin tid, därför att ibland är kvalifikationsgränserna långa. Så fort han har blivit medborgare i det nya landet är han ur bilden från svensk synpunkt. Men om han vill fortsätta att vara svensk medborgare, om han arbetar utomlands i avsikt att komma tillbaka till Sverige för att

åter bosätta sig här är han i en besvärlig situation. Han får inte rösta i det land där han är bosatt, och han får inte heller rösta i Sverige. Vi har här en grupp människor som står utanför de demokratiska påverkansmöjligheterna. De faller emellan både det land de bor i och sitt tidigare hemland. I många fall är det nämligen inte möjligt för dem att bli medborgare i det land där de just då arbetar även om de skulle vilja bli det.

Vad har då hänt på detta område? Jag har genom mitt arbete kommit i kontakt med människor som ofta arbetar utomlands i näringslivets tjänst. Vad händer med dem? Jo, i ökad utsträckning arbetar de utomlands i ett land några år. Det är inte tillräckligt för att de skall kunna bli medborgare i det landet men tillräckligt för att de skall mista rösträtt i Sverige om utlandsvistelsen överskrider femårsgränsen. Sedan flyttar de inte tillbaka till Sverige utan de flyttar vidare till ett annat land. De arbetar först kanske i London fem eller sex år, och sedan flyttar de till Paris och verkar där fem eller sex år. Även om det skulle vara möjligt för dessa personer att få medborgarskap i de länder där de arbetar, kan vi inte begära att svenskar i den här situationen skall byta medborgarskap fem, sex eller sju gånger under sitt yrkesverksamma liv. Det är fullständigt orimligt att den här kategorin faller helt utanför när det gäller möjligheten att rösta.

Frågan om utlandssvenskarnas rösträtt har vid det här laget diskuterats länge, och argumenten är välkända. Jag tycker att det är beklagligt att man från socialdemokratins sida in i det sista försökt förhala en rättvis lösning av denna fråga. Vi kan bara spekulera över skälen härtill. Det har sagts i tidningarna att det skulle bero på att man är rädd för att utlandssvenskarna skulle rösta borgerligt. Det vet vi inte så mycket om. I och med att antalet utlandssvenskar blir fler har jag en känsla av att utlandssvenskarnas röstning tämligen väl kommer att avspegla röstningspreferenserna i övrigt. Men det har ju i och för sig ingen betydelse.

Jag hade för en tid sedan en radiodebatt med ledamoten av konstitutionsutskottet Olle Svensson i Eskilstuna. Den debatten ägde rum innan propositionen hade framlagts. Han förvånade mig i den debatten genom att uttrycka tveksamhet mot att ge "skattesmitande Spaniensvenskar" rösträtt. Jag kan förstå om Olle Svensson och många andra inte vill ge just den kategorin rösträtt – jag tror inte att den kategorin har så stora sympatier. Men har det med saken att göra? Avslöjar man inte genom sådana uttalanden vad man innerst inne är ute efter, nämligen att hålla grupper, vilkas åsikter man inte tycker om, borta från rösträtt i svenska val?

Herr talman! Låt oss hoppas att vi i dag, med eller utan lottens hjälp, ger utlandssvenskarna deras rättmätiga rösträtt. Om så inte sker är det bara att säga att frågan därmed inte är avgjord för gott. Den blir inte avgjord förrän denna demokratiska rättighet också tillkommer de svenska medborgare som verkar och lever utanför vårt lands gränser.

I detta anförande instämde herr Ringaby (m).

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Till herr Berndtson vill jag säga att jag inte alls har missförstått honom. Han menar att det enbart är de som bor i ett land som skall påverka ett lands politik, oavsett om de är medborgare i detta land eller inte. Men det här får intressanta konsekvenser, när man ser på förhållandena i de socialistiska staterna och vänsterpartiet kommunisternas möjligheter att agera för vidgade rättigheter i det hänseendet i dessa stater. Det skall verkligen bli spännande att se om vänsterpartiet kommunisterna kommer att lägga ned stor energi på att ge inte bara det egna landets medborgare utan även utlänningar i dessa länder rösträtt på olika plan.

I sitt senaste inlägg sade herr Johansson i Trollhättan med indignation i rösten, att mitt påstående att de beslut vi fattar berör alla svenska medborgare, oavsett om de är bosatta i landet eller inte, var avslöjande. Här lät väl ändå utskottets ärade ordförande argumentnoden föranleda att han flög i väg från allt förnuft. Det är självklart att de beslut som vi undanför undan fattar här i riksdagen påverkar och förändrar samhället i en mängd avseenden. Det samhälle som den som vistats några år utomlands återvänder till är inte detsamma som det samhälle han eller hon en gång lämnade.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 av herr Boo m. fl. samt 3:o reservationen nr 2 av herr Berndtson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Fiskesjö begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Berndtson begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 43 mom. 1 antar reservationen nr 1 av herr Boo m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av herr Berndtson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 18
Avstår - 138

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

*Utlandssvenskarnas
rösträtt*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 43 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Boo m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154

Nej - 154

Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Andersson i Gamleby (s) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 11 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1975/76:44 med anledning av motion om tolkservice vid kommunala val

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1975/76:12 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt avser utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1976/77 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet, s. 213–217) lämnat en sammanfattande redogörelse för kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets (exkl. rundradio), statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förrådsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk. Vidare framlades en sammanfattande redogörelse för investeringarna i övrigt såvitt avsåg kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975/76:807 av herr Strindberg (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att anslagsramen för kommunikationsdepartementets kapitalbudget minskades med 181 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:807 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Reservation hade avgivits

1. beträffande minskning av medelsanvisningen av herrar Lothigiuss (m) och Komstedt (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:807 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Även moderaterna har en gång i tiden medverkat till att införa möjligheterna för verk inom kommunikationsdepartementet att, efter anmälan till kommunikationsdepartementet, använda en marginal om 10 % för investeringar av exempelvis sysselsättningsskäl. Vi har de senaste åren gått emot detta och jag vill redovisa fyra skäl för att vi inte anser att detta längre bör gälla.

För det första rör sig verken med en för varje år allt större budget.

För det andra går mycket stora belopp från arbetsmarknadsverket ut till olika jobb som också berör kommunikationsverken, och där de kan få påfyllnad efter behov.

För det tredje tycker vi att avgörandet även i fortsättningen bör ligga hos riksdagen och att regeringen skall gå till riksdagen och begära tilläggsanslag.

För det fjärde tror vi att verkens anslagsyrkanden blir bättre förberedda om man tillämpar en sådan ordning.

Detta är, herr talman, motiven till vårt ställningstagande.

Jag yrkar bifall till reservationen 1.

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Investeringsplan för
kommunikations-
verken m. m.*

Torsdagen den
11 mars 1976

*Namnändring av
postanstalter,
m. m. .*

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Den investeringsreserv på 10 % som reservanterna nu vill avskaffa har särskilt under senare år visat sig vara synnerligen värdefull. Ett bifall till reservationen skulle medföra att om regeringen i juni månad finner det lämpligt av konjunkturmässiga skäl att ge ökade investeringsanslag till kommunikationsverken kommer detta att vara omöjligt på grund av att medel härför saknas.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Lothigius och Komstedt, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lothigius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Lothigius och Komstedt.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lothigius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 253
Nej - 47
Avstår - 1

Punkten 2

Namnändring av postanstalter, m. m.

Regeringen hade (s. 218-233) föreslagit riksdagen att till Posthus m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 54 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:497 av herrar Magnusson i Kristinehamn (vpk) och Berndtson (vpk),

1975/76:616 av fru Sundberg (m),

1975/76:814 av herr Winberg m. fl. (m),

1975/76:1520 av herr Andersson i Nybro (c),

1975/76:1579 av herr Lorentzon (vpk), vari föreslagits att riksdagen uttalade som sin mening att beteckningen Frimärke gavs en mera tidsbetonad prägel och lät regeringen uppdra åt postverket att verkställa namnförändringen,

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Namnändring av
postanstalter,
m. m.*

1975/76:1621 av herrar Svanström (c) och Kindbom (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala att ingen namnförändring av postanstalter fick ske utan att den berörda allmänheten vid i förväg hålllet samråd gett sitt samtycke därtill,

2. hos regeringen begära att postverkets adressanvisningar skulle ta hänsyn till kundernas önskemål och att i postadresserna gårds-, by-, socken- och samhällsnamn skulle tillåtas i syfte att bibehålla sådana kulturhistoriskt värdefulla namn levande samt

1975/76:1627 av herr Ångström (fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Posthus m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett investeringsanslag av 54 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:497,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:616,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1621,

5. att motionerna 1975/76:814, 1975/76:1520 och 1975/76:1627 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1579.

Herr KINDBOM (c):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 12 behandlas under punkten 2 även motionen 1621, i vilken begärs att ingen ändring av namn på postanstalter får ske utan att berörd allmänhet gett sitt samtycke. Vidare krävs att postverkets adressanvisningar skall ta hänsyn till önskemål om att i postadresserna gårds-, by-, socken- och samhällsnamn tillåts i syfte att bibehålla sådana kulturhistoriskt värdefulla namn levande.

Utgångspunkten för denna motion, som herr Svanström och jag väckt, är att det även på detta område finns anledning att slå vakt om de värdefulla ortsnamnen. I samband med debatten om fastighetsdataregistret framkom en mycket bred opinion för bevarande av hävdvunna gårds- och ortsnamn. Herr Svanström, som står först på den motion jag talar för, kanaliserade denna opinion till riksdagen och fick också efter flera år riksdagens stöd för att bevara ortsnamnen. För framtiden måste detta betraktas som ytterst värdefullt, inte minst från kulturhistorisk synpunkt.

Samma invändningar som kunde riktas mot fastighetsdatans uppbyggnad kan i dag riktas mot postverkets adressanvisningar och ändringar av namn på poststationerna. Det föreligger fortfarande hot om namnändringar på ett stort antal poststationer. Enligt vår uppfattning får dock inte namnändring på de poststationer som inordnas i den postala organisationen för en kommun ske utan att mycket bärande skäl därför kan anföras. Det räcker inte att vara försiktig endast i de fall där kommunen så önskar eller om namnändringen möter starkt motstånd från de berörda postkunderna. Namnförändringar får över huvud taget icke ske utom i ytterst tvingande fall och där

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Namnändring av
postanstalter,
m. m.*

inte någon opposition eller några invändningar efter ingående samråd med den berörda allmänheten kommit fram.

Enligt utskottet – som vidhåller vad man sade på denna punkt förra året – synes syftet med motionen i rimlig utsträckning kunna tillgodoses. Det innebär knappast någon viljeyttring från riksdagens sida, och därför är det nödvändigt att manifesteras en viljeyttring genom ett bifall till motionen.

Jag kan avstå från att räkna upp exempel på namnändringar som skett, eftersom var och en av riksdagens ledamöter kan finna exempel i sina hemorter.

Vad som inledningsvis sades om bevarande av ortnamn gäller också i hög grad de adressanvisningar som utfärdas när det gäller lantbrevbäringarna. Här berörs adressater som tidigare kan ha mist en lokal poststation – i socknen eller byn. Den postadress som sedan gällt under flera år har nu ändrats till den som gäller för huvudpoststationen i kommunen eller annan större poststation inom kommunen. Den skadan är redan är skedd. Vad som däremot är anmärkningsvärt är att postverket utfärdar anvisningar för adressangivelser, som av kunderna uppfattas som onödiga, kanske rent av stötande. Men respekten för överheten i det här fallet gör att man anpassar sig, även om man inser att resultatet blir bristande identifikation och en kulturell utarmning.

Vi anser att postverkets anvisningar utgör en fara i bl. a. dessa avseenden. Detta gäller såväl dem som betjänas av lantbrevbäring som dem som har gatuadresser i samhällen, där postadressen har förändrats till t. ex. namnet på kommunens centralort med tillägg av ett nummer, 1, 2, 3 osv. Adressatens geografiska hemvist blir svår att fastställa, när enligt anvisningarna adressen ersätts med linjenummer och postlädenummer. Inte ens om man får tillstånd att använda gårdsnamn utan kombination med sockennamn eller gatuadress utan angivande av det lilla samhällets namn blir adressen lättdefinierad, eftersom det kan finnas flera gårdar med samma namn i kommunen eller i ett antal socknar i kommunen eller med samma gatuadress i flera av kommunens småorter. Det måste enligt vår uppfattning vara fel att utfärda anvisningar, där gårds-, by-, socken- eller samhällsnamn utesluts ur postadressen till förmån för helt anonyma nummerbeteckningar.

Än allvarligare blir det enligt vår mening då postverket i vissa fall vidtar åtgärder mot dem som inte följer anvisningarna. Som exempel på detta kan nämnas – och där har jag erfarenhet från mitt eget arbete – att post returneras till avsändaren därför att adressen är ofullständig eller att adressändringsblanketter med följande vänliga hälsning utdelas:

”Postadressen på bifogade tidning är felaktig. Vi vore tacksamma, om Ni vill meddela Er rätta postadress till tidningsutgivaren. På så vis får Ni tidningen utan försening och samtidigt hjälper Ni oss, så att vi inte behöver eftersända den. Bifogade blankett kan lämpligen användas. Med vänlig hälsning”.

Till yttermera visso tar postverket också betalt för att utföra denna ändring. Det kan gälla personer som under en lång följd av år, kanske under hela

den tid man har bott på platsen, har haft just den adress som postverket nu vill ändra.

Det finns en annan typ av förändringar, nämligen att postverket från ett företag eller från en förening som har ett register begär in ett avdrag på samtliga adresser och sedan skickar tillbaka det till företaget eller föreningen med ändrade adresser, detta helt utan adressatens kännedom.

I denna del säger utskottet att man anser sig kunna förutsätta att i det fortsatta arbetet härmed hänsyn i skälig utsträckning tas till önskemål av det slag motionärerna framfört. Någon framställan från riksdagens sida synes därmed inte vara påkallad.

Vad som saknas är ett ställningstagande från utskottets och riksdagens sida. Skall de enskilda i fortsättningen också tvingas underordna sig anvisningar eller utan sin vetskap få adresserna ändrade?

Vi saknar också i utskottets skrivning en redogörelse för vad den översyn innehåller som f. n. pågår inom postverket för adresseringssystemet på bl. a. landsbygden. Enligt vår uppfattning måste hänsyn tas till önskemålet att kulturhistoriskt värdefulla namn hålls levande, och det påkallar ett ställningstagande från riksdagens sida i enlighet med vad som yrkas i motionen.

Herr talman! Med stöd av vad som anförts yrkar jag härmed bifall till motionen.

I detta anförande instämde herr Svanström (c).

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! I motionen 1975/76:1579, som behandlas i trafikutskottets betänkande nr 12, yrkas att riksdagen som sin mening uttalar att beteckningen frimärke bör ges en mera tidsbetonad prägel och att regeringen skall låta postverket verkställa denna namnförändring.

Till detta yrkande säger trafikutskottet att det enligt dess uppfattning inte föreligger någon anledning att från riksdagens sida göra ett sådant uttalande.

Dessa vise män i trafikutskottet – förlåt mig; där finns också en kvinna bland de fjorton männen! – är i sitt utlåtande helt överens om avslag på motionen. Utskottet ger dock ingen motivering till att det inte föreligger någon anledning att rekommendera ett uttalande i enlighet med motionens yrkande. Möjligen har utskottet i sitt ställningstagande utgått från att motionären trots att förstavelsen "fri" i ordet frimärke innebar att postförsändelsen skulle vara gratis. Detta har dock motionären inte inbillat sig.

Endast några ord till frågan om frimärkets historia i Sverige: Före tillkomsten av frimärket kunde avgiften för postbefordran erläggas av antingen avsändaren eller mottagaren. Betalades avgiften av avsändaren, var det fritt fram för mottagaren. Mottagaren slapp alltså betala någon avgift. Härav det ursprungliga namnet.

Efter år 1855 blev beviset för att betalning skett att försändelsen åsattes en papperslapp med påtryckt valör som skulle makuleringsstämpas. Denna

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Namnändring av
postanstalter,
m. m.*

Torsdagen den
11 mars 1976

*Namnändring av
postanstalter,
m. m.*

pappersslapp fick olika benämning på olika språk. I Sverige kom pappersslappen att få namnet frimärke, vilket lånades från tyska språket. Sverige var då i flera avseenden starkt påverkat av detta Tyskland.

Men språket och även dess innebörd förändras under tider som går. Att pappersslappen fick namnet frimärke år 1855 – nu är det således snart 125 år sedan dess – och då med stabila portokostnader, kunde då göra namnet gångbart, men i nuvarande tider, när svenska folket bevittnar ständiga portohöjningar och därtill i stor utsträckning inte känner till frimärkets historiska bakgrund, frågar man sig om det inte är något bakvänt med namnet *frimärke*.

I Tyskland, varifrån Sverige lånat namnet frimärke, har man numera – tydligen för att undvika missförstånd – övergått till namnet brevmärke såsom en mera adekvat beteckning. Då kan inga missförstånd uppstå, menar man.

Det är känt för oss alla att postverket under senare tid myntat en hjärt-nupen slogan: "Ett brev betyder så mycket." Med denna slogan som basis har verket drivit en påkostad reklamkampanj. På affischer och i annonser ser man den gamla damen sitta med ett brev i handen som en kärkommen hälsning från en nära anförvant. En dylik reklam tror postverket skall gå hem bland det svenska folket, i synnerhet i tider då det berättas så upprörande historier om alla gamla på de många vårdinrättningarna som glöms bort av sina egna.

Med denna reklamkampanj avser postverket att skaffa sig ett gott anseende bland det svenska folket. Dess slogan, "Ett brev betyder så mycket", och bilden av den gamla damen rör ju vid det svenska folkets sprödaste hjärtesträngar! Och kanske har postverkets reklam i detta avseende påverkat vissa människor, som annars inte skulle ha kommit ihåg sin gamla mamma, mormor eller farmor. Så långt är ju allt gott och väl.

Postverkets intentioner är dock mera krasst affärsmässiga. Med den reklam det här är fråga om avser postverket att i görligaste mån dölja de många och omfattande portohöjningarna under senare år och se till att inte brevfrösendelsernas antal och därmed lönsamheten sjunker. Brevskrivarna – det svenska folket – får inte fastna i tankebanor som: "Ett brev *kostar* så mycket". Man är orolig för att de ständiga portohöjningarna – den 1 februari kom ytterligare en prisförhöjning – skall verka menligt på lönsamheten; förmedlingsverksamheten kan då sjunka och därmed lönsamheten.

Trots dessa ständiga portohöjningar tycks postverket vara av den uppfattningen att beteckningen på portot även i fortsättningen skall vara *frimärke*, och trots att postverket vet att den stora delen av det svenska folket inte känner till frimärkets historiska bakgrund.

Ett mer lämpligt namn torde vara på sin plats, och flera namnförslag skulle kunna ställas. För att nå resultat framhålls i motionen två framkomliga vägar. Den ena är att en statlig utredning komme med lämpliga förslag. En enmansutredning skulle vara tillräcklig. Någon pensionerad generaldirektör, exempelvis, skulle mycket väl kunna användas till denna uppgift.

Det finnes ju gott om generaldirektörer i detta land, även pensionerade

sådana. De pensioneras ju vid relativt tidig ålder och har säkerligen en hel del att ge samhället efter ett väl förrättat värv som generaldirektör. De kan ju exempelvis inte spela golf året om. En och annan reser kanske till Bahamaöarna, där det går att bedriva denna sport året om, även under den årstid då vi har det grått, isigt och kallt i vårt nordliga land. Att jag i min motion stannat just för generaldirektören som enmansutredare beror givetvis på att då vet man med säkerhet att man får ett bra jobb utfört.

Men det finnes även en annan väg att gå, vilket också framhålles i motionen: postverket skulle inom sin kundkrets, som ju är det svenska folket, kunna utlysa en pristävlan om nytt namn på portot i stället för det nu gällande. Pristävlingar lär vara ett utsökt medel bland landets privata företag. Därtill vore det en gård av demokrati att låta det svenska folket uttala sig i namnändringsfrågan.

Då postverket ser rent affärsmässigt på sin verksamhet, varför inte helt och fullt följa det privata näringslivets reklammetoder? Men nu skall i ärlighetens namn sägas, att en så hjärtnupen reklam som postverket går ut till sin kundkrets med har mig veterligt ännu inte det privata näringslivet ansett sig ha hjärta att använda.

Men det privata näringslivet har med framgång använt metoden att låta kundkretsen själv medverka i reklamen. De många pristävlingar som ständigt är på gång för att ge den eller den varan ett namn vittnar om att denna väg ger önskvärda resultat. Går man i dag förbi varuhuset vid Sergels torg, skall man finna att ett av dessa varuhus just nu vill engagera kundkretsen i uppgiften att måla dess nya sommarbärkasse – en genial metod.

I motionens yrkande har jag dock stannat inför att föreslå att riksdagen uttalar som sin mening att beteckningen frimärke ges en mera tidsbetonad prägel och låter regeringen uppdraga åt postverket att verkställa namnförändringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min motion.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Lorentzon tycker att portot är för dyrt. En logisk följd av den åsikten borde vara att han motionerade om nya regler för portoberäkningen här i landet, men det gör han inte. I stället vill han ändra namnet frimärke. Visserligen säger han att han inte ett ögonblick har trott att beteckningen frimärke skulle innebära att man kunde få märket gratis, men ändå har han uppfattningen att därför att portot är dyrt måste man ändra beteckningen.

Vad kommer beteckningen frimärke av? Herr Lorentzon har själv förklarat det: avgiften för befordran är betalad av avsändaren, och därför kan försändelsen fritt utlämnas till mottagaren. Frimärke är en tidlös beteckning, och den behöver inte ändras.

Vi hade ursprungligen i förslaget till utskottsbetänkande sagt att det inte föreligger "någon som helst" anledning att från riksdagens sida göra ett sådant här uttalande. Med hänsyn till vår värderade ledamot herr Magnusson i Kristinehamn, som är en mycket sympatisk man, strök vi detta uttryck.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Namnändring av
postanstalter,
m. m.*

Men jag kan som min personliga mening säga att det inte finns någon som helst anledning att göra ett uttalande från riksdagens sida. Tanken på att man skulle tillsätta en statlig utredning i detta syfte är ju en utmärkt illustration till allvaret i herr Lorentzons motion.

Herr talman! För att nu gå över till mera seriösa sammanhang vill jag påminna om att jag tidigare med herr Svanström har haft en debatt i den här kammaren beträffande beteckningen på postanstalter. Jag har därvid haft tillfälle att säga att herr Svanström genom sina upprepade framstötter har lyckats åstadkomma förändringar på detta område. Till herr Kindbom vill jag säga att jag tycker att man nu har kommit långt i tillmötesgående från postverkets sida, när man efter en omprövning så sent som förra året sade att en namnändring för postanstalt inte kommer att ske då vederbörande kommun motsätter sig detta eller en stark opinion från allmänhetens sida konstateras föreligga. Då har alltså postverket gått mycket långt. Ingen namnändring om kommunen motsätter sig den eller om det finns en stark opinion från allmänhetens sida.

Beträffande användning av adresser har vi stor sympati för motionärernas synpunkter och har hänvisat till den översyn som nu pågår. Vi förutsätter att i det fortsatta arbetet hänsyn i skäligen utsträckning tas till önskemål av det slag som motionärerna framfört. Därför tycker vi inte att det behövs någon framställning på denna punkt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KINDBOM (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag fäster självfallet vikt vid att herr Sven Gustafson i Göteborg säger att detta är ett seriöst ämne att diskutera. Bara på den sista punkten, då det gäller adressanvisning, skulle jag vilja uttala att när utskottet känner sympati för vad vi har anfört, så hade man kanske kunnat ge uttryck för en viljeinriktning i detta avseende.

Det pågår alltså en översyn, och vad den översynen innehåller vet vi ingenting om. Det har här gjorts vissa uttalanden om detta, och de leder i varje fall inte i riktning mot en förbättring på detta område, snarare tvärtom – en ännu större anonymitet och nya begrepp som inte hör hemma på platsen. Därför har vi funnit – och finner fortfarande – att riksdagen borde ha gjort detta uttalande.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sven Gustafson i Göteborg säger att jag anser att portot är för dyrt. Det har jag inte alls uttalat mig om. Då måste herr Gustafson ha hört fel eller hört mycket illa. Jag har talat om att det svenska folket inte känner till frimärkets historiska bakgrund. Att dessa oupphörliga pris-höjningar sker och att man har beteckningen frimärke är föremål för insändare i tidningarna. Karikatyrtecknare har haft detta som ett kärt ämne – det känner säkerligen herr Gustafson till. Att svenska folket inte känner den historiska bakgrunden gör att man fattar frågan på detta sätt. Därför har jag motionerat. Självfallet har jag sett seriöst på frågan. Det tal som

jag höll inledningsvis tyckte jag var både sakligt och innehållsrikt. Jag väntade med spänning på vad trafikutskottets ordförande hade att anföra. Det var sannerligen inte mycket.

Men ta exempelvis den svenska almanackan. Där finns fortfarande tiderna för solens upp- och nedgång. Där har vi alla kungligheters födelse- och namnsdagar – de är fortfarande noggrant angivna – samt uppmaning till svenska folket att just dessa dagar skall flaggan gå i topp. I almanackan fanns tidigare också uppgift om portokostnaderna – vad ett brev kostade utifrån viktenheten, vad ett kort eller brevkort kostade osv. Men dessa uppgifter har på senare år helt försvunnit ur almanackan. Numera, när prisökningar på portot nästan hör till ordningen för dagen, kan man inte införa dessa uppgifter i den svenska almanackan.

Men beteckningen frimärke finns fortfarande. Herr Sven Gustafson säger att frimärkets beteckning är tidlös. Ändå förhåller det sig så att språket liksom innebörden förändras med åren. Här finns inget tidlöst i det avseendet, herr Gustafson.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Nej, språket är inte tidlöst, men beteckningen frimärke är tidlös.

Herr Lorentzon försäkrar med ett skratt att han ser mycket allvarligt på denna fråga. Han själv tror inte att beteckningen frimärke betyder att frimärket är gratis. Han försöker inbilla kammaren att det finns någon svensk medborgare som tror det. Jag tror det inte.

Får jag säga till herr Kindbom, att när utskottet förutsätter att de synpunkter som framförts i den motion herr Kindbom här talar för skall tillgodoses i skäligen utsträckning, så är det en viljeyttring från utskottets sida.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fortfarande vidhåller herr Sven Gustafson i Göteborg att jag menar att beteckningen frimärke som sådant innebär att det skall vara gratis och att jag söker inbilla kammarens ledamöter att det är uppfattningen också ute bland folket. Men så har jag inte alls uttryckt det. Varför skall vi inte hålla oss till saken?

Jag har talat om att frimärke inte är en adekvat beteckning i dag, därför att dessa oupphörliga prisökningar sker, och jag har sagt att folket inte känner till den historiska bakgrunden. Det är ingen människa som inbillar sig att det skall vara gratis för att det står frimärke, och det vet herr Gustafson mycket väl. Hur billig demagogi som helst går inte att använda ens i denna kammare herr Gustafson.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Frimärket har aldrig varit gratis. Därför är beteckningen tidsenlig nu liksom den var det när den infördes.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Lorentzon anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Namnändring av
postanstalter,
m. m.*

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag befinner mig i den något ovanliga situationen att jag vill uttrycka min tillfredsställelse över att en motion som jag har väckt blivit avstyrkt av trafikutskottet, samtidigt som jag är glad att jag har väckt motionen. Jag syftar då på att jag motionsledes hade föreslagit att svenska folket skulle ges möjlighet att per post skicka gratulationer i form av postogram e. d. på högtidsdagar och vid andra uppvaktningar. Jag kände givetvis till vad som nu har blivit en realitet, nämligen att telegramutredningen skulle föreslå att man med hänsyn till den ogynnsamma kostnadsutvecklingen och det växande underskottet i verksamheten skulle avskaffa den s. k. lyxtelegramtjänsten.

Under tiden sedan motionen väckts har emellertid, herr talman, Röda korset tagit fasta på det här förslaget och alldeles i dagarna släppt ut en hyllningsblankett med utomordentligt vackra dekorationer, i samma format som lyxtelegrammen och betingande ett pris av 7 kr. Med porto kommer blanketten att kosta 8 kr.

Glädjen med vad som här gjorts blir desto större som behållningen av blankettförsäljningen kommer Röda korsets humanitära verksamhet till godo, och därför vill jag personligen uttrycka min glädje över att det just blir Röda korset, inte postverket, som i framtiden får tjänstgöra som förmedlare av våra välkomna hyllningar vid olika bemarkelsedagar.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Fru Sundberg tackade för att hennes motion har blivit avstyrkt, men jag är litet förvånad över att fru Sundberg inte följer med vad som sker här i riksdagen. Vad som redovisas i trafikutskottets förevarande betänkande är nämligen att man förra året avstyrkte en motion som jag hade väckt. Den avstyrktes därför att förslaget hade bringats till postverkets kännedom i annan ordning. Det var jag som något år tidigare hade bringat detta till postverkets kännedom. Jag tänkte nämligen inte ge offentlighet åt att det var mitt uppslag och att jag på detta sätt skulle göra posten en tjänst, samtidigt som televerket besparades en förlust på tiotals miljoner kronor eftersom lyxtelegramverksamheten på senare år har inneburit stora förluster.

Här talas det nu om postogram, men då borde man förse denna benämning med en ring som omsluter R, därför att postogram är ett inregistrerat varumärke som inte får missbrukas. Posten har rätt att använda det tack vare en åtgärd som jag vidtog.

Fru Sundberg glädjer sig åt att Röda korset får fördel av den föreslagna verksamheten, inte postverket. Ja, jag har suttit i postutredningen i sju år och skulle väl därför ha ett visst intresse av att postens syften främjas. Jag har också den uppfattningen att posten skulle kunna få en ganska väsentlig inkomst av en brevrörelse av detta speciella slag. Men inte nog med det. Tanken har också varit att det skulle kunna ske i samband med välgörenhet; dock inte så att en enda välgörenhetsorganisation skulle få dra nytta av verksamheten. Den tanke som ligger till grund för postens

vidare funderingar är enligt vad jag erfarit att man i samarbete med t. ex. radiohjälpn skulle kunna göra speciella välgörenhetsinsatser genom olika organisationer, som på det sättet skulle främjas.

Det enda jag nu kan säga är att jag tycker att det har gått litet långsamt med postens åtgärder att åstadkomma ett postogram. Men nu hoppas jag att det kommer att hända någonting. Och jag har den uppfattningen att det kan bli av en helt annan storleksordning och effekt om blanketterna tillsammans med ett snyggt kuvert och med gällande portomärke säljs genom postanstalterna, än om en enda organisation släpper ut en hyllningsblankett. Med all aktning och lyckönskan till Röda korset för vad man kan åstadkomma tycker jag dock att man i stället borde gå den väg jag har föreslagit och som jag vet att postverket arbetar med. Då tror jag som sagt att verksamheten kan få avsevärt större effekt.

Det är beklagligt att förverkligandet av denna tanke har dröjt så länge. Och jag är som sagt litet förvånad över att fru Sundberg inte följer med vad som händer här i kammaren.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Utan att vilja ta upp någon debatt med herr Löfgren om vems förslaget var från början kan jag utan vidare påstå att vi inom moderata samlingspartiet diskuterade detta förslag för sju, åtta eller kanske tio år sedan. Men den saken hör inte hemma här. Det väsentliga tycker jag är att svenska folket nu har fått en möjlighet att brevlades framföra sina lyckönskningar.

Eftersom jag följer med vad som sker här i riksdagen kände jag givetvis till herr Löfgrens motion. Men vad som hänt sedan dess är ju att telegrafutredningen har lagt fram sitt förslag, och det var inför det förslaget – där man klart sade ut att lyxtelegramstjänsten skulle avskaffas – som jag ansåg denna fråga vara så pass viktig att den borde tas upp igen av riksdagen.

Herr Löfgren beklagade att postverket arbetat långsamt. Jag skulle också ha gjort det beklagandet, om inte Röda korset lyckats handla snabbare och komma före.

För att undvika missförstånd vill jag säga att Röda korset icke använder beteckningen postogram för sin hyllningsblankett. Det är en hyllningsblankett av samma format som ett telegram.

Jag vill sluta med att uttrycka förhoppningen att Röda korset, även om postverket nu skyndar på – och det verkar som om min motion trots allt skulle resultera i en aktivitet från postens sida – skall få lycka och framgång med den blankett organisationen redan släppt ut.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Det finns ju ingen anledning för oss att debattera vad som är riktigt eller inte. Men, fru Sundberg, några dagar efter det att jag fick reda på att den här motionen hade väckts talade fru Sundberg om att ni i moderata samlingspartiet hade resonerat om saken för några år sedan,

men också att fru Sundberg inte visste att jag hade motionerat i frågan i fjol. Det tycker jag bör sägas.

Jag hoppas att Röda korset kan få nytta av den typ av hyllningsblankett som organisationen nu utgivit. Men jag hoppas att det skall bli en betydligt bredare uppslutning kring de postogram som kommer att lanseras genom postens försorg.

Att Röda korset inte kan använda beteckningen postogram behöver väl inte särskilt sägas. Inom Röda korset är man säkerligen inte intresserad av att göra intrång i ett immaterialrättsligt ägande.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1 – 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1621 av herrar Svanström och Kindbom, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m. 5

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1579 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Statens järnvägars anslagsbehov

Regeringen hade (s. 255–281) föreslagit riksdagen att till Järnvägar m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 524 700 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:232 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställdes att riksdagen gav regeringen till känna att SJ bemyndigades att bygga ut sitt tågorderradiosystem, så att detsamma omfattade hela SJ:s järnvägsnät och att penningmedel för detta ändamål ställdes till SJ:s förfogande,

1975/76:254 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställdes att riksdagen skulle anhålla att regeringen lät SJ företaga en utredning av kostnaderna för installering av tågradio i samtliga SJ:s personförande tåg samt att regeringen till kommande budgetår skulle framlägga förslag an-

gående medel för täckande av dessa kostnader,

1975/76:421 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställt, att riksdagen beslutade att under C. Statens järnvägar: Kapitalbudgeten i bilaga 8 av budgetpropositionen anvisa ytterligare 25 milj. kr. till rullande materiel eller summa 549 700 000 kr.,

1975/76:812 av herr Winberg m. fl. (m), vari hemställt att till Järnvägar m. m. för budgetåret 1976/77 anvisades ett i förhållande till budgetpropositionen med 25 000 000 kr. förhöjt investeringsanslag av 549 700 000 kr.,

1975/76:1518 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 4) hemställt, att riksdagen till Järnvägar m. m. under kommunikationshuvudtiteln för budgetåret 1976/77 anvisade ett investeringsanslag av 564 700 000 kr., innebärande en ökning i förhållande till regeringens förslag med 40 000 000 kr. att användas bl. a. för upprustning av inlandsbanan och vissa andra bansträckor för utveckling av enhetslastteknik samt för investeringar i vagnar,

1975/76:1540 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställt, att riksdagen till Järnvägar m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 40 000 000 kr. förhöjt investeringsanslag av 564 700 000 kr. och

1975/76:1580 av herr Lothigius m. fl. (m), vari hemställt att riksdagen beslutade att anvisa 11 milj. kr. till underhålls- och investeringsarbeten för den s. k. inlandsbanan avseende budgetåret 1976/77.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med anledning av regeringens förslag och motionerna 1975/76:421, yrkandet 2, 1975/76:812, 1975/76:1518, yrkandet 4, 1975/76:1540, yrkandet 2, samt med bifall till motionen 1975/76:1580 till Järnvägar m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 554 700 000 kr.,
2. avslå motionen 1975/76:232,
3. avslå motionen 1975/76:254.

Reservation hade avgivits

2. beträffande medelsförbrukningen av herrar Mellqvist, Lindahl i Lidingö, Hjorth, Hugosson, Östrand och Lekberg (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1975/76:421, yrkandet 2, 1975/76:812, 1975/76:1518, yrkandet 4, 1975/76:1540, yrkandet 2, och 1975/76:1580 till Järnvägar m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 524 700 000 kr.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Under gårdagen och även tidigare i dag har det i denna kammare pågått en stor finansdebatt. Av denna finansdebatt har vi i varje

fall lärt oss att riksdagens ledamöter och utskott med anledning av det ekonomiska läget som råder bör iaktta största sparsamhet när det gäller anslagshöjningar av olika slag. Den uppmaningen bör kunna adresseras till samtliga.

Jag vågar säga att det är mot denna bakgrund som vi i trafikutskottet på en punkt har kommit till olika uppfattningar. Vi reserverar hävdar att det måste vara en uppgift för riksdagen att även i mindre anslagsfrågor iaktta den återhållsamhet som det ekonomiska läget kräver. Därför har vi inte ansett oss kunna gå med på en höjning av investeringsmedlen till SJ utöver vad departementschefen har föreslagit. Vi förstår givetvis att SJ har stora behov av investeringar i olika sammanhang – skall SJ kunna öka sin trafik och skapa ännu bättre service är förutsättningen självfallet att ekonomiska tillgångar ställs till förfogande som tillåter en förnyelse av materiel. Men under det budgetår som vi nu diskuterar måste vi, som jag sade förut, vara beredda på att iaktta återhållsamhet i fråga om olika anslag.

Det är mot den bakgrunden som vi socialdemokrater har hamnat i den situationen att vi står som reserverar på denna punkt. En summa på 30 milj. kr. skiljer oss från utskottsmajoriteten. Vi förordar det investeringsanslag som departementschefen har föreslagit, och vi tror att det inom den ram som för nästa budgetår står till SJ:s förfogande skall finnas förutsättningar att fylla de aktuella investeringsbehov som detta stora trafikföretag har. Vissa medel har redan anvisats i samband med att sysselsättnings- skapande åtgärder har vidtagits, och de har betytt en hel del. Dessutom kan ytterligare kapital ställas till SJ:s förfogande om så visar sig erforderligt, t. ex. för att trygga sysselsättningen inom verkstadsbranschen och på liknande arbetsplatser.

Vi har inte tänkt oss – jag hoppas att kammaren håller oss räkning för det – att i dag ta upp någon större trafikpolitisk debatt; vi får anledning att återkomma till den här frågan inom kort. Trafikutskottet har f. n. ett 60-tal motioner att behandla, och när vi en gång buntar ihop dem finns det underlag för en större debatt, där inte minst SJ:s uppgifter i nuet och framtiden kommer att belysas.

Från denna utgångspunkt och med den motivering som jag har lämnat för vårt ställningstagande ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Anledningen till att utskottsmajoriteten har beslutat föreslå ett investeringsanslag som ligger 30 milj. kr. över vad departementschefen har begärt är att vi vill ge SJ en chans att utnyttja de möjligheter till ökad trafik som har yppat sig under senare år. I SJ:s pessimistiska långtidsbudget räknades med en minskning av persontrafiken med 2 % per år. I stället ökade den förra året med 20 %. Vi tycker att det är bra om SJ verkligen kan tillvarata de möjligheter till utveckling som finns och har därför velat ge SJ pengar som kan investeras på olika områden.

Sedan riksdagen beslutat att SJ:s defensiva investeringsplan för en tio-

årsperiod skall omarbetas har SJ också gjort detta. Därvid har man lagt in vissa investeringsprojekt som inte kan bli utförda om departementschefens förslag går igenom. Det gäller t. ex. pengar för upprustning av inlandsbanan. Riksdagen har begärt en upprustning av inlandsbanan, och SJ har också i sina anslagsäskanden tagit med ett belopp för detta ändamål. Men med den anslagstilldelning som SJ får om inte utskottsmajoritetens yrkande vinner kammarens bifall torde det inte finnas några förutsättningar härför.

Jag kan också peka på att vi för ett par år sedan i den här kammaren var överens om att ge SJ 30 milj. kr. mer än departementschefen då begärde, och de 30 miljonerna har varit till mycket stor nytta. Det var dessa 30 miljoner som gav SJ möjligheter att börja en nyanskaffning av motorvagnar eller rälsbussar som de populärt kallas. Man hade inom SJ räknat med att köra ned de gamla rälsbussarna tills de var skrotningsfärdiga för att sedan lägga ned trafiken på de aktuella bandelarna. Efter riksdagens uttalande i det sammanhanget, som vi var helt eniga om, har man nu beslutat att rusta upp motorvagnsbeståndet. På det sättet får man en bättre trafik.

Om kammaren i dag följer utskottsmajoriteten är jag förvissad om att det kommer att bli möjligt att göra ytterligare investeringar som kan vara till nytta för SJ och ge företaget möjligheter att bättre betjäna den svenska allmänheten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr MELLQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det ligger någonting magiskt i dessa 30 miljoner, som herr Sven Gustafson i Göteborg talar om och som utskottsmajoriteten vill ge SJ utöver vad reservanterna föreslår. De skall nämligen räcka till så mycket. De skall räcka till en upprustning av inlandsbanan, som är kostnadsberäknad till 1,5 miljarder kronor. Det skall också räcka till inköp av rälsbussar och till annan rullande materiel. Jag tycker att det är fantastiskt att denna summa skall räcka till de behov som SJ har, framför allt när det gäller riksdagens önskan att SJ skall ta itu med en upprustning av inlandsbanan.

Dessa 30 miljoner är i detta sammanhang en så marginell summa att jag tycker att den inte ens bör nämnas. En upprustning av inlandsbanan kostar 5 à 8 milj. kr. per mil, och det är här inte fråga om någon liten banlängd. Den summa som utskottsmajoriteten föreslagit utöver vad departementschefen förordat är därför endast marginell.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! SJ har i sin framställning om anslag till inlandsbanan inte begärt 1,5 miljarder, utan man har begärt 11 miljoner för angelägna åtgärder när det gäller inlandsbanan. Det är de 11 miljonerna som utskottsmajoriteten tycker att SJ skall få. Den som åkt på inlandsbanan vet att det finns mycket att göra där, och de 11 miljoner som SJ vill använda för detta ändamål kommer att tillgodose mycket angelägna behov.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Statens järnvägars
anslagsbehov*

Herr MELLQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! De 11 miljoner som herr Sven Gustafson i Göteborg nu talar om räcker till ungefär två mils upprustning av inlandsbanan.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag undrar om utskottets ärade vice ordförande tror att SJ gjort en framställning om 11 milj. kr. för att göra en upprustning av två mil på inlandsbanan. Man har begärt 11 milj. kr. för att göra förbättringar på angelägna områden.

Jag vill återigen nämna motorvagnarna. Genom riksdagens förra beslut har SJ nu haft möjligheter att börja göra provkörningar med motorvagnar på inlandsbanan. Tyvärr har man varit så försenad när det gäller projektering och planering att man varit tvungen att hyra in motorvagnar från kontinenten. Det fanns på detta område inget svenskt utvecklingsarbete. Nu har en anskaffning påbörjats, och vi tycker att det är mycket angeläget att man kan fortsätta upprustningen av inlandsbanan.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Arbete åt alla är en slogan som bl. a. socialdemokraterna gärna använder. Om man emellertid läser sysselsättningsutredningens betänkande får man återigen klart belägg för hur låg sysselsättningsgraden är i det inre stödområdet, som i stort sett sammanfaller med vad vi här kallar inlandet. Menar socialdemokraterna allvar med sitt tal om arbete åt alla borde de naturligtvis ägna speciell omsorg om det område där förhållandena är sämst. Men gör socialdemokraterna det?

Kraftfulla insatser måste enligt vår uppfattning till för att uppfylla kravet på arbete åt alla. Till de insatserna räknar vi i centern inte minst åtgärder för bättre kommunikationer. Sådana åtgärder måste vara en framträdande del i en politik för bättre regional balans.

Betydelsen av goda kommunikationer kan utläsas ur lokaliseringsmönstret för näringslivet. Ofta har utvecklingen av näringslivet skett i anslutning till goda hamnar, järnvägar och bra vägförbindelser. Är då förhållandet ett annat i Norrlands och Svealands inland? Kan en aktiv regionalpolitik där förenas med en nedrustning av kommunikationerna? Nej, inte enligt centerns mening. Socialdemokraterna däremot – att döma av bl. a. den nu aktuella reservationen – tycks mena att tal om arbete för alla och aktiv regionalpolitik är förenligt med nedrustning av kommunikationerna – och detta i de delar av landet där behovet av förbättrade sådana är störst.

Riksdagen uttalade sig förra året för en påbörjad upprustning av inlandsbanan. SJ har mycket riktigt med anledning av riksdagsbeslutet begärt medel för att påbörja detta arbete. Men regeringen stryker bort denna begäran utan närmare kommentar. Och socialdemokraterna i utskottet följer naturligtvis med. De ställer upp på regeringens nedrustningslinje beträffande kommunikationerna i det område av landet som har den sämsta situationen i fråga om sysselsättning och störst behov av en bättre infrastruktur.

Är då inlandsbanans fortbestånd och utveckling en viktig förutsättning

för en bättre utveckling – industriellt och på annat sätt – i Svealands och Norrlands stora inland? Kan man inte klara sig med landsvägstransporter? Det är klart att man kan det – men däremot är det tveksamt när man också vill ställa krav på en acceptabel komfort för persontrafiken.

Jag tror inte att utskottets socialdemokratiska ledamöter när de är ute och reser väljer en postbuss som färdmedel på sträckor om 30–40 mil. Jag tror inte det. Men det är en sådan lösning de rekommenderar de människor som finns i inlandet. Det måste nämligen vara meningar när utskottet motsätter sig en upprustning av inlandsbanan.

Men för godset duger väl järnvägstransporterna? Ja, till en del. Landsväg och järnväg skall emellertid komplettera varandra. Men hur går det om man tar bort järnvägen?

På distanser över 50 mil är järnvägens andel av godstransportarbetet 62 %. Ofta under senare år – bl. a. av trafikpolitiska utredningen – har det betonats att vi måste överföra mera trafikarbete till järnvägen, särskilt när det gäller långa sträckor. Detta bör naturligtvis gälla i särskilt hög grad där vi – som i inlandet – har de verkligt stora avstånden.

Riksdagen uttalade förra året att en upprustning av inlandsbanan skulle påbörjas. SJ tar upp medel för att påbörja denna upprustning i årets anslagsframställning. Regeringen stryker bort anslaget utan kommentar, och reservanterna följer regeringen.

Utskottets majoritet däremot föreslår att SJ får de medel som äskats för en påbörjad upprustning. Detta ställningstagande innebär enligt min mening att upprustningsprogrammet för banan skall följas och inlandsbanan räddas. Det är ett synnerligen värdefullt beslut för vårt inland och en betydelsefull åtgärd att fullfölja målsättningen: arbete åt alla. Inlandets framtid står och faller med beslut som fattas här i riksdagen, och detta är en viktig pusselbit i bilden av ett utvecklat och levande inland där alla som vill och kan arbeta också har tillgång till arbete.

Även de övriga åtgärder som SJ kan åstadkomma genom det högre anslag utskottet föreslår kommer att leda till förbättringar i områden där trafikstandarden bäst behöver upprustas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Utskottets ordförande har väl beskrivit orsaken till att vi anser det riktigt och vettigt att göra detta pålägg för att förbättra vissa av SJ:s dispositioner. Jag instämmer i detta, lika väl som jag instämmer i vice ordförandens synpunkter att det gäller att vara sparsam. Vi har inte hur mycket medel som helst.

Moderata samlingspartiet brukar inte vara slösaktigt när det gäller penningmedel. Vi brukar mycket noga gå igenom hur pengarna skall användas innan vi tillstyrker något anslag. Denna gång har vi funnit det riktigt och viktigt att ge 30 milj. kr. till SJ.

Moderata samlingspartiet hade två motioner. I den ena begärdes 25 milj. kr. för SJ:s upprustning av vissa bandelar, i den andra 11 milj. kr. för in-

landsbanans upprustning. Vi har alltså sträckt oss till att gå med på ett förslag om 30 milj. kr.

Förslaget om 11 milj. kr. anser jag vara en klart deklarerad markering för att visa att vi från moderata samlingspartiet anser det nödvändigt att påbörja den första upprustningen av inlandsbanan. Det innebär också att vi ser inlandsbanan som en framtida viktig del av vårt kommunikationsväsende, och att den därför bör förbättras.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MAGNUSSON i Kristinhamn (vpk):

Herr talman! I årets budgetproposition påvisas från SJ:s sida att utvecklingen av SJ:s godstrafik under en lång följd av år har kännetecknats av en trendmässig ökning. Under de senaste 20 åren har godstransportarbetet mer än fördubblats. Ökningen har tilltagit under senare år och uppgick mellan åren 1960 och 1974 till i genomsnitt cirka 4,5 % per år.

När det gäller persontrafiken har den positiva utvecklingen sedan sommaren 1973 fortsatt och förstärkts under 1974. Även 1975 har varit ett positivt år.

Vi som önskar en ökning av kollektivtrafiken, och också av flera skäl förespråkar en överföring av trafik från landsväg till järnväg, hälsar givetvis den här utvecklingen med tillfredsställelse. Det är enligt vår uppfattning nödvändigt att åtgärder sätts in för att möjliggöra att den här trenden bibehålls. Till de åtgärderna hör förstås olika trafikpolitiska beslut, som kan fattas av riksdag och regering. Olika trafikpolitiska utredningar har ju bl. a. funderat över den här problematiken.

Men det är naturligtvis först och främst viktigt att SJ kan ges den kapacitet i tekniskt och personellt hänseende som erfordras för att SJ skall kunna serva sina trafikanter på ett bra sätt. I det hänseendet finns det nog en del att diskutera. SJ:s linjekapacitet bedöms visserligen i och för sig kunna klara ett betydande nytilskott av trafik. Som motionär vill jag dock framhålla att om järnvägen skall kunna spela den grundläggande roll i trafiksystemet som har förutsatts och öka sin andel av transportererna, är en successiv men dock relativt snar upprustning av SJ:s tekniska och personella resurser nödvändig. Detta gäller linjekapacitet och terminaler och inte minst rullande materiel.

Från SJ:s sida har man begärt ökade investeringsmedel för att kunna möta de krav som ställs på företaget. Man pekar på behovet av t. ex. lok och motorvagnar och beräknar den totala medelsförbrukningen för detta till 175,7 milj. kr., varav 16,5 milj. kr. till motorvagnar. Personvagnsparken behöver förnyas, vilket motiverar en beställning av 60 vagnar. Nya godsvagnar behövs också som ersättning för äldre vagnar som måste slopas därför att deras prestanda är otillräckliga för dagens trafik eller därför att underhållskostnaderna är så höga att det är oekonomiskt att behålla dem. SJ anser sig behöva 193 milj. kr. för budgetåret 1976/77 i totalt medelsbehov för godsvagnar. Till rullande materiel har SJ begärt sammanlagt 430,6 milj. kr.

Detta har av departementschefen prutats till 240 milj. kr. Också anslaget till fasta anläggningar har prutats starkt.

Nu framhåller departementschefen den betydelse de särskilda medel, som anslagits i sysselsättnings syfte, har för investeringsverksamheten. "De medel som över det ordinarie anslaget och i anslutning till tidigare lagda beställningar ställs till SJ:s förfogande innebär en fortsatt kraftig satsning på att utöka transportresurserna och förbättra servicen vid SJ", sägs det i propositionen. Och vidare: "Satsningen får ses mot bakgrund av de trafikpolitiska strävandena att utveckla och stärka SJ:s ställning på transportmarknaden."

Är detta då en uppfattning som delas av alla berörda parter? Skall man döma av reaktionen inom Statsanställdas förbund, tycks detta inte vara fallet bland de anställda. Om man jämför budgetpropositionen med verkets anslagsäskanden, framgår det tydligt att det råder kraftigt delade meningar mellan SJ-ledningen och departementet om investeringsbehovet, skriver tidningen Statsanställd. "Det är i allra högsta grad märkligt och oroande att kommunikationsministern gör så kraftiga prutningar på SJ:s anslagsäskanden", säger en företrädare för Statsanställdas förbunds järnvägssektion. Han säger vidare: "Det är särskilt anmärkningsvärt att kommunikationsministerns rödpenna härjat så kraftigt när det gäller rullande materiel. --- Man kan inte ta departementschefen på allvar när han säger att investeringsutrymmet för rullande materiel innebär att SJ kan hålla en hög takt i förnyelsen av lok- och vagnparken och dessutom få ett inte oväsentligt kapacitetstillskott. Det är ett önsketänkande. Verkligheten är en annan."

Så långt reaktionen hos Statsanställdas förbund. Den ger uttryck för hur personalen ser på situationen, den personal som på nära håll kan se de problem som följer med att investeringsmedlen inte är tillräckliga. Alla vet vi att det varit diskussion om tågförningarna vid SJ. De tycks komma oftare nu än tidigare. Vilka alla de bakomliggande orsakerna kan vara, vet jag inte. En del av dem kan emellertid vara t. ex. förslitna och trafikolämpliga lok. Det finns väl skäl att understryka här att skall SJ kunna behålla den positiva trenden i resandetraffiken är det av stor vikt att tågföringen vid SJ kan förbättras. Detta understryker alltså återigen behovet av investeringsmedel.

I vår motion 1975/76:421 har vi anfört att även om situationen förbättras av de betydande anslag som SJ fått till arbeten i sysselsättningsfrämjande syfte, står det helt klart att SJ:s anslagsbehov t. ex. för rullande materiel är stora. Nedprutningen av dessa anslag får därför konsekvenser för SJ:s trafik. Fortfarande behövs en hög takt i förnyelsen av lok- och vagnparken vid SJ.

Nu kan det kanske sägas att 30 milj. kr. inte avhjälpur de brister som i detta avseende finns vid SJ, men varje miljon är ändå i denna situation värdefull.

Därtill kommer att SJ meddelat sin avsikt att i samband med nya trafikpolitiska signaler påbörja upprustning av trafiksvaga bandelar. I ett sådant perspektiv kommer givetvis – som tidigare påpekats – behovet av en förnyelse av den rullande materielen på dessa bandelar, i första hand mo-

Torsdagen den
11 mars 1976

*Statens järnvägars
anslagsbehov*

torvagnar, i blickpunkten. För en kommande upprustning av inlandsbanan har SJ begärt 11 miljoner för budgetåret 1976/77, och utskottets majoritet har ansett det vara viktigt att SJ kan få de begärda pengarna. Enligt min mening är det angeläget att denna upprustning kommer till stånd – därmed går man en långvarig och livaktig opinion till mötes. En upprustning kan komma att betyda mycket för möjligheterna att skapa sysselsättning och utkomstmöjligheter i de bygder banan berör.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Under punkten 4 i trafikutskottets betänkande nr 12 behandlas två motioner av mig, nr 232 och 254. I motionen 232 har jag hemställt att SJ bemyndigas att bygga ut sitt tågorderradiosystem att omfatta hela SJ:s järnvägsnät. Vidare har jag i motionen 254 hemställt att riksdagen anholder att regeringen låter SJ företa en utredning rörande installering av tågradio i samtliga SJ:s personförande tåg. Båda motionerna har utskottet avstyrkt utan att närmare ange skälen för sitt ställningstagande – om det är kostnadsskäl eller andra orsaker framgår inte av utskottets skrivning. Jag vet inte om utskottets ordförande eller någon annan i utskottet kan ge besked därom.

Utskottet har ändå framhållit att tågorderradio finns på sträckan Riksgränsen–Kiruna samt på sträckan Kiruna–Luleå.

Jag har, herr talman, inte för avsikt att orda så särskilt mycket om behovet och nyttan av tågorderradio och tågradio, utan jag kan kort och gott hänvisa till vad jag anfört i mina motioner. Men för att särskilt markera den vikt och betydelse som jag tillmäter nämnda motioner vill jag – trots att de enhälligt avstyrkts av utskottet – yrka bifall till dem. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till motionerna 232 och 254.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Båda de ändamål som herr Börjesson i Falköping här nämner är mycket viktiga. Det anser utskottet också. Men vi brukar bevilja ett investeringsanslag, sedan brukar riksdagen inte – vi har gjort ett undantag när det gäller inlandsbanan, därför att det är en stor investering – besluta om vilka detaljprojekt detta skall gå till.

Utskottet har dock så till vida tillmötesgått motionären att vi har föreslagit en ökning av investeringsmedlen med 30 milj. kr. Därmed ökas givetvis möjligheterna att få fram sådana saker som herr Börjesson i Falköping talar om. Vi vet att man även från SJ:s sida anser dessa vara angelägna.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att utskottets ordförande ändå håller med mig om att de motionsförslag som jag har fört fram avser angelägna ändamål. Jag hade naturligtvis hellre sett att detta också kommit till uttryck i utskottets betänkande, men jag är ändå tacksam att det till riksdagens protokoll kommer en bekräftelse på att det här är angelägna ändamål.

Jag vet inte om det skulle föra för långt att ställa frågan och inte heller om utskottets ordförande kan svara på den, men jag skulle vara mycket intresserad av att få veta, om SJ gjort någon utvärdering av de erfarenheter som vunnits av att tågradio införts på sträckan Kiruna–Luleå och på vissa pendeltåg i Stockholmsområdet. Det skulle vara intressant att få veta vad denna utvärdering i så fall resulterat i.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! I recitdelen av kapitel C under kapitalbudgeten i bilaga 8 till propositionen 100 anges bl. a.:

”I Malmö planeras en reparations- och lastjusteringsanläggning avsedd för godsvagnar till kontinenten. Vagnarna ses nu över och justeras i Trelleborg. Efter investeringarna i Malmö kan arbetena utföras rationellare och på en från trafiksynpunkt lämpligare plats.” Utskottet ansluter sig till dessa överväganden.

Jag är helt medveten om att detta är en mycket liten detalj i det stora hela, och jag har därför avstått från att motionsvägen framföra mina synpunkter. Men dels är denna lilla detalj dess värre inte oväsentlig för Trelleborg, dels finns det inom facket och SJ en klar opinion mot denna förändring. De inom SJ som har denna åsikt finns på lokal och regional nivå. Kanske finns det också företrädare för denna åsikt högre upp inom SJ-hierarkin, även om detta inte på något sätt dokumenterats.

Huvudargumenten mot den föreslagna flyttningen är att man nyligen gjort en motsvarande investering i Trelleborg, som har överkapacitet, och vidare att man inte delar bedömningen att Malmö är en ur trafiksynpunkt lämpligare plats.

Det finns många frågor att ställa i anslutning till detta men jag skall avstå från det. Låt mig ändå få konstatera att utskottets värderade ordförande har motionerat om Göteborgsproblem och diskuterat olika åtgärder. Trelleborg och Göteborg har mycket gemensamt, inte bara slutstavelser utan även sysselsättningsproblem. Mäter man i relativa tal, herr talman, har Trelleborg det besvärligast. Utskottsmajoritetens ställningstagande kan ses på flera sätt, som andra värtaligt har filosoferat över här. Det finns därför ingen anledning för mig att utveckla det vidare, även om det vore intressant att resonera om de regionalpolitiska effekterna av den föreslagna ändringen.

Låt mig bara till sist få skjuta fram en stilla förhoppning, nämligen att SJ skall ompröva sitt ställningstagande till var den s. k. RIV-justeringen skall göras.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 av herr Mellqvist m. fl.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag skall be att få börja med herr Magnusson i Kristinehamn. Han glädde sig mycket åt – och jag delar den glädjen – att SJ blivit mycket mera attraktivt för den resande allmänheten och att beläggningen på persontågen ökat. Lika glädjande är att även godstrafiken har ökat något, även

Torsdagen den
11 mars 1976

*Statens järnvägars
anslagsbehov*

om en nedgång i sysselsättningen f. n. har förorsakat en viss försvagning av godstrafiken.

Självfallet har man, som herr Magnusson säger, många önskemål i detta sammanhang. Jag sade inledningsvis att många önskar mera pengar till SJ för att göra företaget ännu mera topprustat för att motsvara de krav vi ställer på dess trafikkapacitet. Vi hoppas väl att vi skall lyckas med att under årens lopp utverka större anslag för detta ändamål.

Något som är av stort intresse är den s. k. fjärrblockeringsanläggning, som alltmer kommer till användning och som framför allt ökar säkerheten för tågens framförande. Det är ytterst viktigt att understryka det. Att det kan inträffa en och annan malör genom att något lok går sönder hör ju till kommunikationsproblemen.

Sedan är det så, herr Magnusson, att det finns några personer här som tillhör den trafikpolitiska utredningen, vilken såvitt jag vet ännu inte har avslutat sitt arbete, men den har avlämnat ett delbetänkande. I ett kommande betänkande skall utredningen ta upp SJ:s trafiksvaga banor och problematiken med konkurrensen mellan olika trafikföretag. Där kommer också att tas upp kostnadsfrågorna, och det blir vidare tillfälle att i utredningen ta upp förslag som, hoppas jag, skall vara positiva gentemot SJ.

Till herr Lothigius vill jag bara säga att det med den takt som herr Lothigius i år har slagit in på i förhållande till hans takt förra året kommer att ta ca hundra år innan inlandsbanan blir upprustad. Jag föreställer mig att det kan vara en period som, även om man är moderat, förefaller litet väl avlägsen. Det är i alla fall fråga om huruvida man inte då binder sig för större belopp än där herr Lothigius nu har hamnat. I fjol stannade herr Lothigius – moderat som han är – just på det förslag från olika partier som innebar majoritet för det då äskade beloppet. Men det är klart att det är litet annorlunda i år än i fjol – man försöker väl från alla håll göra sina förslag så attraktiva som möjligt inför det val som stundar i september månad; detta kanske kan vara en viss förklaring.

Samma förklaring kan användas beträffande herr Stjernström, som här sade att det var fråga om en nedrustning och ingenting annat. Men om man nu ställer 526 milj. kr. som reservanterna önskar till förfogande, vilket innebär en kraftig uppjustering i förhållande till beloppet för innevarande budgetår, tycker jag inte att detta kan betecknas som någon nedrustning, utan det är snarare tvärtom, eftersom man ställer friska pengar till förfogande här.

Sedan tillbaka till inlandsbanan igen! Jag tycker nog att om denna är en så viktig angelägenhet för centern som den tycks vara, får man väl där lägga till några nollor för att komma upp i ett sådant tal att det blir ekonomiskt möjligt att radikalt upprusta inlandsbanan till den kapacitet som man hoppas på. Man vill alltså driva den upprustningen med en högre hastighet än vad vi vill, men då får man väl också se till att man kan skaffa fram de medel som behövs. Då borde man emellertid inte bara tala i allmänna ordalag om arbete åt alla, utan då krävs det att man också preciserar de beräknade kostnaderna och framför allt

att man visar vägen för att täcka de kostnader som är förenade med en upprustning av inlandsbanan.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Herr Mellqvist var ju inte på något sätt oförskämd, så jag skall bara kommentera vad han sade här.

Det är alldeles riktigt att man enligt den trafikpolitiska utredningens intentioner kommer att få satsa mycket kraftigt på investeringsmedel i SJ i framtiden. Det är väl alla medvetna om som har deltagit i utredningsarbetet.

Men det hjälper ju inte upp dagens situation. Jag har fattat situationen för dagen så – det gör jag dessutom av personliga erfarenheter – att det är nödvändigt att få en kraftig förnyelse av lok- och vagnparken och även av vissa fasta anläggningar. Mot bakgrund av vad jag förut sade om att tågföringen vid SJ kanske inte har varit den bästa under senaste tiden tror jag det är viktigt att man kan göra denna upprustning. Naturligtvis skulle man önska att man kunde föreslå mycket mer pengar, men även vi som bedriver opposition försöker ändå röra oss inom vissa ramar.

Jag vill också säga att det ju inte bara är dagens situation det gäller, eftersom det som inte görs nu återstår att göra i framtiden. Försummar vi att anslå investeringsmedel i dag, får vi utan tvivel igen de kraven dubbelt upp i en kommande tid, varför det finns anledning att se frågan ur det perspektivet också.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Till herr Mellqvist skulle jag gärna vilja ge det lilla beskedet – och jag har redan lämnat det här ifrån talarstolen – dessa pengar är en anvisning om vårt intresse för att nu verkligen börja rusta upp inlandsbanan. Man måste börja med en projektering och en långsiktig plan för att få det gjort, och vi anser det nödvändigt med en första tilldelning av dessa 11 milj. kr.

Det är väl så, herr Mellqvist, att får de icke-socialistiska partierna tillfälle att regera i det här landet, kanske vi kan skrapa ihop erforderliga medel genom mera arbete för produktion. Det ger det underlag som erfordras för att snabbare rusta upp denna viktiga bana. Ni hittar ju inga pengar alls för att förbättra inlandsbanan detta år, herr Mellqvist.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Herr Mellqvist beklagar att det här är ett så litet belopp. Ja, det är faktiskt så litet att ni trots det socialdemokratiska ointresset för inlandsbanan borde ha kunnat gå med på det – men det är tydligen tillräckligt stort för att ni skall avvisa framställningen.

Här är det alltså fråga om en framställning som SJ har gjort för att kunna påbörja upprustningen av inlandsbanan i enlighet med vad riksdagen har beslutat, men den strök kommunikationsministern bort utan någon närmare kommentar.

Nu menar herr Mellqvist att det skulle ha varit ett betydligt större belopp,

och i det har han givetvis rätt. Det är bara det att vi brukar följa ämbetsverkens planering i sådana här fall. SJ har följt riksdagsbeslutet och äskat ett anslag med anledning av det, men det går socialdemokraterna emot.

Vad kan man utläsa av detta? Jo, att socialdemokraterna i grund och botten är ointresserade av att den här banan hålls i god kondition och bevaras för framtiden. Det innebär en nedrustning av kommunikationssystemet i inlandet, därom råder inget tvivel. Skulle nu herr Mellqvist och andra socialdemokrater tvivla på betydelsen av att banan bibehålls kan ni ju göra en liten rundresa och fråga kommunalmännen i varje kommun utefter inlandsbanan. Ni kommer att få *ett* besked, nämligen att banan är en pulsåder för kommunikationerna och för näringslivet i inlandet. Varenda kommun kommer att säga det, jag tror att länsstyrelserna kommer att säga det och en bred opinion bland människorna där kommer att säga det. Även om ni inte tillmäter oppositionen något större förstånd hoppas jag att ni tillmäter de berörda människorna i de här bygderna visst förstånd. Där finns det ingen som helst tvekan. Man kräver upprustning och förbättring, man är emot den socialdemokratiska nedrustningen av kommunikationssystemet i inlandet.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag vill gärna säga några ord till herr Börjesson i Falköping, som frågade om tågorderradio och radio i persontåg. Man hade en försöksverksamhet med tågorderradio på sträckan Riksgräns–Kiruna, och att den gav positivt resultat visar sig av det förhållandet att man nyligen har utvidgat den till att gälla också sträckan Kiruna–Luleå och Stockholmsområdet. Där har man också löst de tekniska problem som finns i sammanhanget, och vi har all anledning att tro att verksamheten kommer att fortsätta.

Radio i persontåg anses jag vara en angelägen sak. Där har man mött vissa tekniska svårigheter, men de borde inte vara alltför stora med tanke på att vi har motsvarigheter på andra områden. Den saken kanske vi får anledning att återkomma till när vi tar upp de trafikpolitiska riktlinjerna. Där har vi en rad framställningar om förbättrad service på SJ, och vi kanske får större möjligheter att diskutera denna fråga i det sammanhanget.

När det gäller investeringsanslaget över huvud taget säger å ena sidan utskottets värderade vice ordförande att det är ett så litet belopp att det inte gör någon nytta. Å andra sidan är det tydligen ett så stort belopp att det kan äventyra den samhällsekonomiska balansen, eftersom det skulle vara så farligt att ge dessa 30 milj. kr. ytterligare. Jag vill peka på att 30 milj. kr. kan göra mycket stor nytta när det gäller att ge SJ större förutsättningar att konkurrera. De 30 miljoner som anslogs utöver departementschefens förslag för ett par år sedan har visat sig öka SJ:s möjligheter att fullfölja sina uppgifter. Och sedan är det ju pengar som inte förlösas. De sätts in på räntabla investeringar, och det tycker jag är viktigt.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag kan försäkra herr Stjernström och hans parti att vi har det största intresse av trafiken över huvud taget och självfallet även trafiken på inlandsbanan. Den trafiken har vi ju uppehållit en följd av år för att trygga en hygglig kommunikation inom detta vida område. Vi kommer säkerligen att efter hand efter utredningar och framför allt sedan det blivit ett bättre ekonomiskt klimat här i landet se till att det ställs medel till förfogande för denna bandel.

Till vännen Lothigius, som drog in ett rent ideologiskt resonemang i denna fråga, vill jag säga att skulle det samhällssystem som står herr Lothigius mycket nära, alltså det kapitalistiska systemet, få fälla avgörandet, så blir säkerligen inte en dollar investerad i inlandsbanan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag vill tacka utskottets ordförande för de upplysningar jag har fått. Av hans uppgifter framgick att den utvärdering som har skett beträffande tågorderradio har slagit väl ut, varför man kan förvänta att det kanske i framtiden kan bli tågorderradio på samtliga bandelar.

Enligt min uppfattning – och jag vet att den delas av inte minst de SJ-anställda – är det nödvändigt att det finns tågradio på tågen för att man därmed skall kunna skapa ökad trafiksäkerhet. Jag vet att det föreligger tekniska svårigheter när det gäller att lösa den här problematiken. Men det har gått i utlandet, och det borde väl kunna gå här. Bara den goda viljan finns, så finns också förmåga.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag måste be att få upplysa herr Mellqvist om att vi i det här landet betalar våra åligganden med svenska kronor och inte i dollar. Jag visste inte att herr Mellqvist inte kände till detta.

Vi är intresserade av en fortsatt blandekonomi – ingen socialistisk ekonomi – och det är denna blandekonomi vi förutsätter. Herr Mellqvist sade ju också att vi får mera medel och möjligheter om det blir en bättre ekonomi. Den får vi, herr Mellqvist, just genom att vi byter regering.

Herr STJERNSTRÖM (c):

Herr talman! Herr Mellqvist anser att investeringar för inlandsbanan skall vänta tills vi får ett bättre ekonomiskt klimat. Den som något har studerat kvaliteten på inlandsbanan vet att det är mycket, mycket länge sedan några investeringar gjordes där. Det är ju ett betyg, sämre än något, på det ekonomiska klimat som den socialdemokratiska regeringen skapat.

Men jag tror alltså att man genom investeringar som förbättrar förutsättningarna, som höjer infrastrukturen i Norrlands inland, kan bidra till ett bättre ekonomiskt klimat. Och ett bättre ekonomiskt klimat i Norrlands inland, herr Mellqvist, är en viktig förutsättning för att den slogan som ni ofta använder – arbete åt alla – skall ges något reellt innehåll.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Statens järnvägars
anslagsbehov*

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag ber herr Lothigius om överseende för att jag råkade säga dollar i stället för kronor. Det spelar väl i och för sig ingen roll. Jag vet ju att det blir ett större belopp när man räknar om dollar i svensk valuta. Men då man talar om det kapitalistiska systemet och det kapitalistiska samhället, som herr Lothigius är så intresserad av, kommer dollarn helt automatiskt in i bilden.

Slutligen vill jag bara till herr Börjesson i Falköping säga att en vacker dag är tågradion kanske en realitet, och herr Börjesson kan sitta i sin kupé och koppla in sig till bandspelaren där hemma.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Mellqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hjorth begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej här kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Mellqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mellqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 165
Nej - 139

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 232 av herr Börjesson i Falköping, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 254 av herr Börjesson i Falköping, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Under denna punkt behandlas bl. a. en motion som jag och några medmotionärer har väckt, motionen 808, som gäller flygplatsen i Norrköping. Utskottet skriver välvilligt och säger att det finns skäl som talar för vårt krav, men tyvärr är skälen inte starka nog för att utskottet skall kunna biträda motionsyrkandet. Med en som jag tycker litet kufisk motivering har utskottet yrkat avslag på motionen därför att frågan om en ny flygplats är under utredning. Enligt min mening har dock inte frågan om en eventuell ny flygplats ett dugg att göra med den fråga som vi har aktualiserat i vår motion.

Luftfartsverket har konstaterat att investeringarna i första hand kommer att inriktas på sådana objekt som är nödvändiga för att möta de krav som ställs på markorganisationerna. Antalet passagerare samt mängden av fraktgods ökar från år till år, och detta har bl. a. bidragit till att markorganisationen har blivit hårt ansträngd. Vad luftfartsverket år 1974 ansåg om tillståndet för flygplatsen i Norrköping är därför ännu mera aktuellt i dag. Då skrev man följande: "Drifts- och terminalområdet vid Norrköpings flygplats uppfyller varken kapacitets- eller kvalitetskrav. En snar upprustning av flygplatsen är därför oundgängligen nödvändig. Med anledning härav har förslag till utbyggnadsplan framtagits under första halvåret 1974. Förslaget remissbehandlas f. n. Planeringen omfattar åren fram till mitten av 1980-talet, då en ny regionflygplats i Östergötland beräknas kunna tas i bruk."

Om drifts- och terminalområdet vid Norrköpings flygplats uppfyllde varken kapacitets- eller kvalitetskraven 1974, hur kan det då anses göra det i dag? Den enkla sanningen är väl den att förhållandet i dag är ännu mera prekärt, och situationen blir för varje dag allt sämre för dem som måste arbeta under dessa förhållanden.

Här stiftar vi lagar på löpande band med regler om bättre arbetsmiljö, om de anställdas möjligheter att påverka sin egen situation, om medbestämmanderätt osv. men det gäller tydligen inte för personalen vid Norrköpings flygplats och inte heller för passagerarna, som också blir lidande av de dåliga förhållandena. Detta kan knappast bidra till att popularisera flyget som transportmedel.

Herr talman! Mot ett enigt utskott har jag inget yrkande, men jag har velat fästa uppmärksamheten på denna problematik, i förhoppningen att frågan om en upprustning av flygplatsen måtte tas upp inom den allra närmaste tiden.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LUNDGREN (s):

Herr talman! Några ord i all korthet om motionen 1581. Den handlar om charterbolagens verksamhet.

Motionen är undertecknad av Thure Jadestig och mig. Även förra året motionerade vi i samma ärende.

Motionen tillhör naturligtvis inte de viktigaste som denna kammare har att ta ställning till. Men att motionen har ett betydande intresse för den semestrande allmänheten är jag övertygad om. Det visade sig tydligt förra året. Reaktionen på vår motion var påtagligt omfattande och positiv.

Ett belysande exempel är följande citat ur en ledare i Värmlands Folkblad den 30 januari 1975. Ledaren hade som rubrik: Skärp kraven på charterflyget. Jag citerar några korta stycken ur den.

”I den rekordstora mängden av motioner, som nu ligger på riksdagens bord, finns en vilken bör vara av särskilt intresse för de 800 000 svenskar som förra året reste med charterflyg. Det är en socialdemokratisk motion. Och den tar sikte på att komma till rätta med de missförhållanden och den upprörande nonchalans charterresenärer i många fall utsätts för. Motionärerna hemställer om en utredning av charterbolagens verksamhet i syfte att skärpa kraven på tillförlitlighet och säkerhet.

Kravet är sannerligen befogat och välmotiverat. Charterflyget har utvecklats i snabb takt. Servicen däremot har kommit betänkligt på efterkälken. Det gäller både tidtabeller, bekvämlighet och säkerhet. ---.

Charterresenärer är ett tåligt släkte. I regel finner de sig utan nämnvärda protester i den nonchalans de utsätts för.

Det är sannerligen på tiden att de här missförhållandena nu uppmärksammas i riksdagen. ---.

Kritiken drabbar självfallet inte alla charterbolag. Det finns sådana, som är angelägna om bättre service i dessa avseenden. Men ofta hör det anförda till mönstret vid charterresorna. Resenärerna känner alltför väl igen de missförhållanden som påtalas i motionen.

Riksdagen och kommunikationsministern gör väl i att beakta vad som anføres i denna angelägna motion.”

I förra årets betänkande skrev utskottet att tillsyn och övervakning av charterbolagens verksamhet åvilar luftfartsverket. Efter denna sakupplysning om ett känt förhållande skrev utskottet att det inte fanns tillräcklig anledning att för tillfället kräva en särskild utredning.

I årets betänkande finner utskottet fortfarande att tillräcklig anledning inte föreligger för att kräva en särskild utredning.

Herr talman! Av naturen är jag en aning nyfiken. Jag vill därför gärna fråga trafikutskottets ordförande vad som menas med utskottets skrivning. Jag förutsätter att herr Sven Gustafson i Göteborg delar min uppfattning att semestrande charterresenärer ibland har anledning att känna irritation över att exempelvis de på bokningsbesked och biljetter angivna avgångs- och ankomsttiderna inte hålls. Detta medför ju en mängd trassel. I motionen förra året belyste vi den dåliga servicen med ett flertal exempel.

Jag förutsätter som sagt att herr Sven Gustafson i Göteborg liksom jag anser att irritationsanledningar finns. Men när föreligger *tillräcklig* anledning för en utredning eller andra åtgärder? Skall klagomålen till reklamationsnämnden exempelvis uppgå till ett visst antal? I så fall, vilket antal?

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! I motionen 1581 begärs i yrkandet "en utredning av charterbolagens verksamhet i syfte att skärpa kraven på tillförlitlighet och säkerhet". Detta har vi tolkat så att frågan gäller flygsäkerhetsaspekter och regularitet för vederbörande flygplan. Det är detta som ligger inom trafikutskottets kompetensområde. Luftfartsverket har gjort utredningar och undersökningar, och vi har inte funnit anledning att från flygsäkerhetssynpunkt göra någon ytterligare utredning.

Herr Lundgren talar nu om reseföretagens sätt att sköta sin kommersiella verksamhet och de klagomål som har kommit till allmänna reklamationsnämnden mot resebyråernas sätt att sköta sin verksamhet. Den frågan faller inte inom trafikutskottets domvärjo. Man bör därför lämpligen avfatta motionen så att den kommer till det utskott som handlägger konsumentfrågor.

Vi är fullt medvetna om att det finns anledning att ta upp charterflyget över huvud taget. I det betänkande som utskottet senare skall lämna om trafikpolitiken kommer reglerna för charterverksamheten att närmare belysas. Att vi har tagit upp den här motionen i detta sammanhang beror på att vi har tolkat den så att det gäller en flygsäkerhetsfråga.

Vi är fullt medvetna om att förhållandena på Kungsängens flygplats i Norrköping är djupt otillfredsställande och behöver ändras. Svårigheten är att man håller på med en utredning om en flygplats för regionen. I de beräkningar som har gjorts beträffande ombyggnadsarbete på Kungsängens flygplats har man utgått från att den skulle läggas ned 1985. Det blir alltså en mycket kort avskrivningstid för de nya anläggningar som skulle göras, och luftfartsverket har funnit att det utifrån sina direktiv inte kan föra fram förslag om investeringsanslag. Vi menar att om utredningen om flygplats för regionen blir färdig i år skall det finnas förutsättningar att bedöma den här frågan i ett nytt sammanhang. Det kan tänkas att förutsättningarna då är helt andra. Något längre dröjsmål med att lösa frågan bör emellertid inte få komma i fråga.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDGREN (s):

Herr talman! Jag tackar för den kommentar som herr Sven Gustafson i Göteborg gav. Den bekräftade min förmodan att inte bara han utan hela utskottet delar Thure Jadestigs och min uppfattning att många charterresenärer har anledning att vara irriterade.

Det är möjligt att motionen ett annat år kan formuleras annorlunda så att den går till en annan adress än trafikutskottet. Det väsentliga i herr Sven Gustafsons i Göteborg svar är emellertid att han är medveten om att här finns mycket att göra även om det inte huvudsakligen gäller säkerhetssynpunkterna. Jag delar alltså den uppfattningen. Men det är ändå inte alldeles utan skäl som den här motionen har hamnat hos trafikutskottet. Jag tror att många av oss som rest med charterbolag har lagt märke till att de flygplansflottor som används relativt ofta är ganska

Torsdagen den
11 mars 1976

*Förstatligande av
de privata bevak-
ningsföretagen*

gamla. Ibland har man frågat sig hur gamla och nedslitna flygplanen får bli. Det kan vara svårt inte minst för äldre människor, som kanske dessutom har besvär med blodtryck, hjärta och annat, när tryckkabinerna inte är som de borde vara.

Jag skall inte fortsätta den här debatten; jag tycker att jag har fått det relativt positiva svar som jag hade hoppats på. Jag kommer tillbaka vid ett annat tillfälle för att inte charterresenärerna skall glömmas bort. De har anledning att känna sig irriterade, och deras situation måste ägnas skärpt uppmärksamhet också här i kammaren.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Jag är tacksam för att trafikutskottets ordförande och jag är överens om att något måste göras snarast. Herr ordföranden sade att det är en kort avskrivningstid på projektet. Det är jag medveten om, men tiden blir allt kortare ju längre vi dröjer. Det gör inte de ekonomiska kalkylerna bättre.

Nu var den här utredningen aviserad till i februari. Den blir tydligen något fördröjd, men kommer väl att läggas fram i vår. Om man är realist i det här fallet måste man medge att en sådan utredning bör komma fram till att vi inte kan bygga en reguljär flygplats i centrala Östergötland. Vi har väl blivit litet förnuftigare sedan vi i början på 1960-talet hade sådana planer.

Jag hoppas emellertid att det då blir lättare att vinna gehör för de välmotiverade kraven på en upprustning i Norrköping.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6–10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 13 Föredrogs

Trafikutskottets betänkande

1975/76:15 med anledning av propositionen 1975/76:93 med förslag till lag om utjämning av taxorna för fjärrtransporter av gods med lastbil till och från Gotland jämte motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Förstatligande av de privata bevakningsföretagen

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:30 med anledning av motion om förstatligande av de privata bevakningsföretagen.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:1800 av herr Mag-

nusson i Kristinehamn m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om initiativ till ett förstatligande av de privata bevakningsföretagen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1800.

Reservation hade avgivits av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1800 hos regeringen skulle anhålla om åtgärder för förstatligande av de privata bevakningsföretagen.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Vi har i den motion som ligger till grund för detta betänkande sagt att bevakningsföretagens roll i samhället alltmer kommit i blickpunkten. Att det blivit så kan väl förklaras av att dessa företag svarar för en rad skiftande arbetsuppgifter av mycket grannlaga natur. Bland de uppdrag som bevakningsföretagen brukar åta sig nämns i betänkandet bevakning av fastigheter, byggnadsplatser, anläggningar och fartyg samt övervakning av kunder i varuhus och butiker. Inte minst de sist nämnda uppdragen är av den karaktären att höga krav bör ställas på kvalifikationer och utbildning. Anställda i bevakningsföretag får ibland också fungera som strejkvakter. Med allt detta som bakgrund är det viktigt att väktarna utgör en ansvarsmedveten kår som utan att överträda sina befogenheter fullgör sina bevakningsskyldigheter.

Härför fordras främst givetvis tillfredsställande utbildning. I det hänseendet har det för en del av de privata bevakningsföretagens vidkommande tydligen funnits en del att önska.

I och med att lagen om bevakningsföretag trädde i kraft den 1 juli 1974 krävs nu auktorisation för alla företag som yrkesmässigt utför bevakningsuppgifter. Lagen föreskriver att personal vid auktoriserat bevakningsföretag skall vara godkänd vid prövning i fråga om laglydnad, medborgerlig pålitlighet samt lämplighet i övrigt för anställning i sådant företag. Rikspolisstyrelsen har utfärdat provisoriska föreskrifter för utbildning av väktare. En utredning har vidare tillsatts för att lägga fram förslag till en utformning av utbildningen som gör väktarpersonalen "väl skickad att utföra uppdrag av sådant slag som normalt brukar anförtros bevakningsföretag", såsom det sägs i utskottsbetänkandet.

Detta måste givetvis ses som ett uttryck för att utbildningen av denna personal är en viktig fråga och att det här har funnits stora brister. Att det nu är på väg att bli bättre får man hälsa med tillfredsställelse. Men om man betänker att det torde finnas mellan 100 och 150 företag av olika storlek i denna bransch får man en uppfattning om att det kan finnas och även kommer att finnas problem i branschen. Det förekommer ju av och till uppgifter om att väktarpersonal uppträder olämpligt, t. ex.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Förstatligande av
de privata bevak-
ningsföretagen*

i samband med att de används som strejkvakter. Med den omfattande flora av företag som finns kan det vara svårt att kontrollera att det alltid rör sig om seriösa företag, som också ställer krav på sin personal. Det problemet accentueras ytterligare om man nämner att i de mindre företagen antalet deltidsanställda torde överstiga antalet heltidsanställda.

När det gäller anställningsfrågorna framstår det som klart att de deltidsanställda utgör en mycket stor del av antalet anställda – något mindre än hälften i de största företagen och, som jag nyss sade, mer än hälften i de mindre. I lönehänseende ligger det statliga ABAB klart före de privata företagen. Detta gäller även AB Securitas, som dominerar marknaden med sina 7 000 anställda. Utan tvivel upplevs ABAB av väktarna som ett företag med större anställningstrygghet än de privata bevakningsföretagens.

I fråga om strukturen på bevakningsmarknaden gäller att AB Securitas, som nu övertagit bevakningsföretaget Sydvakt/Nordvakt i Borås, som förut nämnts har 7 000 anställda och behärskar marknaden till 60 %. ABAB har 1 200 anställda och en marknadsandel om ca 17 %. Dessa båda företag bedriver alltså en landsomfattande verksamhet, medan övriga företag mestadels har ett lokalt begränsat verksamhetsområde. Jag har fått den uppgiften att företaget Argus i Göteborg anses vara landets tredje största bevakningsföretag med sina 100 anställda, men jag har senare hört att det bevakningsföretag som sköter bevakningen här i riksdagshuset skall ha flera anställda. Men detta understryker i alla fall att de övriga företagen torde vara mycket små sådana med begränsade resurser att föra en seriös utbildnings- och anställningspolitik. Speciellt bland dessa mindre företag kan det förekomma att den anställda personalen inte är kvalificerad för sina uppgifter. Det förekommer att man vägrar att skriva på avtalsuppgörelser. Omsättningen av personal är stor. Men också inom det stora företaget AB Securitas klagas det på att anställningsförhållandena leder till stor omsättning av personal. Det kan naturligtvis inte vara bra i en bransch som har så mycket med allmänhet och bevakandet av allmänna tillgångar att göra.

I vår motion har vi pekat på att verksamhetsgrenar med anknytning till de uppgifter som bevakningsföretagen handhar är lagda under samhälllig kontroll. Polis- och tullväsende är t. ex. statliga inrättningar, brandkårerna har kommunerna hand om. Att bevakningsföretagen också bör ligga under samhällets kontroll är enligt vår mening ett logiskt krav. Deras arbetsområden inrymmer, som jag sade förut, alltför grannliga och viktiga uppgifter för att få handhas av företag varav kanske en del är av den karaktären att de inte inger allmänheten förtroende. Enligt motionärernas uppfattning behövs det en sanering på det här området och det bästa sättet att åstadkomma detta vore, menar vi, ett förstatligande av branschen. Genom ett förstatligande skulle man kunna få till stånd ordentlig kontroll över utbildningen, bättre anställningsförmåner och anställningstrygghet – över huvud taget ett samlat grepp över branschen som sådan. Därmed skulle man också skapa respekt för väktarföretagen

och väktaryrket.

Det förhållandet att AB Securitas, det ojämförligt största bevakningsföretaget, är ett multinationellt företag med förgreningar i en rad länder, däribland Iran, talar också enligt motionärernas uppfattning starkt för förstatligandetanken. Företaget visar tecken på att vilja lägga under sig en allt större marknadsandel. Övertagandet av Sydvakt/Nordvakt innebar att man tog över det då näst största bevakningsbolaget. Att ett multinationellt företag skall inneha kontrollen över ett så stort antal anställda av den här karaktären inger, menar vi, betänkligheter. Det kan ju tänkas att situationer kan uppstå där bevakningsstyrkorna används på ett sätt som inte står i överensstämmelse med svenska medborgares intressen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr HAGLUND (s):

Herr talman! Jag kan koncentrera min framställning rätt mycket när det gäller utskottets betänkande och utskottets resonemang och diskussion i den här frågan, därför att herr Magnusson i Kristinehamn har ju i stort redogjort för vad han skrivit i motionen och även för en del av vad vi har sagt i utskottsbetänkandet.

Jag vill först vända mig till herr Magnusson och börja där han slutade, nämligen beträffande multinationella företag. Det är väl inte rätt tid och plats att i detta sammanhang diskutera sådana. Jag vill inte betrakta AB Securitas som ett multinationellt företag, för om man tittar på siffrorna finner man att företaget har mellan 6 000 och 7 000 anställda här i landet och kanske litet över 7 000 i utlandet. Jämför man detta med vad som i övrigt gäller för svenska industriföretag utomlands – 1970 t. ex. hade svenska företag 182 650 anställda i utlandet – är dessa 6 000 à 7 000 inte mycket. De svenska företagen i utlandet hade en omsättning på över 16 miljarder. Jag tycker inte att man då kan tala om att AB Securitas har någon speciellt multinationell karaktär.

Om jag skall sammanfatta det som vi diskuterar i utskottet, det som herr Magnusson delvis berört och vad som framgår av näringsutskottets betänkande nr 30 kan jag t. ex. nämna att auktorisation av bevakningsföretag är obligatorisk. Frågan om auktorisation prövas av länsstyrelsen, som också utövar tillsynen över de auktoriserade bevakningsföretagen.

I Sverige finns f. n. ca 100 bevakningsföretag. De flesta är mycket små – det har även herr Magnusson sagt. De två största är Bevaknings AB Securitas, som ju är ett dotterbolag till Securitas International AB, vilket har sitt säte i Malmö, och Allmänna Bevaknings AB, som är ett statligt bolag. Securitas har omkring 6 000 anställda. ABAB bildades 1964 och har ca 1 000 anställda. Ordföranden i Securitas styrelse är inte okänd för någon här i riksdagen. Det är nämligen Axel Iveroth i Svenska industriförbundet.

I betänkandet redogörs vidare för de bestämmelser som gäller enligt lagen från 1974 om bevakningsföretag.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Förstatligande av
de privata bevak-
ningsföretagen*

Jag kan instämma i vad herr Magnusson sade om utbildningen av väktarna. Särskilt utbildningen har betonats i motionen. Gällande bestämmelser föreskriver redan nu att både hel- och deltidsanställda skall genomgå en grundutbildning, som omfattar en introduktionskurs på 32 timmar samt 22 timmar allmän väktarkunskap, 18 timmar brandförsvär, 12 timmar väktartjänst och 120 timmar praktisk yrkesträning. Totalt omfattar grundutbildningen 217 timmar.

Beträffande utbildningen pågår, som herr Magnusson anförde, två utredningar, som skall samordnas sinsemellan, nämligen utredningen om väktarutbildning och ordningsvaktsutredningen. Den förstnämnda utredningen arbetar med sikte på att bli färdig med sitt arbete under första kvartalet 1977.

I motionen och reservationen krävs ett förstatligande av de privata bevakningsföretagen. I reservationen framhålls: "De båda utredningarna har enligt direktiven uppenbarligen inte tillsatts med sikte på någon grundläggande ändring av förhållandena." Med anledning av den kritiska inställningen i reservationen vill jag redogöra något för direktiven till utredningen om väktarutbildning.

Huvuduppgiften är att lägga fram förslag till en utformning av utbildningen som är ägnad att göra väktarpersonalen väl skickad att utföra uppdrag av sådant slag som normalt brukar anförtros bevakningsföretag. Behovet av utbildning hänger samman med arbetsuppgifternas art, därför bör en kartläggning göras av omfattningen och frekvensen av olika typer av bevakningsuppdrag. Efter kartläggningen skall frågan om gränsdragningen mellan bevakningsföretagens verksamhet och sådana arbetsuppgifter som bör ankomma på polisväsendet behandlas.

Sedan skall utredningen självklart ta upp utbildningens innehåll. Härvid bör övervägas "differentierade utbildningsplaner".

Vidare skall möjligheterna till dispens från föreskrivna utbildningskrav för t. ex. personer med lång erfarenhet av väktartjänst undersökas. Behovet av åtgärder för att centralisera utbildningen eller delar därav skall övervägas. I samband därmed bör överväganden ske angående i vems regi en sådan verksamhet skall bedrivas; i det allmännas regi eller i andra former. Särskild uppmärksamhet ägnas åt kostnadsfrågorna. Utgångspunkten bör vara att företagen själva skall svara för kostnaderna oavsett i vems regi utbildning bedrivs. Behovet av utbildning och vidareutbildning för arbetsledare bör uppmärksammas, främst då de som har till uppgift att leda och instruera väktare. Utredningen är oförhindrad att ta upp även andra frågor som aktualiseras under utredningsarbetet.

Beträffande de två huvudfrågorna framhålls i utskottsbetänkandet: "Utskottet finner det vara angeläget att det allmänna har en tillfredsställande insyn i och kontroll över bevakningsföretagens verksamhet. Det auktorisationssystem som nu tillämpas syftar härtill."

Motionskravet har alltså i hög grad blivit tillgodosett. Jag hemställer därför, herr talman, att riksdagen avslår motionen 1975/76:1800.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Den impuls som gjort att motionen väckts har jag fått från anställda i Securitas, som för mig har pekat på vilka missförhållanden som råder. De små företagen motsvarar ju inte alls de fordringar som måste ställas i ett sådant här sammanhang. Det verkar bli allt vanligare att väktarpersonal anlitas för bevakningsuppgifter. Nu kan det ju tänkas att en del av dessa uppgifter är av ganska oskyldig natur, så att det inte behöver ställas speciellt stora krav på personalen, men det finns ju också uppdrag som kan tangerar rena säkerhetsfrågor, och då måste man absolut kräva att personalen står under offentlig kontroll.

Hur skulle svenska folket uppfatta förslag om att polisen eller delar av polisen skulle ställas under privat kontroll? Jag tror att alla finner den frågeställningen vara helt orimlig. Något sådant skulle inte accepteras, för det har blivit förankrat i människornas medvetande att personal av den arten skall stå under samhällets kontroll. Det är mot den bakgrunden jag vill visa på det betänkliga i att vi får stora privatägda företag – även multinationella sådana – vars anställda kan sägas utgöra privata polis-arméer. Det kan inte vara en förnuftig utveckling.

Bevakningsföretagens uppgifter är av den arten att personalen bör jämföras med polis, och då är det helt naturligt att verksamheten läggs under offentlig kontroll. Med offentlig kontroll menar jag att den skall ligga i statens händer. I de direktiv som gäller för de pågående utredningarna och som vi har hört herr Haglund referera står det ju klart att så långt tänker regeringen inte gå.

Skulle jag mot förmodan förlora voteringen i det här ärendet, så är jag övertygad om att diskussionen kommer att fortsätta och att kravet på förstatligande av bevakningsföretagen kommer att resas på nytt.

Herr HAGLUND (s):

Herr talman! Jag utgår ifrån att det hör till de pågående utredningarnas arbetsuppgifter att ta upp frågan om gränsdragningen mellan vad polismakten skall göra och vad väktarna skall göra. Herr Magnusson har dessutom goda möjligheter att föra fram motionärernas synpunkter till utredningarna, enär båda utredningsmännen tillhör riksdagen.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Svensson i Malmö och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande vteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Svensson i Malmö.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Regional konsu-
mentpolitisk
verksamhet*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 14
Avstår - 1

§ 15 Regional konsumentpolitisk verksamhet

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:31 med anledning av motioner om regional konsumentpolitisk verksamhet.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Utskottsbetänkandet om den regionala konsumentpolitiska verksamheten är egentligen ett ganska onödigt betänkande. Det är onödigt att frågan över huvud taget kommer upp eftersom det inte finns något regeringsbeslut om att den konsumentpolitiska organisationen på det regionala planet skall skrotas. Vi har också riksdagsbeslutet från förra året som mycket klart uttalar att organisationen skall behållas.

Ändå har det lämnats in fem motioner, däribland den som väckts av mig och andra och där det hemställs "att riksdagen beslutar

1. att uttala att regional hemkonsulentverksamhet endast kan upphöra efter riksdagens godkännande,
2. att uttala att lediga hemkonsulenttjänster i sedvanlig ordning skall ledigförklaras, utannonseras och återbesättas".

Den som undrar över detta bör ha bakgrunden något klar för sig. Det finns 39 tjänster inom den regionala hemkonsulentverksamheten ute i landet, vilken lyder under konsumentverket och som har till uppgift dels att föra ner den centrala konsumentpolitiska verksamheten på det lokala planet, dels att förmedla den erfarenhet av konsumentpolitisk verksamhet som finns i kommunerna till de centrala myndigheterna, dels också att hjälpa de kommuner som håller på att bygga upp en konsumentpolitisk verksamhet med detta arbete och hjälpa även de kommuner som inte har någon sådan verksamhet så att det inte blir några konsumentpolitiskt vita områden litet här och var ute i landet.

Förra året kom ett regeringsförslag i propositionen 1975:40, som föreslog att den regionala hemkonsulentorganisationen skulle skrotas till förmån för bidrag - om än små - till den kommunala konsumentpolitiska verksamheten. Detta väckte en väldig opinion och vi återfann motioner från alla fem riksdagspartierna om att man skulle bibehålla den regionala hemkonsulentverksamheten eftersom den trots allt var det enda vi hade av någon större kaliber utanför den centrala konsumentverksamheten.

Så blev också riksdagens beslut och näringsutskottet uttalade i sitt betänkande nr 26 förra året: "Det finns enligt utskottets mening inte

underlag för ett beslut nu om indragning i en nära framtid av hemkonsulenttjänsterna i länen. Den verksamhet som bedrivs på regional nivå genom hemkonsulenterna fyller för närvarande en viktig funktion." Vidare sade utskottet: "I takt med utvecklingen på det kommunala planet bör enligt utskottets mening en anpassning av den regionala organisationen komma till stånd." Dessutom skrev man: "Regeringen bör fortlopande följa utvecklingen på det lokala och regionala planet och lägga fram förslag till sådana organisatoriska förändringar som föranleds härav."

Nu hände bara det märkliga att när utskottet hade uttalat detta, och det var en vecka kvar tills kammaren skulle behandla frågan, kom det ett regleringsbrev från regeringen till länsstyrelserna som talade om att de regionala hemkonsulenttjänsterna inte skulle återbesättas utan regeringens särskilda medgivande. Innan riksdagen fattat beslut, men efter det att utskottet enhälligt lagt fast sin kurs, gör regeringen ett klart ställningstagande i syfte att påbörja nedrustningen av hemkonsulentverksamheten. Det är ett ganska märkligt förfarande, helt enkelt en fruktansvärd nonchalans gentemot riksdagsarbetet i de konsumentpolitiska frågorna.

Därefter har en hel del vatten runnit under broarna, men mycket tydligare har det inte redogjorts för hur det ligger till med den regionala hemkonsulentorganisationen. Det framgår nu av utskottshandlingarna att det varit en interpellationsdebatt under året. Men där har vi inte fått reda på så mycket mer än att regeringen uppenbarligen tolkat riksdagsbeslutet från förra året på sitt speciella lilla vis, nämligen att en nedrustning av konsulentorganisationen skulle genomföras i en eller annan form medan, som man hävdar, den kommunala konsumentpolitiska verksamheten byggs upp.

Nu förhåller det sig på det viset att kommunerna inte har råd att bygga upp sin organisation i den takt man önskar och det finns heller inget krav på dem att göra det. Att i det läget röja undan den väldiga erfarenhet och kunskap som finns inom den regionala konsumentpolitiska verksamheten måste vara förkastligt. Det är detta vi hävdar hela tiden. Dessutom framgår det av näringsutskottets betänkande nr 31 att man enligt utskottets mening finner goda skäl för att det även i ett läge där den kommunala konsumentverksamheten blivit fullt utbyggd bör finnas kvar konsumentpolitisk verksamhet på det regionala planet.

Vi motionärer har alltså till fullo blivit tillgodosedda i våra yrkanden och det är vi tacksamma för. Att jag ändå upptagit kammarens tid beror på det märkliga förfarandet dessförinnan. Nu är det min allra innersta förhoppning att regeringen till slut viker i den här frågan och går med på att riksdagen har uttalat som sin uppfattning att man bör behålla den regionala hemkonsulentverksamheten. Sedan får handelsdepartementet ha kvar sin alldeles egna uppfattning, men den skall inte styra det fortsatta arbetet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 31.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Regional konsu-
mentpolitisk
verksamhet*

Fru OSKARSSON (c):

Herr talman! I det betänkande om regional konsumentverksamhet, som vi nu behandlar, slår man från näringsutskottets sida fast med ännu större skärpa än tidigare att denna verksamhet skall finnas kvar.

Det är glädjande att det är ett enigt utskott som står bakom betänkande nr 31. Man är överens om att den regionala verksamheten har en viktig funktion även när den kommunala byggs ut.

Anledningen till att denna fråga behandlas nu är att den i en interpellationsdebatt i januari aktualiserades på nytt. Regeringen har sedan beslutet togs 1975 gjort vissa förändringar av verksamheten. Bl. a. har man beslutat att inte tillsätta några lediga hemkonsulenttjänster med ordinarie befattning utan endast som långtidsvikariat. Man har också gett vissa direktiv om förändrade arbetsuppgifter.

I den interpellationsdebatt som jag hade med handelsministern diskuterade vi frågan om regeringen följt riksdagens beslut. Debatten visade att regeringen tolkat beslutet annorlunda än man avsåg vid behandlingen av ärendet i näringsutskottet och som debatten i riksdagen före beslutet gav uttryck för. Jag går inte närmare in på behandlingen av ärendet, för den diskuterades ingående i interpellationsdebatten. Herr Danell har ju också berört saken i sitt anförande.

Under allmänna motionstiden väcktes sedan motioner från olika håll, där man begärde en skärpning av beslutet. Utskottet är i denna fråga överens om att i stort tillgodose de krav som ställts i motionerna. Från utskottets sida begär man sålunda att en utredning tillsätts för att se över arbetsuppgifterna för den regionala konsumentpolitiska verksamheten.

Som det är nu råder stor ovisshet om vad man som hemkonsulent i dag skall arbeta med eller inte skall arbeta med. Hemkonsulenternas arbetsuppgifter kommer enligt centrens uppfattning att ha stor betydelse i framtiden. Det kan inte vara riktigt att dra in en väl fungerande verksamhet och på så sätt skapa ett glapp mellan kommunerna och konsumentverket.

Det förhållandet att utskottet är enigt i de här frågorna visar att man är angelägen om att de löses och att man har den uppfattningen att regeringen tolkat beslutet annorlunda än riksdagen avsåg.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 31.

I detta anförande instämde herr Svanström (c).

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Såsom skett i motionen 1752 har herr Danell även här i dag riktat kritik mot regeringen för dess handläggning av regleringsbrevet med föreskrifter om återbesättning av lediga hemkonsulenttjänster.

Regleringsbrevet utfärdades, som herr Danell har påpekat, en vecka innan riksdagen fattade sitt beslut om den konsumentpolitiska verksamheten. Detta beror, enligt vad utskottet erfarit, på ett förbiseende som sammanhänger med att regleringsbrev till länsstyrelserna utgår från kommundepartementet,

medan det är handelsdepartementet som svarar för den konsumentpolitiska verksamheten.

Såsom framgår av betänkandet är det ett enhälligt utskottsförslag som nu lagts fram för riksdagen. Med hänsyn till detta förhållande skall jag nöja mig med dessa kompletterande uppgifter och ber att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande nr 31.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Jag vill tacka herr Blomkvist för de upplysningar som gavs, att det var ett förbiseende som låg bakom regleringsbrevet förra året. Vi kan väl då vara välvilliga nog att hoppas att det verkligen var på det viset och inte ägna oss åt att mer försöka uttyda de idéer som fanns i propositionen 40 förra året. Eftersom herr Blomkvist och jag och övriga ledamöter i denna kammare har varit eniga i den här frågan såväl förra året som i år hoppas jag att enigheten i år också kommer att omfatta handelsdepartementet.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Val av huvudmän i sparbank

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:32 med anledning av motion om val av huvudmän i sparbank.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:839 av herr Håkansson i Trelleborg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till ändring i sparbankslagen i enlighet med vad som i motionen anförts, innebärande bl. a. att mandatperioden för huvudmän i sparbank skulle vara lika lång för alla och tidsmässigt anknyta till den period som gällde för kommunala styrelser och nämnder samt att vid val av huvudmän på huvudmannasammanträde proportionellt val borde tillämpas.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:839.

Reservation hade avgivits av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:839 hos regeringen begärde förslag till ändring i sparbankslagen (1955:416) i enlighet med vad reservanten anført.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Här i kammaren avgörs omväxlande stora och små frågor. Det nu förevarande ärendet tillhör klart de små och mer perifera ärendena.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Val av huvudmän i
sparbank*

Men vpk-ledamoten i näringsutskottet har ändå funnit yrkandet i den föreliggande s-motionen riktigt ur demokratisk synpunkt och därför reserverat sig för bifall till motionen.

Den sakfråga som tas upp i motionen rör sättet att välja huvudmän i sparbank. Jag vill då inledningsvis säga att frågan om samhällets inflytande och kontroll över bank- och kreditväsendet är av helt annan dimension och räckvidd. Vi har tagit upp den frågan i annat sammanhang, och den skall inte heller debatteras just nu.

Sparbankerna är speciella så till vida att de anses utgöra organ som skall förmedla insättarnas medel till presumtiva låntagare på ett sätt som inte skall ge enskild vinst i annan form än ränta till insättarna på deras medel. Styrelse i sparbank väljs av huvudmännen, och huvudmännen väljs – enligt gällande sparbankslag – till hälften av kommunfullmäktige eller landsting och till hälften av huvudmännen genom självkomplettering. Såväl reservanten som motionärerna anser självkomplettering, eller kooptation, förkastlig, om den skall ske i de former som nu gäller.

Om självkompletteringen skedde på en gång och inte som nu i omgångar skulle endast de kommunalt valda huvudmännen kunna delta i valet – av det skälet att de som står på omval inte själva får göra detta. Möjlighet skulle då öppna sig för genomförande av proportionella val också vid självkompletteringen.

Denna möjlighet att här tillämpa proportionella val har ifrågasatts av remissinstanserna vid denna frågas tidigare riksdagsbehandling. Vi anser att det är ett uttryck för den obotfärdiges förhinder. Det är, menar vi, fullt möjligt att genomföra proportionella val också vid självkomplettering – om bara viljan finns och om bestämmelserna ändras på sätt som behövs.

Herr talman! Vi vidhåller för vår del det ställningstagande som gjorts vid denna frågas tidigare riksdagsbehandling. Jag yrkar därför nu bifall till reservationen av herr Svensson i Malmö.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Jag skall foga några få kommentarer till näringsutskottets betänkande nr 32 och motionen 839.

Jag tycker att det i och för sig inte är så märkligt att det förekommer olika åsikter i en fråga, men jag har med ett stort beklagande noterat det sätt som Svenska sparbanksföreningen har agerat på i den nu aktuella frågan. Den får och skall givetvis också argumentera för sina uppfattningar, men att, som den gör i ledaren i nr 2 av tidskriften Sparbankerna, medvetet feltolka och på obefintliga grunder misstänkliggöra motionen i sakfrågorna vittnar bara om dålig smak och uppfattas som försvar för en sjuk sak.

Att de förhållanden, herr talman, som man i motionen beskriver och vill ha ändrade inte är generellt förekommande är ett lika korrekt påstående som att allt inte står rätt till överallt. Det är därför, som jag ser det, fullt befogat att se över frågan. Jag kan bara med beklagande konstatera att näringsutskottet icke har följt den linjen.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! I detta ärende har vi att ta ställning till motionsvägen framförda förslag till ändringar i gällande regler för val av huvudmän i sparbank.

Som vi hört av herr Håkansson i Trelleborg och herr Israelsson är det främst i två avseenden man önskar ändringar. Man kräver att den treåriga mandatperioden skall vara densamma för alla huvudmän och sammanfalla med de kommunala församlingarnas mandatperiod. Vidare kräver man att den del av huvudmannakåren som väljs av huvudmännen själva skall väljas genom proportionella val.

Motionärernas och reservantens krav och förslag om att alla huvudmän skall väljas på en och samma gång strider mot nuvarande bestämmelser i sparbankslagen och också mot de intentioner som fanns i motiven till bestämmelsen om successiv förnyelse av huvudmannakåren. Den successiva förnyelsen skapar garantier för kontinuitet i sparbanken och dess verksamhet, en sak som vi inom utskottsmajoriteten tillmäter stor betydelse.

Förslaget att endast de kommunalt valda huvudmännen skulle äga rösträtt vid valet av de huvudmän som väljes på huvudmannasammanträde innebär en radikal förändring i förhållande till nuläget. Jag måste säga att jag har svårt att hitta någon finess i förslaget. Om avsikten är att den proportionalitet som finns i den politiskt valda delen av huvudmän skall slå igenom helt också i den del av huvudmannakåren som väljes av huvudmännen själva och denna grupp inte skulle ha någon rösträtt i valen, vore det väl enklare att låta de kommunala församlingarna välja samtliga huvudmän. Men nu är inte en sparbank en kommunal nämnd och inte heller huvudmannakåren en kommunal styrelse, och därför menar utskottsmajoriteten att när det nuvarande systemet fungerar tillfredsställande, så finns det ingen anledning att bifalla förslaget till ändring.

Herr talman! Om motionärernas och reservantens förslag skulle genomföras, kommer detta att innebära mycket mera vittgående förändringar än vad jag skulle tro att motionärerna själva har tänkt sig. Sparbanken skulle i så fall komma att mista sin nuvarande karaktär av småspararnas bankinrättning och i stället få karaktär av en kommunalägd bank eller inrättning. Inom utskottsmajoriteten anser vi inte att det nu föreligger skäl till sådana förändringar och ingrepp. Vår uppfattning är att sparbanken fungerar väl i sin nuvarande form. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Herr Bengtsson i Landskrona använder ett argument som försvar för näringsutskottets ståndpunkt vilket jag inte tycker är relevant i sammanhanget. Han säger att det som motionärerna – och i och för sig också reservanten – vill strider mot bestämmelserna i den nuvarande sparbankslagen. Det är ett konstigt argument, och jag tycker inte att man borde ta fram det, eftersom vad vi vill just är att få till stånd en ändring i sparbankslagen.

Frågan huruvida ett genomförande av vårt förslag skulle få stora och

vittgående konsekvenser är också, som jag ser det, tämligen ointressant; det viktiga är ju att man vid utseendet av huvudmän får en demokratisk process som man redan har i andra sammanhang.

För att ingen tveksamhet skall råda om hur jag avser att rösta ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till näringsutskottets betänkande.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det finns inte mycket att tillägga. Jag vill bara i fråga om kontinuiteten, som togs upp här, säga att den enligt mitt bedömande inte sammanhänger enbart med sättet att välja huvudmän – om man väljer proportionellt eller ej eller om man väljer vid ett visst tillfälle eller ej. Kontinuiteten sammanhänger med i vad mån ledamöterna, alltså huvudmännen, blir omvalda och kommer att sitta kvar. Det är detta som är avgörande för kontinuiteten och inte sättet att välja dem.

Jag vidhåller fortfarande yrkandet i mitt första anförande.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Jag är naturligtvis medveten om att allting går att förändra i det här samhället, men varken motionärerna eller reservanten har kunnat övertyga utskottet om att de förändringar man föreslår i motionen skulle vara till förmån för sparbankernas verksamhet, och det är detta som vi anser vara väsentligt. Skall det vara någon mening med förändringar, förutsätter jag att det skall vara förändringar till det bättre.

Nu säger herr Israelsson att han har svårt att förstå det här med kontinuiteten, som utskottsmajoriteten har varit inne på och som också jag har sagt att vi tillmäter stort värde. Det är väl uppenbart, herr Israelsson, att kontinuiteten i all verksamhet har en väsentlig betydelse, och huvudmannakåren är den högsta beslutande instansen i sparbanken. Vi kan tänka oss den situationen, att om vi skulle följa motionärernas och reservantens tankegångar, skulle hela huvudmannakåren kunna komma att bytas ut vid ett och samma tillfälle. Jag har svårt att föreställa mig att detta skulle kunna vara till gagn för sparbanken som sådan.

Huvudmännen är enligt sparbankslagen representanter för insättarna och som jag tidigare nämnde sparbankens högsta beslutande organ. Jag har svårt att tänka mig att man till en kommunal församling – som man har uttryckt det i motionen – skulle kunna överföra det ansvaret och, som motionärerna säger, utkräva politiskt ansvar för vad som förekommer i banken. Jag har tidigare sagt att ett bifall till motionen kommer att medföra stora lagändringar, och jag föreställer mig att motionärerna inte riktigt förstår konsekvenserna av sitt förslag. De bortser nämligen helt från sekretessbestämmelserna i det här sammanhanget. Detta är någonting som jag tror att de inte har gjort riktigt klart för sig när de har skrivit motionen.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det första argumentet, att alla skulle kunna bytas ut på

en gång, kan vi väl avfärda som rent teoretiskt. Något sådant kommer knappast att inträffa i verkligheten. Det andra argumentet, att vi måste se till vad som är bäst för själva sparbanken, kan vi vända på och i stället fråga oss: Är det sämre för sparbanken om valsättet ändras? Jag har svårt att tänka mig det. Däremot tror jag att det ur demokratiska synpunkter skulle kunna vara en förbättring.

Ser vi på sättet att välja nu, måste vi ju finna att det i grunden är kommuner och landsting som väljer, eftersom de väljer hälften av huvudmännen som i sin tur väljer den andra hälften. Kommun och landsting väljer alltså primärt, och sedan kompletterar huvudmännen sig själva.

Jag kan inte se att vårt förslag innebär någon så stor och revolutionerande förändring som herr Bengtsson i Landskrona menar, utan det skulle mycket väl gå att genomföra.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Herr Israelsson säger att det gäller att leda i bevis att det som motionärerna och reservanten föreslår skulle vara sämre för sparbanken. Jag vill upprepa vad jag sagt tidigare: Utskottsmajoriteten har konstaterat att det nuvarande sparbanksväsendet fungerar väl, och därför menar vi att det inte finns någon anledning att ge sig ut på någonting som eventuellt skulle kunna bli äventyrligt.

Med detta vill jag inte ha sagt att de nuvarande bestämmelserna i sparbankslagen i alla sammanhang och för all framtid kommer att stå oförändrade. Vi kommer säkert att vidta förändringar tid efter annan, men på det område där motionärerna och reservanten nu har förordat ändringar anser vi oss inte kunna uppnå ett bättre förhållande än det som är rådande i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Svensson i Malmö och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Svensson i Malmö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Israelsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-

Ja	– 264
Nej	– 22
Avstår	– 6

*Ersättning för
personskador på
grund av brott*

§ 17 Ersättning för personskador på grund av brott

Föredrogs justitiekammarens betänkande 1975/76:23 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till ersättning för personskador på grund av brott, m. m.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Vid punkten 2 i justitiekammarens betänkande nr 23 har herr Schött och jag anmält ett särskilt yttrande. Det gäller den för riksdagen inte obekanta frågan om ersättning för skador på grund av brott.

Jag vill helt kort erinra om att denna fråga har en gammal förhistoria. Redan på 1940-talet väcktes motioner där man begärde en utredning och förslag om en lösning av detta angelägna spörsmål. Det skulle emellertid dröja ända till 1974 innan ett enigt justitiekammare hos regeringen begärde att en utredning skulle tillsättas. Vi skrev i vårt betänkande ganska utförliga och noggranna riktlinjer för arbetets bedrivande.

Men jag vill, herr talman, säga att jag inte tycker att det finns anledning att rikta någon kritik mot de direktiv som utfärdades. De anslöt sig väl till det beslut som riksdagen tog. Riksdagens beslut innebar att arbetet skulle bedrivas med skyndsamhet. Det framgår också av direktiven. Men vi sade till yttermera visso att förslag om möjligt skulle föreläggas 1975 års riksdag.

Nu är vi redan inne på 1976 och fortfarande har utredningen inte avlämnat sitt förslag. Efter vad jag senast har inhämtat finns det inte anledning att förmoda att utredningen blir klar med sitt förslag förrän under hösten 1976. Det har alltså skett en försening av detta ärende. Man kan möjligen säga att det beror på att utredningen har fått tilläggsdirektiv. Men det ärendet är inte av en sådan omfattning att det borde ha fördröjt arbetet. I varje fall var det inte nödvändigt att man behandlade de båda frågorna på samma gång. Därför kan vi inte tycka att detta är ett acceptabelt skäl.

Med detta vill jag alltså, herr talman, bara säga att enligt min mening har regeringen inte här på ett tillfredsställande sätt tillgodosett riksdagens önskemål. Och det finner jag anledning att beklaga.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Som svar till fru Kristensson vill jag säga att utredningen har arbetat så skyndsamt som det har varit möjligt. Vi började arbetet i slutet av 1974, och vi fick tilläggsdirektiv efter en votering här i kammaren, där en borgerlig majoritet segrade år 1974. Tilläggsdirektiv medför i regel en förlängning av ett utredningsarbete.

Nu befinner vi oss i slutspurtan av utredningsarbetet, och vi räknar med att i augusti månad vara klara att lägga fram vårt förslag.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Med vad jag tidigare sade ville jag inte rikta någon kritik mot utredningen. Jag tror att utredningen har gjort vad den kunnat. Men jag vill ändå påstå att med några år på nacken här i riksdagen har man fått erfarenhet av att i de frågor där det finns politisk vilja från regeringens sida att skynda på en fråga och verkligen komma med förslag snabbt, så är detta möjligt. Jag påstår alltså att en sådan styrning från regeringens sida i detta fall inte har förelegat.

Vad gäller problemet med tilläggsdirektiven vill jag ändå nämna, herr Nygren, vilket ni självfallet vet, att riksdagen begärde inte att det problem som berördes av tilläggsdirektiven skulle lösas av brottsskadeutredningen. Riksdagen lämnade frågan öppen, vilken utredning som skulle syssla med det, så det var i departementet som man tillade brottsskadeutredningen den här problematiken.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! När fru Kristensson här riktar kritik mot regeringen för att utredningen inte arbetar fort nog, så kan det väl räcka med att erinra om att utredningen tillsattes 1974 och började sitt arbete då. Vi har nu kommit till 1976, och utredarna har ju sagt att de trots tilläggsdirektiven skall bli färdiga i år.

Fru Kristensson vet lika bra som jag att våra svenska utredningar arbetar synnerligen grundligt men att de inte i onödan drar ut på tiden. Och med hänsyn till den normala tiden för utredningsarbete här i landet vill väl fru Kristensson ändå inte göra gällande att denna utredning dragit ut på tiden.

Det är ju så, fru Kristensson, att när det drar ut på tiden talar vi med ordförandena i de utredningar som det gäller och försöker få dem att skynda på. Vi har hållit kontakt med denna utredning, men jag kan inte för min del finna anledning att rikta någon kritik mot att utredningen ännu inte lagt fram sitt förslag.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Som jag själv sade alldeles nyss riktar inte jag heller någon kritik mot utredningen, och jag kan villigt erkänna att den tid som det här rör sig om inte är så förfärligt lång i perspektiv av hur lång tid utredningar i många fall tar på sig. Det är också bra att utredningarna arbetar grundligt. Men jag vill upprepa att om regeringen bedömer en fråga som angelägen brukar regeringen verkligen inte dra sig för att klargöra för utredningsmännen att de måste arbeta extra fort. Och i varje fall vi på den borgerliga sidan betraktar den här frågan som angelägen. Det är en gammal fråga; den har alltför länge förhalats.

Det finns ju exempel på utredningar som verkligen har arbetat fort när det varit både stora och komplicerade frågor. Jag kanske skall erinra jus-

Torsdagen den
11 mars 1976

*Ersättning för
personskador på
grund av brott*

titieministern om en fråga som berör ert område, nämligen den som behandlades av brottskommissionen. Denna blev ju verkligen klar på rekordtid, och jag tror inte att man kan säga att de förslag som där presenterades inte var tillräckligt grundligt penetrerade.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag har svårt att förstå vart fru Kristensson vill komma. Jag har ju förklarat för fru Kristensson att utredningen arbetar i nära kontakt med departementet, och vi kan inte se att utredningen på något sätt har arbetat långsamt eller fördröjt sitt arbete. Under sådana förhållanden finns det ingen anledning för oss att framföra kritik, och jag menar att det inte heller finns någon anledning för fru Kristensson att rikta kritik mot regeringen.

Jag vill erinra om att den här frågan löstes faktiskt genom en snabbutredning under 1970, och vi fick igenom ett förslag i riksdagen. De bestämmelserna har sedan gällt i fråga om personskador vid brott, vilket varit till stor nytta för de människor som inte har kunnat få ersättning av gärningsmännen. Den utredningen genomfördes på ungefär ett halvt år.

På det här området är det alltså ingenting som har förhalats eller fördröjts. Men fru Kristensson vet att nu rör det sig inte om personskadorna i första hand, utan det gäller möjligheten att få ersättning för saksador – en fråga som såvitt jag känner till ännu inte är löst i något annat land.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Vad jag opponerar mig emot är att det tydliga uttalande som riksdagen gjorde inte har beaktats i tillräcklig grad. Det är den kritiken jag har vågat framföra. Men jag upprepar att jag har inte riktat den kritiken mot utredningen utan mot regeringen.

Sedan är det riktigt att det förslag som vi här talat om lades fram oerhört snabbt 1970. Det var strax före valet det året som man i en departemental utredning föreslog att 1 milj. kr. skulle avsättas till fonden för personskador. Jag skall inte närmare diskutera den frågan nu, eftersom den ligger litet på sidan om, men jag vill ändå säga att den fonden lär inte ha uppfyllt de förväntningar som många människor ställde på den, eftersom så få fick vetskap om att den möjligheten existerade. Och när det gäller möjligheterna till ersättning från den fonden utgår man dessutom inte från vanliga skadeståndsmässiga principer utan från en social behovsprincip.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 18 Föredrogs justitieukskottets betänkande 1975/76:24 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till rättshjälp m. m. jämte motioner.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! I detta utskottsbetänkande behandlas bl. a. en motion som jag har väckt och som gäller offentliga försvarare i brottmål. Som alla väl vet går det så till att den anklagade, alltså den för brott misstänkte, får föreslå en försvarare, och sedan utser tingsrätten vem som skall försvara honom. Nu har det emellertid blivit mer och mer populärt att de anklagade föreslår en av våra s. k. kändisadvokater, som har rykte om sig att vara skickligare än andra. Det händer också att tingsrätten utser just denne advokat. Ibland väcker det litet anstöt hos allmänheten att man i en rättsaffär i en kommun utser en advokat långt fjärran ifrån, som då får företa flygresor till och från, vilket givetvis ökar kostnaderna för det allmänna och skattebetalarna.

Men lika illa kan det vara om tingsrätten vägrar att utse den föreslagne advokaten, vilket det ofta finns goda skäl för. Då händer det att den misstänkte säger att tingsrätten intog en fientlig hållning till mig från början; jag fick inte ens den försvarare jag ville ha. Jag var dömd på förhand. Och så gick det som det gick. Detta är inte heller särskilt tillfredsställande.

Just nu har vi av en händelse ett aktuellt fall, som visar hur illa detta system fungerar. I Helsingborg handläggs f. n. en speciellt avskryvård mordaffär. Alla mordaffärer är avskryvårda, men denna är värre än de flesta. Och där har tingsrätten utsett en av våra populäraste kändisadvokater, som har flugit fram och tillbaka mellan Stockholm och Helsingborg, ända till dess han en vacker dag avsade sig uppdraget. Han ville inte vara med längre utan reste till Amerika för att referera ett annat rättsfall för en veckotidning. Tingsrätten fick alltså utse en annan försvarare, men då hade den förste redan dragit stora kostnader.

Min mycket utskällda idé är att man skulle ha fast anställda offentliga försvarare. Precis som man nu lottar ärenden på åklagare skulle vi ha en kader av goda offentliga försvarare, som man lottade ut ärendena på. Därigenom skulle allt tal om "mygel" och kritiken att den anklagade inte fått den försvarare han ville ha försvinna. Från advokathåll har man också ibland varit missbelåten med att vissa tingsrätter har ett system med favoriter; man utser alltid ungefär samma advokater som försvarare. Det finns också många andra advokater som vill ha det många gånger enkla och lukrativa uppdraget som försvarare. De olägenheterna hade man kommit ifrån med det system som jag har föreslagit.

Nu säger utskottet – vilket också advokaterna har sagt – att det är oerhört viktigt att den offentlige försvararen står helt fri från myndigheterna. Han får inte vara fast anställd. Men däri ligger ju en ganska otillbörlig beskyllning mot de offentliga försvarare som utses bland Allmänna advokatbyråns jurister. De är ju fast anställda. Och skulle man alltså insinuera att de gör ett sämre jobb bara därför att de råkar vara fast anställda av staten? Detta är naturligtvis helt oriktigt. Dessutom är det väl ändå så att man alltid

Torsdagen den
11 mars 1976

Offentliga försvarare i brottmål

har ansett att en fast anställd tjänsteman är särskilt oberoende av myndigheter och överhet. Ja, han borde vara det ännu mer än den offentlige försvarare som nu utses, eftersom han kanske får stå på tå för att få ett uppdrag då och då. Han blir väl mer beroende. Dessutom är det så att vederbörande med det nuvarande systemet ändå betalas av statliga medel. Men vad som framför allt talar mot kritiken av förslaget är det faktum att vi nu har Allmänna advokatbyrån med fast anställda jurister som förordnas som offentliga försvarare och naturligtvis gör ett gott jobb som sådana.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att man i både USA och Canada har ett sådant här system, åtminstone till vissa delar, vilket visat sig fungera väl. Jag tror det skulle fungera väl här också.

Jag har naturligtvis inget yrkande, eftersom ett enigt utskott inte ansett motionen vara värd ens en reservation. Men jag är ganska övertygad om, fru talman, att denna idé har framtiden för sig. Vi får väl se.

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru KRISTENSSON (m):

Fru talman! Även om herr Sjöholm inte ställde något yrkande och även om det är ett enigt utskott som står bakom betänkandet kan det vara motiverat med några korta kommentarer till hans inlägg.

Jag tycker att herr Sjöholm i sin argumentering förbiser en mycket viktig principiell fråga, nämligen att parten själv skall ha möjlighet att välja försvarare. Jag skulle vilja fråga om inte det är en grundläggande princip som man ogärna avviker ifrån. Skulle man ha ett system med fast anställda offentliga försvarare skulle den principen rubbas. Det är en invändning som utskottet gjort.

En annan invändning, som vi tillåter oss att hålla fast vid, är att det är värdefullt att man har offentliga försvarare med en oberoende ställning i förhållandet till myndigheterna.

Av dessa båda skäl har vi avstyrkt herr Sjöholms motion. Det är skäl som riksdagen anförde när vi behandlade dessa frågor såväl 1968 som 1972.

Jag yrkar, fru talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr SJÖHOLM (fp):

Fru talman! Egentligen bemötte jag vad fru Kristensson nu sade redan i mitt första inlägg. Jag var inne på bägge dessa invändningar och tillbakavisade dem.

Fru Kristensson säger att den tilltalade själv skall få välja försvarare. Jag sade att det då händer att exempelvis en tjuv i Växjö vill ha en av våra kändisadvokater till försvarare. Säger då tingsrätten nej och utser någon annan händer det ofta att den misstänkte säger att han var dömd på förhand. Varför skall man ha det så? Om man i stället lottade ärendena skulle man slippa alla misstankar om sådana otillbörligheter, som naturligtvis alltid är fel. Det är ändå mycket otillfredsställande att en tilltalad kan få uppfattningen

att tingsrätten intog en avog hållning till honom från begynnelsen. – Det var den ena punkten.

Den andra punkten gällde försvararnas oberoende ställning. Jag vet inte varför den skulle vara mera oberoende som får arvode i stället för att ha fast lön. Jag tror att den som har fast lön är mindre beroende av myndigheter och överhet.

Dessutom, fru Kristensson, hur är det i så fall med de jurister som är anställda på Allmänna advokatbyrån och som icke sällan förordnas som offentliga försvarare och gör ett lika bra jobb? De är fast anställda. Jag tror inte att någon människa misstänker att de är sämre därför att de är fast anställda.

De två invändningar vi fått höra är alltså tämligen intentsägande.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 19 Anslag till brottsförebyggande rådet

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1975/76:25 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt avser anslag till justitiedepartementet m. m. jämte motioner.

Fru TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 2 (Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader)

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) under punkten A 10 (s. 23 och 24) föreslagit riksdagen att till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 435 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:400 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen anvisade till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader ökade arvodesmedel till arbetsgrupper 150 000 kr. utöver regeringens förslag (yrkande 1 a) samt att riksdagen som sin mening gav

regeringen till känna vad som i motionen anförts om aktualisering av alkoholfrågorna inom brottsförebyggande rådet (yrkande 4 a).

1975/76:1060 av fru Fränkel (fp).

1975/76:1082 av herrar Polstam (c) och Fransson (c), vari yrkats att riksdagen vid behandlingen av regeringens proposition 1975/76:100, bilaga 4, punkt A 10, skulle besluta att till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 786 000 kr. samt

1975/76:1998 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen hos regeringen begärde att den aviserade utredningen om översyn av förmögenhetsbrotten skulle få i uppdrag att allsidigt och förutsättningslöst pröva förmögenhetsbrottens utformning och påföljder i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 2) samt att riksdagen begärde att regeringen till prövning upptog de förslag som i motionen framlagts angående vissa påföljder för unga lagöverträdare (yrkande 8).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med anledning av regeringens förslag samt motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 1 a) och motionen 1975/76:1082 till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 2 585 000 kr..

2. att riksdagen beträffande aktualisering av alkoholfrågorna skulle avslå motionen 1975/76:400 i denna del (yrkande 4 a),

3. att riksdagen beträffande översynen av förmögenhetsbrotten skulle avslå motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 2),

4. att riksdagen beträffande påföljder för unga lagöverträdare skulle avslå motionen 1998 i denna del (yrkande 8),

5. att riksdagen beträffande butikssnatterier skulle avslå motionen 1975/76:1060.

Reservationer hade avgivits

1. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m) som beträffande översynen av förmögenhetsbrotten ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 2) gav regeringen till känna vad reservanterna anført i detta hänseende,

2. av herrar Nyquist (fp) och Polstam (c), fröken André (c), herrar Johansson i Växjö (c) och Raneskog (c) samt fru Wiklund (c) som beträffande översynen av förmögenhetsbrotten ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

3. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m) som beträffande påföljder för unga lagöverträdare ansett att utskottet under 4 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1998 i denna del (yr-

kande 8) gav regeringen till känna vad reservanterna anført i detta hänseende.

Punkten 3 (Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader)

Regeringen hade under punkten A 11 (s. 24) föreslagit riksdagen att till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1975/76:1093 av herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Sellgren (fp) samt 1975/76:1998 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen hos regeringen begärde utredning om vad brottsligheten kostade samhället och den enskilde (yrkande 1) samt att riksdagen begärde att regeringen snarast lät sammanställa och redovisa 1956 års klientelundersökningens forskningsresultat (yrkande 7).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande upplysningskampanj om kriminalvården skulle avslå motionen 1975/76:1093,
3. att riksdagen beträffande kostnaderna för brottsligheten skulle avslå motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 1),
4. att riksdagen beträffande 1956 års klientelundersökning skulle avslå motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 7).

Reservationer hade avgivits

4. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m) som beträffande kostnaderna för brottsligheten ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 1) hos regeringen begärde utredning om vad brottsligheten kostade samhället och den enskilde,
5. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m) som beträffande 1956 års klientelundersökning ansett att utskottet under 4 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1998 i denna del (yrkande 7) gav regeringen till känna vad reservanterna anført i detta hänseende.

Fru KRISTENSSON (m):

Fru talman! I justitieutskottets betänkande behandlas bl. a. anslaget till brottsförebyggande rådet, och utskottet har ägnat en hel del intresse åt rådets verksamhet. Vi har fått utförliga informationer om det aktuella läget beträffande de olika arbetsgrupper som f. n. fungerar inom rådet. Det råder heller inga delade meningar om de anslag till brottsförebyggande rådet som har föreslagits i propositionen. Vid betänkandet har emellertid fogats några reservationer som jag vill kommentera.

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

Anslag till brottsförebyggande rådet

Torsdagen den
11 mars 1976

*Anslag till brottsfö-
rebyggande rådet*

Reservationen 1 av herr Schött och mig gäller den aviserade översynen av förmögenhetsbrotten. Vi har haft ett behov av att klargöra att vi för vår del menar att den utredning som skall göras och som vi inte opponerar oss mot – vi tror att det är riktigt att den görs – inte bör bindas vid så snäva direktiv som att döma av budgetpropositionen bilaga 4 kommer att bli fallet. Vi menar att dessa frågor bör prövas mer allsidigt och förutsättningslöst. Jag har tagit del av det material som ligger till grund för de direktiv som förbereds i justitiedepartementet. Om dessa direktiv verkligen utarbetas efter det materialet anser jag att utvecklingen blir otillfredsställande. Förslaget skulle då innebära att en stor del av förmögenhetsbrotten förs till en grupp som skulle kallas ringa förmögenhetsbrott. Där skulle straffsatsen vara enbart böter. Tar man därtill i beaktande att vi har att vänta en proposition med förslag om att ta bort förvandlingsstraffet för böter kan vi konstatera att vi säkert får uppleva många fall där någon reaktion över huvud taget inte blir aktuell.

Därtill kommer att brottsförebyggande rådet har tänkt sig att man skulle använda institutet rapporteftergift i icke ringa omfattning när det gäller dessa förmögenhetsbrott. Det betyder att de kommer att behandlas som snatteri och att skyddet för de enskilda när det gäller förmögenhetsbrott ytterligare kommer att minska.

Vi har i reservationen 1 med den korta motivering som där anges velat säga att det är riktigt att göra en utredning men att den inte bör bindas vid snäva direktiv utan ske förutsättningslöst. Vi har i den delen anslutit oss till moderata samlingspartiets ledamots i brottsförebyggande rådet, Håkan Winberg, reservation i rådet.

Vid betänkandet finns också fogad reservationen 2 av centerpartisterna och folkpartisten i utskottet. Beträffande den reservationen vill jag bara säga att jag inte tycker att man kan förutsätta att direktiven kommer att medge en allsidig och förutsättningslös prövning. Enligt min mening talar ingenting för att man kan hysa en sådan förhoppning.

Vid punkten 2 har herr Schött och jag i reservationen 3 återkommit till en fråga som inte är ny för kammaren; det gäller påföljderna för unga lagöverträdare. Vi upprepar argument som vi har fört fram vid flera tidigare tillfällen, nämligen att det är angeläget med snabba ingripanden mot unga lagöverträdare, att det är otillfredsställande att en ung lagöverträdare kan begå brott efter brott utan att någon åtgärd vidtas som av vederbörande upplevs som meningsfull. Resultatet blir i praktiken, menar vi, att vi får kriminellt hårt belastade unga personer som kunde ha förts in i en så att säga normal livsföring om man hade ingripit i tid och med varierade åtgärder, sådana som vi i dag inte har i vårt påföljdssystem.

Vi har erinrat om att ungdomsfängelseutredningen enligt sina direktiv har att arbeta inom ramen för gällande påföljdssystem, och det tycker vi är beklagligt. Vi menar att de tankar som finns på många håll, både i Europa och annorstädes i världen, att man bör tänka sig någon form av samhällsnyttigt arbete för ungdomar, borde kunna prövas här i landet. Det är angeläget att en som vi tycker så vettig åtgärd inte förhalas utan att vi så

snart som möjligt får en utredning och förslag i det hänseendet.

Vidare har vi fört fram en tanke som vi nämnt i många tidigare sammanhang, nämligen tanken på kortfristiga frihetsberövanden i anslutning till brotts begående.

I reservationen 4 har herr Schött och jag i anslutning till moderata samlingspartiets partimotion yrkat på en utredning angående kostnaderna för brottsligheten. Det kan sägas att det inte har något större värde att få veta vad brottsligheten kostar. Brottslighetens konsekvenser är ju inte huvudsakligen ekonomiska, utan det är andra konsekvenser som man i första hand bör beakta. Men jag tror att om man fick klart för sig på ett ungefär – det är helt omöjligt att få fram exakta siffror – vad brottsligheten kostar, så skulle man därmed också få en större motivation för att verkligen satsa pengar i förebyggande syfte. Vi erinrar om att man i andra länder lagt ned möda på att försöka få fram någorlunda klara siffror på vad brottsligheten kostar. Vi nämner både i motionen och i reservationen att man i England exempelvis gjort undersökningar som visar att samhällskostnaderna för tillgreppsbrotten – observera endast tillgreppsbrotten – uppgår till 2 % av nationalinkomsten. Om en sådan beräkning skulle stämma även för vårt land, vilket vi naturligtvis inte vet, skulle det innebära att kostnaderna för enbart tillgreppsbrotten i Sverige skulle uppgå till 6 miljarder kronor.

Fru talman! Genom att i varje fall ange någon siffra har jag velat påvisa att detta är ett problem som gäller mycket stora pengar. Jag kan inte förstå att någon med fog har anledning att vara rädd för den sanning som man till äventyrs kan få fram genom en sådan här undersökning. Jag har därför svårt att förstå varför man har motsatt sig detta förslag.

I reservationen 5 slutligen har vi återigen pekat på att det är angeläget att man försöker ta vara på det värdefulla utredningsmaterial som finns i 1956 års klientelundersökning. Jag vill erinra om att den undersökningen har kostat mycket stora pengar. Jag vet inte om herr justitieministern kan ange beloppet, men det rör sig i varje fall om ett par miljoner kronor. Dessutom tror jag att alla vitsordar att de resultat man kom fram till var intressanta och att det är angeläget att dra nytta av dem. Det enda vi avsett med reservationen är att påpeka att det är angeläget att man inte låter detta material ligga – det har redan legat ganska länge – utan nu bestämmer sig för att dra ut kontentan av materialet för att därmed få ett underlag för arbetet på att försöka finna en förklaring till vad det är som orsakar brottsligheten och därmed kunskap om hur man skall motverka den.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1, 3, 4 och 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr POLSTAM (c):

Fru talman! I justitiecenskottets betänkande nr 25 behandlas bl. a. även frågan om anslag till brottsförebyggande rådet för det kommande budgetåret.

Utskottet har tillstyrkt en förstärkning av rådets kansli med en tjänst som kvalificerat biträde och en tjänst som biträde. Detta är en förstärkning utöver regeringens förslag, och kostnaderna härför beräknas till 150 000 kr.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Anslag till brottsfö-
rebyggande rådet*

Den föreslagna förstärkningen är väl underbyggd och omfattas av ett enigt utskott.

Vi har i motionen 1082 pekat på den orimliga arbetssituationen i rådet. Rådets utredningsenhet med åtta heltidsanställda handläggare har endast två biträden, varav en tillfällig tjänst på halvtid. Det är givet att det under sådana omständigheter är mycket svårt för rådet att fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt. Genom den av utskottet tillstyrkta framställningen i motionen 1082 och genom ett som jag förmodar positivt beslut i kammaren bör det bli en sådan förstärkning att arbetsförhållandena skall kunna bli bättre.

Jag vill gärna också uttrycka min tillfredsställelse över att vi har kunnat komma överens på den här punkten.

När det sedan gäller den aviserade utredningen om översyn av förmögenhetsbrotten har fru Kristensson redan utvecklat bakgrunden till den frågan, så jag kan begränsa mig här.

Det föreligger två reservationer som handlar om direktiven för denna utredning på grundval av brottsförebyggande rådets förslag.

Centerpartiet och folkpartiet står helt bakom detta. Vi tillägger bara att vi "förutsätter att direktiven – inom ramen för de angivna uppgifterna – kommer att medge en allsidig och förutsättningslös prövning av olika framgångsvägar med utgångspunkt i skilda uppfattningar beträffande synen på förmögenhetsbrotten och påföljderna för sådana brott".

Vi yrkar således avslag på motionen 1998 och menar att man nu bör passa på att tillvarata alla tänkbara framgångsvägar för en sådan här utredning.

Fru talman! Jag yrkar med dessa korta kommentarer bifall till reservationen 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr NYQUIST (fp):

Fru talman! Låt mig först liksom Åke Polstam få uttrycka tillfredsställelse över att ett enat utskott står bakom förslaget om inrättandet av de två biträdestjänsterna vid BRÅ på de skäl som närmare anges i utskottsbetänkandet.

Från folkpartiets sida vill jag gärna säga att de 150 000 kr. som vi äskat i motionen 400 på det här sättet kommer till en riktig användning. På samma sätt finner vi det i enlighet med motionsyrkandet glädjande att BRÅ nu undersöker möjligheten att etablera en arbetsgrupp som skall syssla med frågan alkohol och brott. Jag utgår från att gruppen kommer till stånd och att den snabbt skall kunna ge förslag till konstruktiva åtgärder.

När de så gäller den fråga som aktualiseras i motionen 1998 om förutsättningslösa direktiv för den aviserade utredningen om förmögenhetsbrotten vill jag helt kort säga följande.

Enligt budgetpropositionen skall utredningen – och det är det som vi reserverar förutsätter i reservationen 2 med anledning av fru Kristenssons farhågor –

1. avse synen på förmögenhetsbrotten ur straffrättslig synpunkt, dvs. bl. a.

frågan om förhållandet mellan förmögenhetsbrotten och andra brottstyper, t. ex. brotten mot person, och frågan om rekvisiten och utformningen av förmögenhetsbrotten, där man kanske kan tänka sig att mindre beakta spörsmålet om ekonomisk vinning och skada för gärningsmannen resp. brotts-offret, utan mer se på tillvägagångssättet och den kränkning av t. ex. hem- och arbetsmiljö som tillgreppet innebär för brotts-offret och andra,

2. avse frågan om brottspåföljd, i första hand frågan om användningen av frihetsstraffet, och slutligen

3. avse också spörsmålet om gradindelning av brotten i t. ex. ringa, "normala" och grova fall.

Det är utifrån de här angivna uppgifterna som det gäller att utreda spörsmålen, och då gäller det, som vi ser det, att inte på förhand binda utredarna vid alltför skraddarsydd lösningar. Man måste förutsättningslöst få utreda olika framgångsvägar, exempelvis frågan om det rationella i den nuvarande gradindelningen av brotten och därtill knutna påföljder.

Det är inte så säkert att vi skall bibehålla indelningen i ringa, "normala" och grova brott, utan man kan självfallet finna andra lösningar som är rimliga och rationella.

Med hänvisning till detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr NYGREN (s):

Fru talman! Det förslag som departementschefen lagt om anslagsgivning nästa budgetår till brottsförebyggande rådet innebär en klar prioritering för BRÅ i jämförelse med det mesta av annan anslagsgivning i årets budgetproposition. Ökningen av det samlade anslaget är drygt 25 %.

Men förslaget kan sägas vara magert när det gäller personalförstärkningar. Av fem nya tjänster, som rådets styrelse önskat, har regeringen endast bifallit en. Nu kan man säga att departementschefen och regeringen därmed har följt de av justitieutskottet avgivna rekommendationerna när det gäller BRÅ:s personalbemanning. Såväl 1974 som 1975 har utskottet påpekat det man upprepar också i årets betänkande: restriktivitet bör iaktas när det gäller att inrätta nya tjänster i brottsförebyggande rådet.

Redan när rådet inrättades uttalade justitieutskottet att en stor del av sekreterar- och utredningsuppgifterna i rådets arbetsgrupper borde skötas med hjälp av personal från departement, andra verk och myndigheter. Efter den rekommendationen har också rådets styrelse agerat. Alltjämt finns endast 15 fasta tjänster i BRÅ, men där arbetar f. n. 33 personer. Alltså finns det fler tillfälligt engagerade än fast anställda. Men framför allt skall BRÅ vara en myndighet med många människor engagerade – sammanlagt är nu 134 personer med som ledamöter i rådets arbetsgrupper och i styrelsen.

I det betänkande som vi nu behandlar har utskottet föreslagit en mindre justering av personalbudgeten. Man kan tycka att detta strider mot vad

utskottet uttalat om restriktivitet med nya tjänster. Den förstärkning med ett kvalificerat biträde och ett biträde som utskottet föreslår har dock en förklaring i förstärkningar utifrån, som brottsförebyggande rådet fått sedan årets budgetproposition var färdigmanglad.

I december och januari månader fick rådet tre nya handläggare och sekreterare som inlånad personalförstärkning från departement och myndigheter. För att kunna ge denna förstärkning behövlig skrivhjälp har utskottet ansett att de två nya tjänster som utskottet föreslår krävs. Kostnaden för de nya skrivhjälpstjänsterna har beräknats till 150 000 kr., utöver det belopp som regeringen föreslagit. Om denna justering är utskottet enigt.

Enhälligt har utskottet också avstyrkt yrkandet i folkpartimotionen 400 om en särskild arbetsgrupp inom BRÅ som skall behandla alkoholproblemet. Rådet har redan tagit initiativ till en sådan grupp.

Likaså har utskottet avvisat yrkandet i motionen 1060 av fru Fränkel m. fl. om åtgärder mot butikssnatteri. Även den frågan är föremål för behandling i en av rådets arbetsgrupper. Utskottet har också avvisat motionen 1093 av folkpartisterna Westberg i Ljusdal och Sellgren om en upplysningskampanj om kriminalvården. Samhället satsar redan betydande belopp via kriminalvårdsstyrelsen, NAFF-nämnderna och BRÅ på en upplysningsverksamhet med den målsättning som motionärerna önskat. Utskottet har också avstyrkt moderaternas begäran i motionen 1998 om bearbetning av 1956 års klientelundersöknings forskningsresultat. Den uppgiften har redan överlämnats från departementet till BRÅ.

Delade meningar har däremot uppstått med anledning av den anmälan som departementschefen gör i årets budgetproposition, nämligen att man inom departementet överväger direktiv till en utredning som skall företa en översyn av brottsbalkens bestämmelser om de s. k. förmögenhetsbrotten.

Rådets styrelse har – på förslag av den kriminalpolitiska arbetsgruppen – i en skrivelse till regeringen anmält önskemål om en sådan översyn, enligt riktlinjer som gruppen dragit upp i sin rapport och direktivförslag.

I en moderatmotion – nr 1998 – föreslår man att en utredning inte skall låsas vid de direktiv som en i det närmaste enhälligt styrelse inom BRÅ hade föreslagit. Mot styrelsens mening fanns endast en reservant – moderaternas ledamot i styrelsen, riksdagsman Håkan Winberg.

Enligt BRÅ bör målsättningen för översynen vara att endast verkligt kvalificerade fall av de olika brotten skall föras till den strängaste straffskalan för grova brott. Man föreslog vidare att straffskalorna skulle ses över och att den översynen skulle ha som syfte att ringa brottsfall endast bör bestraffas med böter samt att böter bör ingå i straffskalan för normalfallen. Rådet föreslog också att de nya former av ekonomisk kriminalitet som har drabbat oss de senaste åren – bl. a. databrotten – borde täckas i brottsbalken.

Det är mot denna målsättning som moderaterna har reagerat med sin motion. Motionen har också följts upp med en moderat reservation vid

utskottets betänkande, i vilken man begär att en utredning om förmögenhetsbrotten inte skall bindas vid de målsättningar som BRÅ föreslagit utan i stället ges i uppdrag "att allsidigt och förutsättningslöst pröva skilda uppfattningar beträffande synen på förmögenhetsbrotten och på följderna för sådana brott".

Att moderaterna hamnat i den positionen kan jag ha viss förståelse för. Men jag vill anmäla min stora förvåning över att folkpartisten och centerpartisterna i utskottet har följt moderaterna – om än med en egen reservation.

Reservationen är märklig, enär den visserligen yrkar avslag på moderaternas motion men samtidigt – med så gott som ordagrann formulering – upprepar moderaternas krav om en "allsidig och förutsättningslös prövning av olika framgångsvägar med utgångspunkt i skilda uppfattningar beträffande synen på förmögenhetsbrotten och på följderna för sådana brott". Ärade kammarledamöter bör läsa den texten och försöka finna den skillnad som man försöker markera med sitt yrkande om avslag på motionen.

Jag är kanske mest förvånad över att ledamoten av BRÅ:s styrelse, tillika utskottsledamoten herr Polstam har följt reservanterna. Så sent som den 5 juni i fjol satt herr Polstam i BRÅ:s styrelse och ställde sig då bakom förslagen till direktiv. Jag tycker att sidbytet har gått snabbt.

Jag undrar om centerpartisterna och folkpartisten har läst moderaternas klart kriminalpolitiskt reaktionära motiv för deras begäran om allsidighet och förutsättningslös prövning för att ge utrymme för skilda uppfattningar, som det heter i yrkandet.

Har man gjort det, beklagar jag verkligen ställningstagandet. Har man inte gjort det, kan jag förstå reservationen. Motivet finns nämligen inte i den moderata motionen 1998, som vi nu behandlar. Motivet finns i motionen 1979 – även den från moderaterna.

Till sist, fru talman, vill jag yrka bifall till justitieutskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet nr 25 och avslag på de fem reservationer som fogats till betänkandet.

Herr NYQUIST (fp):

Fru talman! Herr Nygren undrar om folkpartisten och centerpartisterna, som står bakom reservationen 2, har läst moderaternas motion. Ja, det har både Arne Nygren och vi reservanter uppenbarligen gjort, men Arne Nygren har tydligen inte läst reservationen 2, för där står ordagrant i vårt förslag: "Utskottet förutsätter att direktiven – inom ramen för de angivna uppgifterna –", dvs. de uppgifter som har angivits i budgetpropositionen; riktningen tycker jag är klar, "kommer att medge en allsidig och förutsättningslös prövning – – –". Anledningen till att vi skrivit på detta sätt är att man inte skall binda den prövning som kan komma till stånd med avseende på olika metoder – eller framgångsvägar, som vi har uttryckt det – inom ramen för angivna uppgifter.

Får jag be herr Nygren att titta litet på texten.

Torsdagen den
11 mars 1976

Anslag till brottsförebyggande rådet

Herr POLSTAM (c):

Fru talman! Skillnaden är kanske minst mellan reservationen 2 och utskottsmajoritetens skrivning. I övrigt kan jag instämma i vad herr Nyquist nyss sade i denna fråga.

Jag vill också anmäla till herr Nygren att jag inte har bytt ståndpunkt. Jag har yrkat bifall till det förslag som har lämnats av BRÅ:s styrelse.

Sedan ytterligare en sak. Det är väldigt vad herr Nygren verkar aggressiv i sin framställning. Det här är en ganska liten fråga i riksdagen. Aggressiviteten tycker jag att man mycket väl kan spara till betydligt allvarligare frågor än just den här lilla frågan.

Herr WINBERG (m):

Fru talman! Jag begärde ordet med anledning av att också jag tyckte att herr Nygren var väl aggressiv när han redogjorde för bakgrunden till den reservation som föreligger från moderaterna i utskottet om direktiven till utredningen. Vi hade, herr Nygren, en ganska ingående diskussion i brottsförebyggande rådets styrelse om de här förslagen till direktiv. Jag blev ensam om att ta avstånd från delar av förslaget. Jag tycker det är ganska märkligt att herr Nygren nu driver sin linje så hårt och säger att det är reaktionära motiv som gör sig gällande från moderat håll när vi ifrågasätter om inte direktiven skulle behöva vara litet mer allsidigt utformade än de tycks bli enligt styrelsens förslag och enligt vad man kan utläsa ur budgetpropositionen.

Vi vet att brottsligheten ökar. Det gäller både våldsbrotten och det som vi nu talar om, förmögenhetsbrotten. I det läget ligger det väl knappast i första rummet till hands, om man skall ha en stor utredning, att begränsa direktiven i stor utsträckning. De stadganden som finns i brottsbalken om förmögenhetsbrott bygger på utredningsarbete som skedde för ungefär 40 år sedan. Därför är det skäl, tycker jag, att nu ha en översyn av dessa brott, och därför har jag också accepterat det i BRÅ:s styrelse.

Men att direkt fastslå att förmögenhetsbrott generellt medför för höga straff, att området för ringa brott bör vara betydligt större än enligt nuvarande praxis – att över huvud taget ge sig in här och diskutera att man kraftigt skall beskära utrymmet för grova förmögenhetsbrott och generellt sänka straffsatsen för dem – är, tycker jag, att gå väl långt före utredningen. Det är väl de här frågorna *utredningen* skall ta ställning till! Binder man utredningsarbetet får vi inte den allsidiga belysning som vi behöver av de här frågorna.

Därför, fru talman, biträder jag yrkandet om bifall till reservationen 1 av fru Kristensson och herr Schött.

Herr NYGREN (s):

Fru talman! Det är riktigt som herr Winberg säger att vi i BRÅ:s styrelse hade en ingående diskussion kring de förslag till direktiv som arbetsgruppen hade arbetat fram. Men i den behandlingen blev herr Win-

berg ensam reservant. Alla övriga ledamöter – TCO:s ordförande, rådets styrelse i övrigt – ställde sig helt bakom det förslag som man nu har överlämnat till regeringen.

Herr Polstam säger att han fortfarande står bakom BRÅ:s framställning. Men, herr Polstam, då ber jag att få erinra om beslutsprotokollet från BRÅ:s sammanträde den 5 juni i fjol, där det står så här i 3 §:

Rådet beslöt att ansluta sig till de synpunkter som gruppen framfört på behovet att se över lagstiftningen om förmögenhetsbrott och att överlämna förslag till direktiv för en sådan utredning.

Det var det ställningstagande herr Polstam gjorde i juni månad i fjol. Vi kan väl inte med bästa vilja tolka reservationen 2 så att den innebär ett instämmande i det ställningstagandet. Folkpartisten och centerpartisterna har med sin reservation hamnat i en helt annan uppfattning – i det närmaste i famnen på moderaterna.

Herr Nyquist säger att jag inte har läst reservationen 2. Jag har läst den, och jag har verkligen försökt att tolka den välvilligt, men hur välvilligt man än försöker läsa den finner man ändå, som framgått av mina citat, att det är så gott som ordagrant samma formuleringar i moderaternas reservation 1 som i centerpartiets och folkpartiets reservation 2. I den reservationen gör man bara den lilla kullerbyttan att man samtidigt yrkar på avslag på moderaternas motion.

Herr WINBERG (m):

Fru talman! Får jag bara i all stillhet fråga herr Nygren om herr Nygren alltid anser att tyngden av argumenten uteslutande är beroende av det antal personer som omfattar dem.

Herr NYGREN (s) kort genmäle:

Fru talman! Det har jag aldrig sagt, herr Winberg. Jag ville bara göra klart för kammarens ledamöter att herr Winberg var ensam i BRÅ:s styrelse om den uppfattning som moderaterna har givit till känna i sin motion och som kommit till uttryck också i moderaternas reservation. Jag sade i mitt första inlägg att jag kan förstå att moderaterna hamnar på den kanten men inte att centerpartister och folkpartister gör moderaterna sällskap.

Herr POLSTAM (c):

Fru talman! I det senaste inlägget var herr Nygren betydligt mildare i sin framställning, och det klädde honom faktiskt.

Också jag har det protokoll till hands där styrelsen intog sin ståndpunkt. Jag vill fråga herr Nygren om jag efter att ha instämt i vad vi beslutade i rådet, skulle vara helt förhindrad att göra ett litet tillägg till detta, bestående i att man ytterligare i någon liten mån skall vidga förutsättningarna för utredningen, så att den mera allsidigt kan studera frågan.

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

Anslag till brottsförebyggande rådet

Torsdagen den
11 mars 1976

*Anslag till brottsfö-
rebyggande rådet*

Herr NYQUIST (föp):

Fru talman! Det förefaller vara på sin plats att göra det förtydligandet att vad reservanterna hänvisar till ingalunda är BRÅ:s förslag till direktiv, som i och för sig är intressanta men inte på något sätt utslagsgivande och som såvitt jag förstår departementet och departementschefen inte tagit slutgiltig ställning till. Det som vi har hänvisat till är uttalandet i budgetpropositionen om vad den aviserade utredningen kommer att avse, alltså de fyra punkter, fru talman, som jag hänvisade till tidigare. Det är inom ramen för dessa, som departementschefen själv har angivit, som vi menar att en förutsättningslös utredning av framkomliga vägar skall göras.

Herr NYGREN (s):

Fru talman! Till herr Polstam vill jag säga att det ställningstagande till arbetsgruppens resultat som vi tog i juni månad i fjol innebar, att vi hade blivit på det klara med vad vi menade borde vara lämpliga direktiv för utredningen. Det var inte, som man här anger, fråga om att "förutsättningslöst och allsidigt pröva skilda uppfattningar beträffande synen på förmögenhetsbrotten". Det är, herr Polstam, något helt annat än det vi i juni månad tog ställning till i BRÅ, och jag är fortfarande mycket förvånad över det här sidbytet. Jag tror att det kommer att uppfattas som litet märkligt av dem som tillsammans med herr Polstam i BRÅ:s styrelse i juni månad tog ställning mot herr Winberg (m) att herr Polstam nu gör herr Winberg sällskap.

Herr POLSTAM (c):

Fru talman! Jag har anmält att jag inte har ändrat ståndpunkt.

På herr Nygren låter det nästan som om regeringen till punkt och pricka – och därmed basta! – skulle behöva följa de direktiv som BRÅ nu har föreslagit och skickat in till regeringen. Regeringen skulle inte få göra några som helst ändringar i dessa. Det låter alltså på herr Nygren som om vi i brottsförebyggande rådet skulle vilja låsa regeringen, men det vore ju ganska märkligt om inte vi skulle kunna komma med någon ytterligare synpunkt fram till den tidpunkt då regeringen skall framlägga direktiven.

Sedan vet vi ju inte alls vad direktiven kommer att innehålla. Det är möjligt att regeringens direktiv inte alls kommer att ansluta sig till vad BRÅ har uttalat och inte heller till vad vi säger här i kammaren. Det vet vi ingenting om nu, men det kommer vi att få se så småningom.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 3

Fru TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i reservationen nr 1 av fru Kristensson och herr Schött och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Anslag till brottsförbyggande rådet

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 2 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i reservationen nr 1 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 46
Avstår - 1

M o t i v e r i n g e n

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 2 av herr Nyquist m. fl. anförda motiveringen och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nyquist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner justitieutskottets motivering i betänkandet nr 25 punkten 2 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 2 av herr Nyquist m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nyquist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152
Nej - 144

Torsdagen den
11 mars 1976

*Anslag till brottsfö-
rebyggande rådet*

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Kristensson och herr Schött och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 2 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	243
Nej	–	51
Avstår	–	2

Herr Gustavsson i Alvesta (c) anmälde att han avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

M o m. 5

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 3**M o m. 1 o c h 2*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av fru Kristensson och herr Schött och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 25 punkten 3 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 246
Nej - 49
Avstår - 1

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Anslag till kungl.
hovstaten*

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av fru Kristensson och herr Schött och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitiekammarens hemställan i betänkandet nr 25 punkten 3 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 247
Nej - 49

§ 20 Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1975/76:18 med anledning av propositionen 1975/76:94 om medgivande att i visst fall avstå fast egendom som har tillfallit allmänna arvsfonden som arv

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21 Föredrogs finansutskottets betänkande 1975/76:19 med anledning av i propositionen 1975/76:100 framlagda förslag såvitt avser de kungl. hov- och slotsstaterna.

Punkten 1

Anslag till kungl. hovstaten

Herr BERNDTSON (vpk):

Fru talman! I finansutskottets betänkande nr 19 tillstyrkes budgetpropositionens anslag till hov- och slotsstaterna. Vänsterpartiet kommunisterna är motståndare till det monarkiska statskicket. Vi har till innevarande riksmöte i motion 197 ställt krav på övergång till republik. I enlighet med

Torsdagen den
11 mars 1976

*Lokalfrågor för
regeringskansliet*

denna ståndpunkt vill jag deklarerat att vpk-gruppen icke deltar i beslutet att anslå medel till hovet.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 22 Lokalfrågor för regeringskansliet

Föredrogs finansutskottets betänkande 1975/76:21 med anledning av i propositionen 1975/76:100 behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor såvitt avser lokalfrågor för regeringskansliet.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Som framgår av finansutskottets betänkande nr 21, som nu behandlas, har jag anslutit mig till det enhälliga ställningstagandet angående departementschefens redovisning av vidtagna åtgärder för att utreda frågan om lokaler för regeringskansliet. Till betänkandet har jag emellertid fogat ett särskilt yttrande som i all korthet säger vad jag funnit anledning att anföra i detta sammanhang.

Den redovisade utredningen motiveras med utgångspunkt i riksdagens år 1975 fattade beslut om återflyttning till Helgeandsholmen. Vi har fortfarande alltför ofullständiga uppgifter om kostnaderna för anordnandet av ett väl fungerande riksdagshus på Helgeandsholmen.

Genom mitt särskilda yttrande har jag velat förvissa mig om att de ledamöter som en gång skall ta slutgiltig ställning till ärendet om en återflyttning av riksdagen till Helgeandsholmen får en realistisk kostnadskalkyl som grund för sitt ställningstagande. En sådan kalkyl måste då också innefatta de kostnader som uppstår genom att regeringskansliet tvingas lämna vissa nu disponerade lokaler.

Fru talman! Jag kommer att avge ett liknande yttrande då finansutskottet vid ett senare tillfälle behandlar en framställning från regeringen enligt propositionen 1975/76:100 bilaga 9 p. 12 under rubriken Statens allmänna fastighetsfond. Det gäller där ett anslag på 55 miljoner för inköp av fastigheter, varvid som delmotiv för anslagsbegäran anförts kostnader för anordnande av lokaler för regeringskansliet med anledning av att riksdagen vid en återflyttning till Helgeandsholmen tvingar regeringen att lämna vissa nu disponerade lokaler. Därför kommer jag då att nöja mig med att avge ett särskilt yttrande utan att uppta kammarens tid med ett nytt anförande.

Herr WÄRNBERG (s):

Fru talman! Det står givetvis herr Löfgren fritt att förutsätta vad som helst i ett särskilt yttrande – han har ju inga förslag. Men jag tycker ändå inte att herr Löfgrens förutsättningar i särskilda yttranden skall stå oemot-sagda, och därför anser jag att jag till kammarens protokoll bör anföra några synpunkter.

Herr Löfgren säger i sitt särskilda yttrande att regeringskansliet "tvingas" – märk väl, han sade det även i sitt anförande: tvingas – lämna vissa nu disponerade lokaler. Ett sådant uttryckssätt överensstämmer inte med de verkliga förhållandena.

Om herr Löfgren gjort sig besväret att undersöka de verkliga förhållandena, så hade herr Löfgren fått klart för sig att den överflyttning till nedre Klara som nu aktualiserats har varit planerad sedan många år utan att därför vara tidsbestämd. Byggnadsstyrelsen har alltså under en följd av år förvärvat fastigheter i det aktuella området, avsedda för kommande departements-överflyttningar. Det är således endast fråga om tidsaspekterna när överflyttningen skulle ske. Det ter sig därför helt onödigt att försöka specificera de flyttningskostnader det nu kan bli fråga om, varvid man dessutom måste ta hänsyn till uteblivna reparations- och underhållskostnader på departementsbyggnaderna liksom till att byggnadsstyrelsen har förvärvat rivnings-fastigheter o. d. som inte skulle komma att användas i nedre Klara.

Man får alltså ta hänsyn till en hel mängd saker, och därför vågar jag förutsätta raka motsatsen till vad herr Löfgren förutsätter.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Jag kommer inte att vara kvar i den här riksdagen när man skall ta slutgiltigt ställning till de mycket, mycket betydande kostnader som uppstår om riksdagen skall flytta tillbaka till Helgeandsholmen. Men jag har reagerat mot att man inte har fått uppgifter angående kostnader av den storleksordning som jag utgår från måste komma att uppstå.

Nu står det naturligtvis herr Wörnberg fritt att tolka det precis så som han vill men det måste också stå mig fritt att läsa innantill i den proposition som finansutskottet har behandlat. Där heter det:

"Till följd av riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte om återflyttning till ombyggda lokaler på Helgeandsholmen – – – har frågan om nya lokaler för regeringskansliet aktualiserats." Och sedan man angivit vilka kvarter det gäller står det: "Ersättningslokaler kommer härigenom att erfordras för statsrådsberedningen, justitie-, finans-, arbetsmarknads- och kommundepartementen." Jag kan då inte förstå att det kan vara oriktigt att jag framför de synpunkter jag har på detta ärende innan jag lämnar denna kammare.

Vad beträffar det från 25 till 55 milj. kr. ökade anslaget för speciella fastighetsinköp står det i den proposition som jag här har åberopat: "Med hänsyn till dels behov av markförvärv i samband med omlokalisering av statlig verksamhet och för bl. a. länsförvaltningens expansion, dels att evakueringarna i samband med riksdagens återflyttning till Helgeandsholmen kan komma att leda till ett ökat behov av medel till fastighetsförvärv bör

Torsdagen den
11 mars 1976

*Lokalfrågor för
regeringskansliet*

anslaget för nästa budgetår ökas till 55 milj. kr.”

Vi har redan behandlat detta ärende i finansutskottet, men det kommer upp till justering vid en senare tidpunkt. Jag har emellertid ansett att jag klarar av mina synpunkter vid detta tillfälle. Sedan får vem som helst klandra mig för att jag råkar ha den realistiska uppfattningen att man skall ha riktiga kalkyluppgifter när det gäller att besluta om ett ärende, inte bara säga att det sedan flera år har varit aktuellt att skaffa regeringen nya lokaler därför att de nuvarande är dåliga. Jag har förståelse för – det har jag också sagt i mitt särskilda yttrande – att det kan vara befogat med nya lokaler för regeringen och att man då bör sträva efter att få dem sammanhängande. Men när man nu så klart och tydligt här motiverar utredningen med att riksdagen har beslutat flytta till Helgeandsholmen och regeringen därför får lov att lämna lokalerna, så tycker jag att jag har rätt att säga, att denna sak skall beaktas vid utformningen av de slutgiltiga kalkylerna.

I detta anförande instämde herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp) och Lindahl i Hamburgsund (fp).

Herr WÄRNBERG (s):

Fru talman! Jag har aldrig förmenat herr Löfgren att ha en åsikt och att framföra den i ett särskilt yttrande. Men jag har tyckt att det inte skall stå oemotsagt. Det var därför jag begärde ordet. Jag har heller aldrig förnekat att det i detta fall kan bli fråga om något eller några års tidsförskjutning. Men att ta in det i en kalkyl – och då bli tvungen att räkna in också rasande mycket annat, som kan bli både positivt och negativt – anser jag vara onödigt när flyttningen nu ändå är bestämd. Och därför anser jag mig ha rätt att ge uttryck för en rakt motsatt uppfattning mot herr Löfgren.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 23 Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1975/76:22 med anledning av i propositionen 1975/76:100 framlagt förslag om anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster för budgetåret 1976/77

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av fru tredje vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 24 Anmälades och bordlades

Proposition

1975/76:153 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

§ 25 Anmäldes och bordlades

Motioner

1975/76:2218 av herr *Jadestig m. fl.* om alkoholpolitiken

1975/76:2219 av fru *Hörnlund m. fl.*

1975/76:2220 av herr *Larsson i Öskevik m. fl.*

1975/76:2221 av fru *Åsbrink m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:39 om skolan inre arbete m. m.

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Anmälan av
interpellationer*

§ 26 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 10 mars

1975/76:149 av herr *Strindberg (m)* till herr jordbruksministern om kostnaderna för Åreprojektet:

Trots höga statliga skatteutjämningsbidrag har flera av Jämtlands kommuner bland de högsta kommunala utdebiteringarna i landet. Högst ligger Åre kommun med en sammanlagd kommunalskatt på 29:50 kr., och detta samtidigt som stora statliga satsningar görs inom kommunen.

1969 års turistutredning framlade 1971 betänkandet "Åre – utvecklingsplan för ett svenskt rekreativområde". Det var ett storartat projekt med en investeringskostnad på över 150 milj. kr. i 1970 års penningvärde. Den i mars 1972 tillsatta arbetsgruppen för ytterligare utredning av Åreplanen kom fram till att projektet borde genomföras i sex etapper, och riksdagen beslutade våren 1973 med anledning av propositionen 85 år 1973 bl. a. om ett bidrag på 2 milj. kr. till projekteringsarbete. För förverkligande av Åreplanen har bl. a. arbetet med kabinlinbanebygget inletts. Detta sker med stort statligt stöd, och förhoppningen är att på sikt skall anläggandet av ett rekreativområde inom Åreregionen tillföra kommunen arbetstillfällen och ökad skattekraft.

Jag önskar att dessa förhoppningar verkligen skall infrias, men det är inget tvivel om att den hårt skattetyngda kommunen Åre genom de kommunala åtaganden som följer som en konsekvens av utbyggnaden av service-, vatten- och avloppsanläggningar, reningsverk m. m. har och kommer att få svårt att ekonomiskt orka med de stora uppgifter det här gäller.

Då arbetet med Åreplanen bedrivs på många olika vägar, är det svårt att bilda sig en uppfattning om den aktuella situationen, varför det vore ytterligt angeläget att få en redovisning av vilka kostnader som Åreprojektet hittills fört med sig för inblandade parter liksom för finansieringen av det fortsatta arbetet.

Torsdagen den
11 mars 1976

*Anmälan av
interpellationer*

Med stöd av det anförda hemställer jag att till jordbruksministern få ställa följande frågor:

Hur ser jordbruksministern på möjligheterna att söka avlasta Åre kommun kostnaderna för genomförandet av Åreprojektet?

Hur ter sig den aktuella situationen när det gäller investeringarna i Åreprojektet, vilka kostnader kan förväntas uppstå för genomförande av den nu pågående utbyggnaden och hur fördelar sig kostnadsansvaret mellan berörda parter?

den 11 mars

1975/76:150 av herr *Sjönell* (c) till herr industriministern om sysselsättningskapande projekt i Norrbotten:

När planerna år 1974 lades fast för Stålverk 80 var sysselsättningen och vidareförädlingen av malm de avgörande motiven för investeringsprogrammet. Det är i dag särskilt angeläget att uppmärksamma sysselsättningsfrågorna. Enligt regeringsuppgifter skulle det "nedbantade" Stålverk 80 ge lika många arbetstillfällen som enligt de tidigare planerna. Med samma verksamhetsinriktning torde en garanti för oförändrad sysselsättningsökning erbjuda vissa svårigheter av praktisk och ekonomisk art att uppfylla. Det är därför nödvändigt att såväl riksdagen som medborgarna i allmänhet får ta del av de fakta som ligger bakom en garanti av denna art.

Jag vill också knyta an till alternativa åtgärder av sysselsättningskapande art i Norrbotten. Centern betonade redan 1974 i anslutning till stålverksbeslutet behovet av sysselsättning i Norrbottens inland och nödvändigheten av att knyta följdinvesteringar till NJA och Stålverk 80. Med anledning av nedbantningen av de ursprungliga planerna vill jag fråga industriministern om hans inställning till andra typer av sysselsättningskapande åtgärder i Norrbotten. I första hand gäller det en satsning på de små och medelstora företagen, stimulans av den större industrin till en utbyggnad av filialföretag i Norrbotten samt gruvbrytning i Pajala. Dessa tre alternativ skulle avsevärt kunna stärka sysselsättningsläget i Norrbotten.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till industriministern få framställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att fullfölja sysselsättningskapande projekt i Norrbotten av typen
  - a. utveckling av de små och medelstora företagen i Norrbotten?
  - b. skapande av fler filialföretag i Norrbotten?
  - c. gruvbrytning i Pajala?
2. Vilka fakta underbygger regeringens garantier för oförändrad sysselsättningsökning trots den aviserade nedbantningen av stålverksprojektet till nära halva den ursprungliga storleken?

§ 27 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 11 mars

1975/76: 268 av herr *Ahlmark* (fp) till herr statsministern om åtgärder med anledning av rekommendation av Europarådet angående antisemitismen i Sovjetunionen:

På vilket sätt avser statsministern att vid sitt förestående besök i Moskva inför de sovjetiska ledarna markera den svenska regeringens uppslutning bakom Europarådets rekommendation angående antisemitismen och förtrycket av judarna i Sovjetunionen?

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 17.49.

In fidem

SUNE. K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 80

Torsdagen den
11 mars 1976

---

*Meddelande om
fråga*